

BIBLIOTEKARZ

3/2007

Bolesław Howorka

Ustawa: „Prawo
o szkolnictwie wyższym”
o bibliotekach i bibliotekarzach

Katarzyna Winogrodzka

Raport o stanie automatyzacji
bibliotek publicznych 2006.
Cz. II. Biblioteki powiatowe,
miejskie i wiejskie

Jolanta Hys,

Joanna Kwiatkowska

Zmiany w nowej edycji
tablic UKD

Elżbieta Jankowska

Od Instytutu Filadelfijskiego
do Thomson Scientific

Szanowni Państwo

Na mocy ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich jest organizacją pożytku publicznego. Zgodnie z ustawą, SBP uzyskało prawo korzystania z dobrowolnych odpisów od podatku dochodowego osób fizycznych i prawnych w wysokości 1%. Pozyskane środki są przeznaczane wyłącznie na cele statutowe Stowarzyszenia.

Wszystkim darczyńcom, którzy wpłacili na nasze konto 1% podatku – Zarząd Główny Stowarzyszenia składa z tego tytułu serdeczne podziękowania.

Również w 2007 r. pragniemy skorzystać z publicznego wsparcia. Zwracamy się zatem do Państwa z prośbą o rozważenie możliwości dokonania wpłaty wspomagającej naszą działalność.

W celu przekazania 1% podatku dochodowego prosimy wpisać obliczoną kwotę (zaokrągloną w dół do 1 zł) we właściwe pole druku rozliczeniowego PIT, co będzie równoznaczne ze zmniejszeniem należnego podatku lub zwrotu nadpłaty z Urzędu Skarbowego. Następnie należy wypełnić polecenie przelewu i wpłacić deklarowaną kwotę.

Z koleżeńskim pozdrowieniem i podziękowaniem.

**Zarząd Główny
Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich**

Warszawa, grudzień 2006 r.

Obserwując realia

Na forum dyskusyjnym EBIB pojawił się kolejny raz wątek katastrofalnie niskich zarobków bibliotekarzy. Pojawił się w tonacji uzalania i narzekania. Ktoś, chyba nieopatrznie, stwierdził o potrzebie wywalczenia wyższych zarobków. Było to stwierdzenie dość enigmatyczne, okazało się bowiem później, że autor miał na myśli możliwości podjęcia indywidualnie dodatkowych prac, by w razie potrzeby móc wiązać koniec z końcem. Wzmiankowano też o możliwości strajku, ale w taki sposób, że sami autorzy tę myśl w zarodku rozdeptali jako niepoważną. Ktoś inny wspomniał o potrzebie samoorganizacji środowiska, ale odpowiedziano mu, by się sam organizował. W tym kontekście padła propozycja powrotu SBP do korzeni, tzn. przekształcenia w ZBP, jako że związek zawodowy ma określone uprawnienia ustawowe, których żadne stowarzyszenie nie ma. Została ona jednak zignorowana stwierdzeniem, że mamy związki zawodowe pracowników kultury i sztuki. „Solidarność” i inne, one więc niech się zajmują płacami bibliotekarzy. Krótko mówiąc, w chwili gdy piszę te słowa, dyskusja wygasa. Pozostanie z niej celna anegdota przytoczona przez Stefana Kubow. Pracownik do szefa: – Panie dyrektorze, albo mi daję pan podwyżkę, albo się zwalniam. Na to dyrektor: – Drogi panie, proponuję panu rozwiązanie kompromisowe: ja nic dam panu podwyżki, a pan się nie zwolni.

Do sprawy zarobków podchodzimy jak pies do jeża. Chcielibyśmy, ale brak pomysłów jak doprowadzić do ich zwiększenia, zaś niechęć do podjęcia wspólnych inicjatyw powoduje, że na chciejstwie i uzalaniu się kończy. Samo uzalanie do niczego nie prowadzi – co obserwujemy od lat. Pewnie dlatego z lubością powtarzane w tym roku życzenia noworoczne: zdrowia, zdrowia i jeszcze raz dużych pieniędzy w naszym środowisku nie cieszyły się popularnością.

Ale czy może być inaczej? Wszystko wskazuje, że nie. Bo niby dlaczego? Wszak obecna sytuacja do żadnych niepokojów społecznych nie prowadzi, więc politycy i władze nie muszą się tą kwestią zajmować – nic ich do tego nie zmusza. Skoro wystarcza... gdy się okazjonalnie powie w podniosłych słowach o wielkiej roli, dużej odpowiedzialności i ofiarności bibliotekarzy. W razie czego sprawę załatwia... dyplom uznania. Natomiast na serio trzeba się zająć grupami bardziej dokuczliwymi.

Zaplecze intelektualne władzy – dyrektorzy bibliotek, mianowani przez władze – nie mają żadnego interesu, by wzniecać płonne nadzieje i niepokój płacowe w załogach swoimi ewentualnymi postulatami i wnioskami o wyższe fundusze na płace, jako że odpowiedź na nie będzie zawierała wskazanie, aby... w budżecie biblioteki poszukać pieniędzy na ten cel.

Znacznie bardziej na serio władze muszą się zajmować płacami innych grup zawodowych – tych zorganizowanych, bardziej dokuczliwych, medialnie i organizacyjnie silnych, żeby nie powiedzieć upierdliwych, których nie sposób wyłączyć z myślenia o szerokim elektoracie w przyszłych wyborach. Bibliotekarze i biblioteki nie są ulubieńcami mediów i opinii publicznej. Są zorganizowani słabo. Większość z nas nie należy ani do organizacji zawodowej, ani związkowej. Związkom, też podzielnym, wydaje się jedynie przyświecać idea obrony dotychczasowych przywilejów i status quo. Widać to wyraźnie zwłaszcza w przypadku małych związków, których status dotyczy pojedynczych instytucji. Dawno minęły czasy świetności zaplecza intelektualnego w związkach zawodowych. Stąd m.in. ich obecnie słabsza pozycja niż dawniej.

W dodatku dzielą nas przynależności resortowe. Do przeszłości należy jedna tabela płac dla wszystkich bibliotekarzy, którą wyeliminowano arbitralnie. Przyznajmy, że stało się to za przyzwoleniem części środowiska.

Końcowy efekt jest więc taki, jaki jest. Sytuację pogarsza nasza główna przywara: nieumiejętność współdziałania. Jeśli szczęśliwie dochodzi do zorganizowania działania grupowego, zazwyczaj grupa zaczyna się dystansować wobec innych i... działać przeciw innym.

W tych okolicznościach rzeczywiście jawi się pytanie, czy przekształcenie SBP, struktury z zapleczem intelektualnym i stosunkowo silnej, w ZBP – nie jest pomysłem godnym poważniejszego rozważenia.

Jau Wolfse

Bolesław Howorka

Ustawa:

„Prawo o szkolnictwie wyższym” o bibliotekach i bibliotekarzach*

Podjmując ponownie temat statusu bibliotek i bibliotekarzy w uczelniach, pragnę omówić sytuację bibliotek i bibliotekarzy w świetle przepisów nowej ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. „Prawo o szkolnictwie wyższym” (Dz. U. Nr 164, poz. 1365; dalej w tym tekście: „Pr. o szk. w.”), aktu normatywnego, który w swojej zasadniczej części obowiązuje od dnia 1 września 2005 r.

Art. 88 ust. 1 omawianej ustawy stanowi, że:

1) w uczelni działa system biblioteczno-informacyjny, jest to obowiązkowy element struktury organizacyjnej tego zakładu,

2) podstawę uczelnianego systemu biblioteczno-informacyjnego stanowi biblioteka,

3) organizację i funkcjonowanie systemu biblioteczno-informacyjnego uczelni, w tym zasady korzystania z niego przez osoby niebędące pracownikami, doktorantami lub studentami uczelni, określa statut.

I to w zasadzie wszystko o systemie biblioteczno-informacyjnym, co zostało zapisane w tym akcie normatywnym.

Ustawodawca zrezygnował z określenia „biblioteka główna” uczelni. Kiedy dociekałem, co kryje się za tą (moim zdaniem, istotną) zmianą, otrzymałem wyjaśnienie, że chodziło tu o to, by przepisy te odnosiły się także do tych uczelni, w których jest tylko jedna biblioteka. Uznano, opracowując tekst ustawy, że celowa jest rezygnacja z przymiotnika „główna”, bowiem pozostawienie takich postanowień byłoby w małych uczelniach bez sensu, sugerowałoby, że władze uczelni są zobowiązane do tworzenia innych bibliotek. Przepis „jaki jest, każdy widzi”, trzeba z tym żyć, ew. uzupełnienie nazwy „biblioteka” przymiotnikiem może tylko być zapisane w statucie uczelni (biblioteka główna, biblioteka uczelni,

w odróżnieniu od bibliotek innych jednostek organizacyjnych). Ustawa obliuguje do zapisania w statucie uczelni, jakie są zasady korzystania z uczelnianego systemu biblioteczno-informacyjnego przez osoby niebędące pracownikami, doktorantami lub studentami uczelni. Moim zdaniem odpowiednie postanowienia powinny się znaleźć w przepisach wykonawczych do statutu uczelni, w regulaminie organizacyjnym biblioteki, systemu biblioteczno-informacyjnego, w akcie normatywnym, o którym mówi art. 12 ustawy o bibliotekach. Tu warto zwrócić uwagę na opinie prawne dotyczące znaczenia regulaminu organizacyjnego, np. na wyrażoną przez radcę prawnego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego mec. Rafała Golata¹.

Ustawa „Pr. o szk. w.”, nie stanowi o „charakterze”, o „miejscu” biblioteki głównej w strukturze uczelni, a także o jej zadaniach. Należałoby stwierdzić, że nowy akt normatywny formalnie stawia bibliotekę główną w „gorszej sytuacji” w strukturze uczelni. Nie ma w nim mowy o ogólnouczelnianym charakterze biblioteki głównej, bo też nie ma stosownych określeń w ustawie, nie ma tam postanowień mówiących o rodzajach i nazwach podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni. Art. 84 ust. 1 ustawy „Pr. o szk. w.” mówi tylko o kompetencjach określonych organów (senatu i ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego) do tworzenia, przekształcania i likwidacji jednostek organizacyjnych w uczelniach publicznych (ust. 3 tego artykułu stanowi: „*W uczelni publicznej mogą być tworzone inne jednostki organizacyjne. Rodzaje, warunki i tryb tworzenia, likwidacji i przekształcania tych jednostek, z zastrzeżeniem art. 85, określa statut*”).

Nie ma w ustawie przepisów o zadaniach biblioteki, także ten problem musi być uregulowany w statucie. Nie ma ani słowa o regulaminie organizacyjnym biblioteki, **który musi być bibliotece nadany** (o obowiązku posiadania regulaminu mówi art. 12 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach ogłoszonej w Dz. U. z 1997 r. Nr 85, poz. 539, z późn. zm.: w Dz. U. z 1998 r. Nr 106, poz. 668., w Dz. U. z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 i w Dz. U. z 2002 r. Nr 113, poz. 984), ustawy, która stanowi

dla wszystkich bibliotek w kraju *lex generalis*, obowiązuje także biblioteki uczelniane. Dlatego niezbędne jest wpisanie do statutu uczelni „delegacji” do stanowienia takiego regulaminu. Jest to bardzo ważne m.in. w związku z art. 28 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jednolity tekst w Dz. U. 2006, nr 90, poz. 631), z przepisami, które mówią o określonych prawach biblioteki – wyłącznie w toku wykonywania przez nią jej „zadań statutowych”.

Biblioteka, jednostka organizacyjna uczelni o zadaniach podstawowych, spełnia zadania usługowe, świadczy stosowne „usługi biblioteczne” (usługi określone w statucie bądź w regulaminie biblioteki – patrz: art. 12 ustawy o bibliotekach) na rzecz studentów oraz pracowników uczelni. Biblioteka realizuje zadania dydaktyczne (i dlatego konieczne jest zatrudnienie w niej pracowników zobligowanych do prowadzenia stosownych działań), kształci studentów (i nie tylko studentów) w zakresie korzystania z biblioteki oraz podstaw informacji naukowej. Może także prowadzić działalność naukową (bo przecież może obecnie zatrudniać nauczycieli akademickich), realizując określone programy badawcze – samodzielnie, bądź też we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi uczelni, z pracownikami – nauczycielami akademickimi tych jednostek. W końcu biblioteka uczelniana była (patrz: uchylone ustawy o szkolnictwie wyższym: z dnia 12 września 1990 r., a także z dnia 4 maja 1982 r.) i jest nadal jednostką organizacyjną o charakterze ogólnouczelnianym, świadczy swoje usługi wszystkim pracownikom działalności podstawowej uczelni, wszystkim użytkownikom uczelni, może i powinna (jest do tego zobowiązana w świetle przepisów art. 13 ust. 1 pkt 5 „Pr. o szk. w.”) także świadczyć te usługi osobom spoza uczelni. Biblioteka uczelniana jest, w rozumieniu przepisów art. 21 ustawy o bibliotekach, „biblioteką naukową”, bowiem służy potrzebom nauki i kształcenia, zapewnia dostęp do materiałów bibliotecznych i zasobów informacyjnych, zarówno zgromadzonych „u siebie”, jak i w innych bibliotekach, z którymi współpracuje, niezbędnych do prowadzenia prac naukowo-badawczych oraz zawierających wyniki badań naukowych. Jest jednostką organizacyjną, która może realizować prace badawcze z zakresu bibliotekoznawstwa i dziedzin pokrewnych, a także w zakresie obsługiwanym przez nie dziedzin nauki.

Ustawa mówi, że statut musi określać zasady korzystania z bibliotek uczelni przez osoby nie-

będące pracownikami, doktorantami lub studentami uczelni. Biblioteki uczelniane spełniają szczególną funkcję w swoim środowisku, w regionie. Biblioteki politechnik są z zasady jednocześnie regionalnymi bibliotekami technicznymi. Podobną rolę spełniają inne biblioteki szkół wyższych. Najbardziej znaczącą rolę dla całego regionu, a często również i dla całego kraju, mają biblioteki uniwersyteckie. Obok wspomnianych, podobną rolę naukowych bibliotek „specjalistycznych”, bibliotek o znaczeniu co najmniej regionalnym, pełnią także biblioteki innych uczelni: ekonomicznych, rolniczych, medycznych... Stanowiąc stosowne przepisy statutu trzeba mieć na uwadze przepisy art. 13 ust. 1 „Pr. o szk. w.” mówiącym o podstawowych zadaniach uczelni, do których należy m.in. prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych oraz świadczenie usług badawczych (pkt 3), kształcenie i promowanie kadr naukowych (pkt 4), upowszechnianie i pomnażanie osiągnięć nauki, kultury narodowej i techniki, w tym poprzez gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych i informacyjnych (sic!) (pkt 5), a w końcu (pkt 6) kształcenie w celu zdobywania i uzupełniania wiedzy. Biblioteki uczelni muszą więc być „otwarte” dla osób reprezentujących określone zawody, szkolących się, doskonalących się.

Ustawa o prawie autorskim (art. 28) pozwala bibliotekom na korzystanie z licencji ustawowych, na udostępnianie utworów rozpowszechnionych (utworem rozpowszechnionym jest każdy utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie – tak stanowi art. 6 ust. 1 pkt 3 tej ustawy), w zakresie ich zadań statutowych. Powołana ustawa pozwala na udostępnianie także i tych utworów, które nie zostały opublikowane, ale są rozpowszechnione (np. dysertacje). Regulamin organizacyjny biblioteki musi jednak wskazywać, jaki jest zakres tego udostępniania (moim zdaniem dysertacje nieopublikowane można udostępniać tylko prezencyjnie, ich kopiowanie powinno być możliwe wyłącznie za zgodą autora).

Odpowiednie postanowienia w statucie uczelni są potrzebne także i po to, by uniknąć ewentualnych sporów z organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi (art. 104 i nast. ustawy o prawie autorskim). Trzeba także przypomnieć, że „Pr. o szk. w.” (art. 239) dodało do ustawy o prawie autorskim art. 15a w brzmieniu: „*Uczelni w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym przysługują pierw-*

szęństwo w opublikowaniu pracy dyplomowej studenta. Jeżeli uczelnia nie opublikowała pracy dyplomowej w ciągu 6 miesięcy od jej obrony, student, który ją przygotował, może ją opublikować, chyba, że praca dyplomowa jest częścią utworu zbiorowego". Nieopublikowana praca dyplomowa o ile nie została rozpowszechniona (w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych; jej treść jest „z mocy prawa” znana tylko autorowi, opiekunowi pracy i recenzentowi) jest wyłącznie rękopisem.

Przepis ust. 2 art. 88 ustawy mówi o trybie zatrudnienia dyrektora biblioteki, a także o tym, jakie kwalifikacje musi mieć osoba ubiegająca się o tą funkcję („Dyrektora biblioteki zatrudnia rektor po zasięgnięciu opinii senatu uczelni. W uczelni akademickiej dyrektorem biblioteki może być osoba posiadająca uprawnienia do zajmowania stanowisk wymienionych w art. 113 lub stopień naukowy”).

Trzeba stanowczo stwierdzić, że kierowanie systemem biblioteczno-informacyjnym uczelni, biblioteką uczelni wymaga odpowiednich kwalifikacji. Takie kwalifikacje mają tylko **bibliotekarze**². „Bibliotekarstwo jako zawód wymaga jednak określenia standardu wiedzy i umiejętności, czyli kompetencji. Bez koniecznych kwalifikacji ta profesja, jak każda inna, po prostu istnieć nie może. Zatem i bibliotekarzem jest dopiero ten, kto takie kwalifikacje zdobędzie – opanuje stosowny zakres i poziom kompetencji”³. Bibliotekarz – to sformalizowany zawód, co potwierdzają obowiązujące w naszym kraju przepisy (rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania ogłoszone w Dz. U. nr 265, poz. 2644). To **zawód regulowany**, zawód którego wykonywanie jest uzależnione od spełnienia wymagań kwalifikacyjnych i warunków określonych przepisami, polskimi i unijnymi. Bibliotekarz, to zawód, który uzyskuje się w wyniku ukończenia przewidzianych prawem szkół, uczelni. Szczególnie wysokie kwalifikacje uzyskuje się po spełnieniu warunków określonych przepisami wykonawczymi do ustawy o szkolnictwie wyższym („Pr. o szk. w.” art. 117), po uzyskaniu statusu bibliotekarza dyplomowanego. Uzyskanie stopnia naukowego nie jest równoznaczne z uzyskaniem kwalifikacji zawodowych. Jest to tylko pogłębienie wiedzy z zakresu odnoszącego się do tematu pracy doktorskiej bądź habilitacyjnej. Bibliote-

karz, który uzyskał stopień naukowy doktora, był i jest nadal przede wszystkim bibliotekarzem (ma taki zawód), ale jego zawodowa wiedza została w toku przeprowadzania przewodu doktorskiego znacząco pogłębiona i dzięki temu ma on jeszcze wyższe kwalifikacje. Na postanowienia mówiące o tym, że osoba mająca stopień naukowy może kierować systemem bibliotecznym, biblioteką, trzeba spojrzeć biorąc jednocześnie pod uwagę przepisy o zawodach, a także przepisy o kwalifikacjach niezbędnych do zajmowania stanowisk pracowników bibliotecznych oraz pracowników dokumentacji i informacji naukowej w uczelni publicznej (patrz: rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 grudnia 2006 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej. Dz. U. 2006 nr 251, poz. 1852, zał. 4). Przepisy powołanego rozporządzenia określają, jakie kwalifikacje musi mieć kustosz, starszy bibliotekarz, starszy dokumentalista oraz pozostali pracownicy biblioteki uczelnianej.

Dyrektor biblioteki głównej może być pełnoprawnym członkiem senatu, ale tylko w takiej sytuacji, kiedy statut uczelni będzie o tym stanowić (art. 61 ust. 1 ustawy: „Skład senatu uczelni określa statut”). Z przepisów ust. 7 tego artykułu wynika, że w sytuacji kiedy statut nie stanowi o „pełnoprawnym” członkostwie wybranego przez radę biblioteczną dyrektora biblioteki głównej w składzie senatu, to wówczas uczestniczy on w posiedzeniach tego organu z głosem doradczym.

O kolegialnym organie bibliotecznym stanowi ust. 3 art. 88: „W uczelni działa rada biblioteczna jako organ opiniotwórczy rektora. Skład i kompetencje rady bibliotecznej oraz tryb jej powoływania określa statut uczelni”.

Ważny, nie tylko dla bibliotek uczelnianych, jest art. 106 „Pr. o szk. w.”. Mówi on o tym, że prowadzenie przez uczelnię działalności dydaktycznej, naukowej, badawczej, doświadczalnej, artystycznej, sportowej, diagnostycznej, rehabilitacyjnej lub leczniczej nie stanowi działalności gospodarczej. Z przepisów tych wynika, że ustawowe zadania uczelni (także niepublicznej) nie stanowią przedmiotu działalności gospodarczej. Mieszczące się w tym zakresie (m.in. działalności dydaktycznej, naukowej i badawczej) usługi biblioteczne, także związane z podstawowymi zadaniami biblioteki usługi kserograficzne, jeśli nie stanowią wyodrębnionej działalności gospodar-

czej, nie są objęte obowiązkami wynikającymi z przepisów art. 20¹ ustawy o prawie autorskim i dlatego bezprawne są ewentualne żądania organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, by biblioteki uczelniane uiszczwały opłaty z tytułu realizacji tych usług na rzecz twórców i wydawców.

Należy dodać, że stosownie do art. 7 „Pr. o szk. w.” prowadzona przez uczelnię działalność gospodarcza musi być wyodrębniona, zarówno organizacyjnie, jak i finansowo, od działalności związanej z podstawowymi zadaniami uczelni (art. 13) oraz z prowadzeniem domów studenckich i stołówek (art. 14 ustawy).

O pracownikach biblioteki uczelnianej stanowi „Pr. o szk. w.” w dziale III zatytułowanym „Pracownicy uczelni”. W uczelnianym systemie biblioteczno-informacyjnym, w bibliotece uczelni, mogą być zatrudnieni nauczyciele akademicki: dyplomowani bibliotekarze oraz dyplomowani pracownicy dokumentacji i informacji naukowej (art. 108 pkt 4) oraz inni pracownicy działalności podstawowej niebędący nauczycielami akademickimi (pracownicy działalności podstawowej uczelni to osoby wykonujące statutowe zadania uczelni). Bibliotekarze są pracownikami działalności podstawowej, uczestniczą bezpośrednio w wykonywaniu podstawowych zadań uczelni, natomiast pracownicy administracji i obsługi mają obowiązek stwarzać warunki do realizacji statutowych zadań uczelni, „obsługiwać” działalność podstawową. Ustawa nie stanowi szerzej o sprawach pracowników niebędących nauczycielami akademickimi, jedynie art. 151 ust. 1 „Pr. o szk. w.” mówi m.in., że minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego określi w drodze rozporządzenia warunki wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelniach publicznych, a także wykaz podstawowych stanowisk pracy i wymagania kwalifikacyjne dla pracowników uczelni publicznych niebędących nauczycielami akademickimi, uwzględniając obecnie istniejące w uczelniach nazwy stanowisk pracy i tradycję akademicką. Natomiast w art. 117 „Pr. o szk. w.” są zapisane delegacje dla ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego do stanowienia rozporządzenia dotyczących dyplomowanych bibliotekarzy oraz dyplomowanych pracowników dokumentacji i informacji naukowej. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa z dnia 21 sierpnia 2006 r. w sprawie kandydatów na dyplomowa-

nego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej zostało ogłoszone w Dz. U. nr 155 poz. 1112.

Na koniec pragnę zatrzymać się nad postanowieniami art. 264 ust. 7 ustawy „Pr. o szk. w.”. Przepisy te mówią m.in. o tym, że osoby zatrudnione przed dniem wejścia w życie ustawy (tj. przed dniem 1 września 2005 r.) na stanowiskach kustosa i starszego bibliotekarza pozostają mianowane na tych stanowiskach i na tych samych zasadach. Przepisy te wzbudziły szereg wątpliwości. Komentarz do tych przepisów ogłoszony w Internecie (http://www.prawo-pracy.pl/status_pracownicy_bibliotekarzy) mówi o tym, że kustosze i starsi bibliotekarze będą od dnia 1 stycznia 2007 r. mieć niższy wymiar urlopu. Dalej autor komentarza pisze: *„Z punktu widzenia zasady prawa do wypoczynku uznać trzeba ten zabieg ustawodawcy jako niczym nieuzasadniony”*. Wskazuje dalej, że ustawodawca powinien stosować się do tendencji zapisanych w dyrektywach prawa europejskiego negatywnie odnoszących się do problemu skracania urlopu. *„Trzeba także pamiętać, że pozbawienie korzystniejszego wymiaru urlopu powinno być uzasadnione poprawą warunków pracy danej grupy pracowniczej, z czym w sposób oczywisty nie mamy do czynienia w przypadku bibliotekarzy”*. I dalej: *„Naruszenie zasady praw nabytych polega na tym, że Prawo o szkolnictwie wyższym, dokonując zmian w zakresie wymiaru urlopu wypoczynkowego bibliotekarzy powinno w przepisie przejściowym przewidywać, że bibliotekarze, którzy już nabyli prawo do urlopu w wymiarze 36 dni, prawo to zachowują. Zważywszy na to, że Prawo o szkolnictwie wyższym narusza wskazane dwie zasady konstytucyjne oraz biorąc pod uwagę zasadę uprzywilejowania pracownika wynikającą z art. 18 Kodeksu pracy, władze poszczególnych uczelni, mogą zagwarantować w regulaminie pracy wskazanym grupom bibliotekarzy zachowanie prawa do urlopu w wymiarze 36 dni. Rozwiązanie takie jest w pełni zgodne z obowiązującymi przepisami, a biorąc pod uwagę samodzielność uczelni w niczym nie narusza obowiązującego prawa, lecz przeciwnie naprawia istotny błąd legislacyjny popełniony przez ustawodawcę”*.

Nie wdając się w dalsze rozważania nad tym tekstem, wyrażam przekonanie, że kustosze i starsi bibliotekarze, którzy zostali mianowani przed dniem 1 września 2005 r. mają prawo do pozostania na tym samym stanowisku – mianowani i na

tych samych zasadach. Tak stanowi art. 264 ust. 7 ustawy. „Na tych samych zasadach”, a więc zachowując prawa nabyte przed dniem 1 września 2005 r. kustosze i starsi bibliotekarze, którzy ukończyli studia wyższe z tytułem magistra, mają nadal określone prawa oraz obowiązki pracowników dydaktycznych. I to przepisy, tak dyrektywy unijne (na które powołuje się cytowany powyżej autor komentarza), jak i Konstytucja RP powinny decydować w tych sprawach (art. 2 Konstytucji RP stanowi: „*Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej*”; warto wskazać, że w dotychczasowych opiniach, odmiennych od mojej, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego podkreśla, że jego stanowisko w tej sprawie nie jest opinią prawną). I na koniec należy przytoczyć radę autora cytowanego tu już komentarza, zamieszczonego w internecie: „...*bibliotekarze, ich stowarzyszenia, czy związki zawodowe mogą domagać się od Rzecznika Praw Obywatelskich zaskarżenia tej regulacji do Trybunału Konstytucyjnego celem zbadania zgodności z Konstytucją RP*”.

Może nie będzie to potrzebne. Wierzę, że władze uczelni, działając na podstawie omawianych przepisów (stosując zarówno wykładnię słowną, jak i wykładnię systematyczną, tzn. ustalając także znaczenia normy prawnej – art. 264 ust. 7 ustawy – zarówno w odniesieniu do tej ustawy, jak też i w ramach całego ustawodawstwa, w ramach przepisów Konstytucji RP – odnosząc się do „zasad sprawiedliwości społecznej”) uznają prawa nabyte tej grupy bibliotekarzy. Mam zresztą kilka sygnałów, że tak się w niektórych uczelniach stało!

Bolesław Howorka jest emerytowanym dyrektorem Biblioteki Akademii Medycznej w Poznaniu i radcą prawnym.

PRZYPISY:

* Artykuł nawiązuje do tekstu zamieszczonego w „Bibliotekarzu” 2007 nr 2 pt.: *Biblioteka główna uczelni i ustawy o szkołach wyższych.*

R. Goła: *Regulamy bibliotek wchodzących w skład innych jednostek organizacyjnych.* „Bibliotekarz” 2006 nr 6 s. 9-11.

J. Wojciechowski: *Bibliotekarstwo: zawód czy zatrudnienie.* W: *Zawód bibliotekarza dziś i jutro. Materiały z ogólnopolskiej konferencji. Nalęczów 18-20 września 2003 r. V Forum SBP 2003.* Warszawa: Wydaw. SBP 2004, s. 29-47. <Nauka Dydaktyka Praktyka>; nr 64. (Patrz także tego autora: *Czy ten zawód zniknie?* „Bibliotekarz” 2006 nr 12 s. 2-6).

Wojciechowski Jacek, op.cit. s. 31.

Katarzyna Winogrodzka

Raport o stanie automatyzacji bibliotek publicznych 2006. Cz. II. Biblioteki powiatowe, miejskie i wiejskie

W strukturze administracyjnej Polski jest 379 powiatów, w tym 65 powiatów grodzkich (<http://www.kprm.gov.pl/319.htm>). Dotychczas utworzono 251 bibliotek powiatowych lub powierzono bibliotekom pełnienie zadań bibliotek powiatowej (PBP), w tym w dwóch powiatach grodzkich (Kraków i Łódź) jest więcej niż 1 biblioteka powiatowa, to oznacza, że w 66% powiatów działają biblioteki powiatowe.

Spośród 251 bibliotek powiatowych i pełniących zadania powiatowe, 246 bibliotek podjęło proces komputeryzacji, co stanowi 98%, w tym 74 biblioteki są skomputeryzowane całkowicie. Prezentacje zmian od 2000 r. zawiera tabela 6.

Tabela 6

Zmiany od roku 2000

Biblioteki powiatowe	2000	2002	2004	2006
Liczba bibliotek powiatowych i pełniących zadania	104	198	256*	251
Liczba bibliotek komputeryzujących się	71	178	245*	246
Procent bibliotek powiatowych komputeryzujących się	68%	89,90%	95,70%*	98%
Liczba bibliotek powiatowych skomputeryzowanych całkowicie			62*	74
Procent bibliotek powiatowych skomputeryzowanych całkowicie			24,22%*	29,48%
Liczba bibliotek powiatowych z dostępem do Internetu	46	135	239*	251
Procent bibliotek powiatowych z dostępem do Internetu	44%	68%	93,36%*	100%
Liczba bibliotek udostępniających Internet czytelnikom	21	128	190*	241
Procent bibliotek udostępniających Internet czytelnikom	20%	65%	74,22%*	96%
Liczba bibliotek pobierających opłaty od czytelników	15	59	87*	76
Procent bibliotek pobierających opłaty od czytelników ze wszystkich udostępniających Internet	71%	46%	46%*	32%
Liczba bibliotek posiadających własne strony WWW	15	50	111*	154
Procent bibliotek posiadających własne strony WWW	14%	25%	43,36%*	61%

* dane skorygowane na prośbę zainteresowanych bibliotek w stosunku do publikowanych w 2004 r.

Istotnym osiągnięciem ostatnich dwóch lat jest fakt podłączenia do Internetu wszystkich bibliotek powiatowych.

Na pytanie o przepustowość łączy internetowych w bibliotekach powiatowych nie otrzymano odpowiedzi z województw: podkarpackiego, pomorskiego i wielkopolskiego. W pozostałych województwach biblioteki powiatowe mają łączy o następującej przepustowości:

- 128 kb/s - 15 PBP,
- 256 kb/s - 28 PBP,
- 512 kb/s - 58 PBP,
- 640 kb/s - 7 PBP,
- 1 Mb/s - 45 PBP,
- 2 Mb/s - 27 PBP,
- 4 Mb/s - 9 PBP.

oraz występują pojedynczo łącza o przepustowości: 115 kb/s, 320 kb/s, 6 Mb/s, 8 Mb/s.

Wysokość opłat za dostęp do Internetu w bibliotekach powiatowych waha się od 0,30 zł do 5 zł za godzinę. Opłaty naliczane są za kwadrans, pół godziny lub godzinę.

Ogółem w bibliotekach powiatowych dla czytelników dostępnych jest 1975 komputerów (średnio 7,87 komputera na jedną bibliotekę).

Na pytania dotyczące liczby komputerów zainstalowanych od 2004 r. odpowiedzi nie uzyskano z województw: wielkopolskiego i zachodniopomorskiego. W pozostałych województwach od 2004 r. zainstalowano w bibliotekach powiatowych 1697 komputerów (średnio 7,84 komputera na jedną bibliotekę).

Na pytanie o liczbę komputerów, które należy zainstalować do 2009 r. włącznie - odpowiedzi nie uzyskano z województw: wielkopolskiego, zachodniopomorskiego oraz południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. W pozostałych województwach do końca 2009 r. powinno zostać zainstalowanych kolejnych 2589 komputerów (czyli średnio 11,59 komputera na jedną bibliotekę powiatową).

Zaawansowanie bibliotek powiatowych w procesie komputeryzacji można ocenić na podstawie tabeli 7, pamiętając, że 246 bibliotek powiatowych rozpoczęło proces komputeryzacji.

Tabela 7

Wykorzystanie techniki komputerowej do zadań bibliotecznych

	Liczba PBP 2004	Liczba PBP 2006
Tworzenie baz katalogowych	217*	219
Tworzenie baz bibliograficznych	104*	132
Tworzenie baz pełnotekstowych i faktograficznych	13	18
Przejmowanie danych z baz Biblioteki Narodowej	144	152
Przejmowanie danych z katalogu NUKAT	10	34
Przejmowanie danych z katalogu KaKo	9	41
Stosowanie formatu MARC 21	51	104
Stosowanie formatu MARC RN	70	57
Stosowanie innego formatu	72	56
Kontrola kartotekami wzorcowymi	87	125
Współtworzenie baz lokalnych	45	65
Współtworzenie baz krajowych	2	3
Współtworzenie baz międzynarodowych	0	0
Udoskonalanie własnych baz katalogowych	123	164
Udoskonalanie własnych baz katalogowych w Internecie	51	96
Udoskonalanie własnych baz bibliograficznych, pełnotekstowych i faktograficznych	44	70
Udoskonalanie czytelnikom baz innych bibliotek	51	90
Grzeżdzenie zbiorów	104	93
Rejestracja czytelników i wypożyczeń	95	128
Wypożyczenia międzybiblioteczne	21	22
Statystyki GUS	53	77

* dane skorygowane na prośbę zainteresowanych bibliotek w stosunku do opublikowanych w 2004 r.

Finansowanie PBP

Głównym źródłem finansowania komputeryzacji w powiatowych bibliotekach publicznych są środki budżetowe (w 213 PBP), ale podobnie jak w bibliotekach wojewódzkich wzrosła liczba (o ponad 100) bibliotek korzystających z dodatkowych źródeł finansowania do ponad 162 PBP (brak danych liczbowych z województwa zachodniopomorskiego). Biblioteki powiatowe w 16 województwach skorzystały z programu IKONKA, w 6 województwach z dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w 3 ze środków unijnych i w 3 z funduszu PFRON, w 2 województwach komputeryzacja była finansowana w ramach kontraktu wojewódzkiego, w 4 województwach PBP korzystały z dotacji celowych samorządów, w 3 biblioteki powiatowe uzyskały pomoc na komputeryzację jako nagrody w konkursie NBP „Z ekonomią na ty”, ponadto jako nagrody w lokalnych konkursach np. „Biblioteka Roku”, w regionalnych projektach informatyzacji, w programach „Pierwsza praca” (2 woj), BIBLIONET, z funduszy komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, z Fundacji im. Andrzeja Urbańczyka, Fundacji Wspomagania Wsi, Fundacji im. Stefana Batorego, OSI Budapest, Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska.

MIEJSKIE I WIEJSKIE BIBLIOTEKI PUBLICZNE

W badaniu ankietowym dokonano podziału bibliotek na miejskie i wiejskie (MiWBP) na podstawie ich lokalizacji, a nie podziału formalnego. Zgodnie z takim podziałem w Polsce jest 2860 placówek bibliotecznych miejskich i 5649 placówek bibliotecznych wiejskich.

Tabela 8

Skomputeryzowane i komputeryzujące się biblioteki miejskie i wiejskie w latach 2002-2006

	Biblioteki miejskie			Biblioteki wiejskie		
	2002	2004	2006	2002	2004	2006
Liczba bibliotek skomputeryzowanych i komputeryzujących się	864	1332	1590	398	940	1471
Procent bibliotek skomputeryzowanych i komputeryzujących się w 100%	32,38%	43,49%	56%	7,20%	16,79%	26%
Liczba bibliotek skomputeryzowanych i komputeryzujących się w 100%	-	250	337	-	36	43
Procent bibliotek skomputeryzowanych i komputeryzujących się w 100%	-	8%	12%	-	0,64%	0,76%
Liczba bibliotek z dostępem do Internetu	412	1044	1504	114	950	1804
Procent bibliotek z dostępem do Internetu	15,44%	34,08%	53%	2,06%	16,90%	32%
Liczba bibliotek udostępniających Internet czytelnikom	248	797	1381	35	759	1668
Procent bibliotek udostępniających Internet czytelnikom	9,30%	26,02%	48%	0,63%	13,55%	30%
Liczba bibliotek posiadających stronę WWW	97	195	332	15	36	105
Procent bibliotek posiadających stronę WWW	3,64%	6,37%	12%	0,27%	0,64%	1,86%

Wykorzystanie techniki komputerowej do zadań bibliotecznych

	Liczba MiWBP 2004	Liczba MiWBP 2006
Tworzenie baz katalogowych	791	1549
Tworzenie baz bibliograficznych	124	184
Tworzenie baz pełnotekstowych i faktograficznych	2	11
Przejmowanie danych z baz Biblioteki Narodowej	272	614
Przejmowanie danych z katalogu NUKAT	25	167
Przejmowanie danych z katalogu KaRo	24	186
Przejmowanie danych z innych katalogów	189	361
Stosowanie formatu MARC 21	170	506
Stosowanie formatu MARC BN	322	472
Stosowanie innego formatu	300	397
Kontrola kartotekami wzorcowymi	267*	617
Współtworzenie baz lokalnych	63*	56
Współtworzenie baz krajowych	2	1
Współtworzenie baz międzynarodowych	0	0
Udostępnianie własnych baz katalogowych	283	558
Udostępnianie własnych baz katalogowych w Internecie	74	225
Udostępnianie własnych baz bibliograficznych, pełnotekstowych i faktograficznych	38	93
Udostępnianie czytelnikom baz innych bibliotek	104	429
Gromadzenie zbiorów	209	358
Rejestracja czytelników i wypożyczeń	162	229
Wypożyczenia międzybiblioteczne	22	35
Statystyki GUS	63	110

* błąd wprowadzania w 2004 r. przepraszam

Finansowanie MiWBP

Z odpowiedzi uzyskanych w ankietach wynika, że dotacje na komputeryzację otrzymało więcej bibliotek miejskich i wiejskich – ponad 1723, niż może ją finansować ze środków budżetowych – 1712. Dla porównania do 2004 r. z dotacji na komputeryzację korzystało 366 bibliotek, a ze środków budżetowych 1163.

W 15 województwach biblioteki korzystały z programu IKONKA, w 6 z programów operacyjnych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w 3 z dotacji celowych samorządów, w 2 z kontraktów wojewódzkich, w 2 ze środków unijnych, w 3 z funduszu PFRON. Ponadto z dotacji Fundacji im. Andrzeja Urbańczyka, Fundacji im. Stefana Batorego, Fundacji Wspomagania Wsi, Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży, Fundacji „HM Polska”, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, z programów: „Pierwsza Praca”, „BGŻ dla bibliotek”, BIBLIONET, „Mecenat”, „Komputery dla świetlic”, „Nowoczesna Polska”, e-Sycyna, a także ze środków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, od sponsorów i wielu innych.

OPROGRAMOWANIE

Na dzień 30 czerwca 2006 r. w bibliotekach publicznych było 2378 instalacji programów bi-

Zadano również pytanie o pobieranie opłat od czytelników za korzystanie z Internetu. Z odpowiedzi wynika, że 342 (25% udostępniających Internet) bibliotek miejskich oraz 229 (14% udostępniających Internet) bibliotek wiejskich pobiera opłaty od czytelników. Wysokość opłat jest podobna w bibliotekach miejskich i wiejskich, i mieści się w przedziale od 0.50 zł do 7 zł za godzinę. Opłaty naliczane są za kwadrans, pół godziny lub godzinę.

W północnej części województwa lubuskiego w ogóle nie pobiera się opłat od czytelników za korzystanie z Internetu. W części północno-zachodniej województwa kujawsko-pomorskiego nie pobiera się opłat od osób bezrobotnych. Na to pytanie odpowiedzi nie uzyskano z województwa dolnośląskiego i zachodniopomorskiego.

Ogółem w bibliotekach miejskich dla czytelników dostępnych jest 4842 komputery (średnio 1.69 komputera na jedną bibliotekę), a w bibliotekach wiejskich 4455 komputerów (średnio 0.79 komputera na jedną bibliotekę).

Na pytania dotyczące liczby komputerów zainstalowanych od 2004 r. odpowiedzi nie uzyskano z województw: dolnośląskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego. W pozostałych województwach od 2004 r. zainstalowano w bibliotekach miejskich 4307 komputerów (średnio 1.51 komputera na jedną bibliotekę), a w bibliotekach wiejskich 3979 komputerów (średnio 0.7 komputera na jedną bibliotekę).

Na pytania dotyczące liczby komputerów, które należy zainstalować do 2009 r. włącznie, odpowiedzi nie uzyskano z województw: dolnośląskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego oraz południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. W pozostałych województwach w bibliotekach miejskich do końca 2009 r. powinno zostać zainstalowanych kolejnych 6047 komputerów (czyli 2.43 komputera średnio na jedną bibliotekę), a w bibliotekach wiejskich 5498 komputerów (czyli 1.04 komputera średnio na jedną bibliotekę).

Ocenę stanu zaawansowania komputeryzacji w bibliotekach miejskich i wiejskich utrudniły problemy związane z zebraniem danych przez biblioteki wojewódzkie, które nie prowadzą tak szczegółowego monitoringu placówek stopnia podstawowego, jak również dlatego, że w wielu województwach nie powołano jeszcze znacznej części bibliotek powiatowych. Dane te mogą być traktowane jedynie jako pogładowe, świadczące o postępie prac, pamiętając, że proces komputeryzacji rozpoczęto w 3063 bibliotekach publicznych.

bliotecznych (w 2004 r. było 1614 instalacji). Najwięcej implementacji mają programy: MAK (1152), SOWA (669), LIBRA (156), SOWA2 (95), PROLIB (81). Po raz pierwszy w ankietach zostały wymienione programy SOWA TCP (21), MATEUSZ (16), Q-BIBLIOTEKA (1), KOHA (1), DROGMAN (1), ALLBIB (1). Z listy programów używanych przez biblioteki publiczne znikły programy: CO-Liber, LECH BMS, Album.

POMOC W KOMPUTERYZACJI ŚWIADCZONA PRZEZ WBP DLA BIBLIOTEK NIŻSZEGO STOPNIA

Pomoc informatyczna realizowana poprzez:

– pomoc w zakresie instalacji, konserwacji i użytkowania programów bibliotecznych (MAK, SOWA i in.) podobnie jak w 2004 r. – 8 WBP,

– konfigurację i instalację sprzętu komputerowego – wymieniło 6 WBP (w 2004 r. – 2),

– pomoc we wdrażaniu zintegrowanego systemu bibliotecznego – wymieniły 2 WBP (w 2004 r. – 1),

– konsultacje dot. zakupu sprzętu i oprogramowania (przygotowywanie zaleceń) – wymieniło 5 WBP (w 2004 r. – 6).

Pomoc informacyjna realizowana poprzez:

– udostępnianie informacji o systemach bibliotecznych, organizowanie pokazów i prezentacji – wymieniły 4 WBP (w 2004 r. – 3),

– informowanie o szkoleniach komputerowych – wymieniła 1 WBP (w 2004 r. – również 1),

– informowanie o funduszach, w ramach których można się starać o środki na komputeryzację – wymieniła 1 WBP (w 2004 r. – również 1).

Pomoc w tworzeniu baz danych realizowana poprzez:

– udostępnianie własnych baz danych – wymieniło 6 WBP (w 2004 r. – również 6),

– udostępnianie własnych kartotek wzorcowych np. haseł formalnych – wymieniła 1 WBP (w 2004 r. – również 1),

– dostarczanie, co 2 tygodnie, opisów bibliograficznych nowości wydawniczych w postaci elektronicznej – wymieniła 1 WBP (w 2004 r. – również 1),

– pośredniczenie w pobieraniu opisów bibliograficznych i kartotek haseł wzorcowych z NUKATU oraz zakładanie kartotek wzorcowych na potrzeby bibliotek podległych, współpracujących w tym samym systemie bibliotecznym – wymieniła 1 WBP (w 2004 r. – również 1).

Pomoc organizacyjna i merytoryczna realizowana poprzez:

– współpracę przy opracowywaniu projektu komputeryzacji – wymieniły 2 WBP (w 2004 r. – również 2),

– pomoc w pozyskiwaniu środków na zakup sprzętu, oprogramowania i budowę sieci informatycznej – wymieniły 3 WBP (w 2004 r. – 2),

– koordynację, konsultacje, pomoc merytoryczną i metodyczną dotyczącą wdrażania projektu IKONKA – wymieniły 2 WBP (w 2004 r. – 4),

– przygotowywanie i publikacja materiałów metodycznych – wymieniły 2 WBP (w 2004 r. – 5).

Pomoc materialna realizowana poprzez:

– pozyskanie środków finansowych na realizację projektu informatyzacji bibliotek publicznych województwa w zintegrowanym systemie bibliotecznym – wymieniła po raz pierwszy 1 WBP,

– zakup ze środków Urzędu Marszałkowskiego oprogramowania bibliotecznego (MAK) i przekazywanie go bibliotekom w terenie – wymieniła również po raz pierwszy 1 WBP,

– udostępnianie programu bibliotecznego – wymieniły 2 WBP (w 2004 r. – również 2),

– posadowienie baz danych bibliotek terenowych na serwerze biblioteki wojewódzkiej – wymieniły 2 WBP (w 2004 r. – również 2),

– udostępnianie serwera w celu prezentacji katalogów podległych placówek w Internecie – wymieniła 1 WBP (w 2004 r. – 2),

– użyczanie sprzętu komputerowego – wymieniła 1 WBP (w 2004 r. – 2),

– utrzymywanie listy dyskusyjnej przeznaczonej dla bibliotek współpracujących – wymieniła 1 WBP (w 2004 r. – również 1),

– utrzymywanie stron WWW bibliotek „podległych” – wymieniły 2 WBP (w 2004 r. – 1),

– udostępnianie serwera poczty elektronicznej – podobnie jak 2004 r. – 1 WBP.

Pomoc polegająca na organizowaniu szkoleń i seminariów:

– nt. obsługi programu bibliotecznego – 11 WBP (w 2004 r. – 9),

– nt. podstaw obsługi komputera – 4 WBP (w 2004 r. – 5),

– nt. korzystania z Internetu – 7 WBP (w 2004 r. – 6),

– nt. komputeryzacji bibliotek – 6 WBP (w 2004 r. – 5),

– nt. opracowania zbiorów, opracowywania bibliografii regionalnych – tak samo jak w 2004 r. – 4 WBP.

Po raz pierwszy wymieniono szkolenia:

– nt. pozyskiwania środków finansowych – 1 WBP,

– nt. tworzenia serwisów WWW – 1 WBP.

PRZESZKODY W KOMPUTERYZACJI WYMIENIANE PRZEZ BIBLIOTEKI WOJEWÓDZKIE, DOTYCZĄCE TAKŻE BIBLIOTEK NIŻSZEGO STOPNIA

Spośród WBP wymieniło:

- 15 – brak środków finansowych m.in. na:
 - sprzęt,
 - oprogramowanie biblioteczne,
 - szkolenia.
 - budowę i rozbudowę lokalnych sieci komputerowych,
 - podłączenie do Internetu,
 - retrospektywne opracowanie zbiorów.
 - na wkład własny przy projektach unijnych,
 - na zatrudnienie informatyków;
- 9 – brak infrastruktury technicznej umożliwiającej instalację stałych łączy internetowych;
 - 8 – trudności lokalowe (mała powierzchnia, niedostateczne zabezpieczenia i brak możliwości ich zastosowania);
 - 8 – ograniczenia kadrowe;
 - 8 – brak przygotowanych informatycznie pracowników, a w szczególności brak informatyków;
 - 7 – brak pomocy informatycznej (brak możliwości zatrudnienia informatyków na miejscu);
 - 4 – duże zróżnicowanie oprogramowania bibliotecznego w województwie, uniemożliwiające współpracę;
 - 3 – zbyt kosztowny dostęp do Internetu;
 - 2 – brak centralnych programów wspierających finansowo komputeryzację bibliotek;
 - 2 – brak bibliotek powiatowych, które mogłyby koordynować komputeryzację bibliotek na „podległym” terenie;
 - 2 – wysokie ceny oprogramowania bibliotecznego;
 - 1 – brak zainteresowania ze strony władz samorządowych;
 - 1 – brak ogólnopolskiego programu komputeryzacji bibliotek publicznych;
 - 1 – kradzieże sprzętu.

Katarzyna Winogrodzka jest członkiem Komisji Automatyzacji przy ZG SBP i dyrektorem Biblioteki Publicznej w Dzielnicy Włochy m.st. Warszawy.

Nie zapomnij o prenumeracie!

Jolanta Hys
Joanna Kwiatkowska

Zmiany w nowej edycji tablic UKD

Na początku 2007 r. zostały wydane nowe tablice UKD *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta: publikacja nr UDC-PO58 autoryzowana przez Konsorcjum UKD nr licencji UDC-2005/06. Wydanie skrócone dla bieżącej bibliografii narodowej i bibliotek publicznych.* Tablice są dostępne w formie publikacji oraz na nośniku elektronicznym.

Nowa edycja tablic UKD została opracowana w Bibliotece Narodowej na podstawie pliku wzorcowego Master Reference File (MRF), który Biblioteka zakupiła w 2005 r. w ramach umowy licencyjnej z Konsorcjum UKD. Wydanie to zastępuje tablice (UDC-P022) z 1997 r.

Aktualne tablice zawierają 6.837 symboli, w tym 1.436 symboli poddziałów wspólnych. W porównaniu z poprzednią edycją tablic, zawierającą 5.945 symboli, w tym 560 symboli poddziałów wspólnych, zostały znacznie rozbudowane.

Zachowano symbole, które się nie zmieniły w stosunku do tablic z 1997 r. Rozszerzony został zasób odpowiedników słownych – wprowadzono terminy często występujące w piśmiennictwie, kierując się „Słownikiem języka haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej”.

Uwagi metodyczne zawierają informacje o sposobie klasyfikowania publikacji należących do odpowiednich działów oraz o metodzie dalszej rozbudowy symboli. W tablicach występują dwa rodzaje odsyłaczy: odsyłacze (zob.), które kierują od odpowiedników słownych do właściwych symboli oraz odsyłacze uzupełniające (zob. też), kierujące do pokrewnych zagadnień.

Indeks przedmiotowy do tablic zawiera 17.726 haseł, w tym około 100 odsyłaczy. Do indeksu wprowadzono terminy występujące w odpowiednikach słownych symboli oraz terminy synonimiczne. Na zapis indeksowy składa się hasło przedmiotowe (temat lub temat z określnikami) i odpowiadający mu symbol UKD. Hasła indeksowe tworzone są zgodnie z zasadami przyjętymi dla uproszczonego języka haseł przedmiotowych; wprowadzono jednak pewne modyfikacje wynikające ze specyficznej funkcji indeksu do tablic

klasyfikacji. Hasłami są zarówno tematy jedno-
wyrazowe, jak i wielowyrazowe w formie prostej
i ziniwertowanej. Jeśli symbol należy do poddzia-
łów wspólnych, podano go jako określnik, aby
wskazać, że należy go szukać w tablicach pomoc-
niczych, a nie w tablicach głównych.

Do tablic wprowadzono w znacznej liczbie
symbole rozwinięte oraz dość skomplikowane
i długie symbole złożone, składające się nawet
z trzech symboli głównych. Utworzono je dla za-
gadnień występujących w piśmiennictwie, dla
których nie ma w UKD symboli prostych.

Na podstawie nowej edycji tablic nastąpiła
modyfikacja układu „Przewodnika Bibliograficz-
nego” (PB). Działy 00 *Ogólne podstawy wiedzy
i kultury. Cybernetyka. Normalizacja. Metrolo-
gia. Wagi i miary* oraz 002+01/02+050+070+09
*Informacja naukowa. Książka. Bibliografia. Bi-
bliotekarstwo. Czasopiśmiennictwo. Bibliofil-
stwo zostały przejęte przez Dział Ogólny 0. Wy-
odrębniono nowy dział 005 Zarządzanie. Biuro-
wość. Z działu 2 Religia. Teologia został wy-
dzielony dział 272 Kościół rzymskokatolicki.*
Modyfikacje w dziale 3 *Nauki społeczne. Pra-
wo. Administracja* to zmiana 31 na 311+314 *Sta-
tystyka. Demografia* i 36 na 364/368 *Opieka
społeczna. Ubezpieczenia. Konsumeryzm* oraz
wyodrębnienie działu 338.48 *Turystyka. Z dzia-
łu 548/549+55 Krystalografia. Mineralogia.
Geologia. Meteorologia* wydzielono dział 55
Geologia. Meteorologia. Hydrologia, a 548/
549 znajdzie swoje miejsce w dziale 54. Kolej-
nym nowym działem w układzie „Przewodnika Bi-
bliograficznego” będzie dział 60 *Biotechnologia*,
natomiast 619 *Weterynaria* znajduje się obecnie
w dziale 636/639 *Zootechnika. Weterynaria.
Produkty zwierzęce. Łowiectwo. Rybołówstwo.*
W związku z przeniesieniem działu *Organizacja i za-
rządzanie. Biurowość* z 65 do 005 zastosowano
następujący układ: 654+656 *Telekomunikacja
i telemechanika. Transport. Poczta*, 657 *Rachun-
kowość. Księgowość*, 658 *Organizacja przedsię-
wiorstw. Organizacja i technika handlu. Zrezygno-
wano z wydzielania 78.089 Nuty i 79 Rozrywki.
Zabawa. Gry. Sport. Dział 908+91 Geografia. Opi-
sy krajów. Podróże. Krajoznawstwo* zastąpiono
działem 91 *Geografia. Opisy krajów. Podróże.*

Poniżej przedstawiamy najważniejsze zmiany
w nowej edycji tablic UKD w stosunku do tablic
UDC-P022:

1. Likwidacja Tablicy Ii zawierającej poddziały
wspólne punktu widzenia oraz sposobu uję-
cia tematu przez autora.

2. Do Tablicy Ik poddziały wspólne z kreską wpro-
wadzono dwie nowe grupy poddziałów : -02
i -04.
3. Wprowadzenie nowego działu 005 *Zarządza-
nie.*
4. Całkowita rewizja działu 2 *Religia.*
5. Nowa rozbudowa działu 314 *Demografia.*
6. Likwidacja działu 348 *Prawo kościelne.*
7. Całkowita rewizja działu 364 *Opieka społecz-
na.*
8. Częściowa przebudowa działu 37 *Oświata. Pe-
dagogika.*
9. Nowa rozbudowa działu 502/504 *Nauka o śro-
dowisku.*
10. Nowy dział 60 *Biotechnologia.*
11. Likwidacja działu 65.01 (z dalszą rozbudową)
Organizacja i zarządzanie.
12. Likwidacja działu 651 *Biurowość.*
13. Częściowa przebudowa działu 72 *Architektu-
ra.*
14. Częściowa przebudowa działu 78 *Muzyka.*
15. Nowa rozbudowa działu 791 *Film. Kino.*

W zastosowanej selekcji materiału dokonano
pewnego proporcjonalnego wyboru symboli.
W znacznym stopniu kierowano się wyborem ta-
kich symboli, które zaspokajają potrzeby „Prze-
wodnika Bibliograficznego”.

Praktycznie w pliku wzorcowym MRF nie ma
uwag stosowania. Sporadycznie pojawiają się
w MRF przykłady użyc. Dlatego w tablicach takie
uwagi nie mogły się pojawić. Uwagi stosowania
mogłyby zostać wypracowane i sformułowane przez
zainteresowanych takimi działaniami bibliotekarzy
podczas spotkań Klubu Użytkowników UKD.

W związku z zaprezentowanymi powyżej zmia-
nami w zasobie tablic skróconych UKD należy
wypracować zasady postępowania w zakresie
stosowania nowo wprowadzonych symboli,
szczególnie w przypadkach wątpliwych i niejed-
noznacznych interpretacyjnie. Dotyczy to:

- nowych działów UKD, tj. 005 *Zarządzanie.*
60 *Biotechnologia,*
- nowych poddziałów wspólnych z kreską
zero, tj. -02 *Własności* i -04 *Relacje, metody dzia-
łania,*
- symboli, które są etykietowane zbliżonymi
odpowiednikami słownymi, np. 659.23 *Informa-
cja biznesowa, Informacja handlowa* oraz
001.102:33 *Informacja gospodarcza,*
- działów UKD, które uległy transformacji, np.
2 *Religia; 314 Demografia. Badanie ludności;*
37 *Oświata. Pedagogika. Szkolnictwo; 502/504
Nauka o środowisku.*

Jak wspomnieliśmy, w aktualnej edycji tablic spotkamy się z nowymi podziałami z kreską -02 *Własności* i -04 *Relacje, metody, działania*, w miejsce dotychczasowych podziałów punktu widzenia. Symboli tych jest wiele, często synonimicznych i stosowanie ich może budzić wątpliwości. Jednak część z nich została już zastosowana w tablicach głównych, np.:

002.1 *Dokumenty jako przedmiot*

002.1-028.21 *Dokumenty tekstowe* - -028.21 *Tekstowy*

002.1-028.22 *Dokumenty graficzne* - -028.22 *Wizualny, Graficzny, obrazkowy*

002.1-028.23 *Dokumenty wideo* - -028.23 *Wideo* również do rozbudowy symbolu

314.15 *Migracja*

314.15-026.48 *Imigracja* - -026.48 *Wchodzący, przybywający, wpływający*

314.15-026.49 *Emigracja* - -026.49 *Wychodzący, opuszczający*.

Przy użyciu podziału -02 rozbudowano również następujące symbole: 001.102 *Informacja*, 37.046 *Stopnie (poziomy) nauczania*, 621.396.7 *Stacje nadawcze i odbiorcze*, 658.114 *Przedsiębiorstwa prywatne. Prywatny biznes*.

Podział -04 został użyty m.in. przy następujących symbolach:

004-049.8 *Komputeryzacja* - -049.8 *Zastosowanie*

314-047.72 *Prognozy demograficzne* - -07.72 *Przewidywanie. Prognozowanie. Prognozy*

62-043.86 *Postęp naukowo-techniczny w ogólności* - -043.86 *Rozwój, postęp, ewolucja*

656.1-049.5 *Bezpieczeństwo ruchu drogowego* - -049.5 *Bezpieczeństwo, zabezpieczenie*.

W nowej edycji tablic ma miejsce nierównomierny rozwój języka w poszczególnych działach UKD. Dotyczy to między innymi symboli wyrażających teorię poszczególnych dziedzin nauki, np.: podział analityczny z kropką .01 – *teoria* występuje w działach: 159.9.01 *Filozofia, teoria psychologii*; 33.01 *Teoria ekonomii*; 336.01 *Teoria finansów*; 355.01 *Filozofia, teoria wojny*; 37.01 *Podstawy wychowania, teoria*; 53.01 *Teoria i istota zjawisk fizycznych*; 621.01 *Teoria budowy maszyn*; 7.01 *Teoria i filozofia sztuki*. Podział analityczny z kreską -1 – *filozofia i teoria* występuje w działach: 2-1 *Filozofia i teoria religii*, 364-1 *Teoria opieki społecznej*.

Inny sposób to prezentacja punktu widzenia teoretycznego bezpośrednio w symbolu prostym, bez dodawania podziałów pomocniczych, np. 005.1 *Teoria zarządzania*; 340.1 *Teoria prawa*;

601 *Pojęcia podstawowe biotechnologii*; 910.1 *Geografia jako nauka, teoria*; 930.1 *Historia jako nauka, teoria*. Albo w postaci szczególnego symbolu na teorię literatury 82.0.

Do pozostałych działów stosuje się podział wspólny z kreską zero – 027.21 *Teoria*. W sytuacji, gdy do działu nie jest dołączony żaden podział analityczny wyrażający teorię, to wtedy stosuje się podział – 027.21 *Teoria*, np. 3-027.21 *Teoria nauk społecznych*; 32-027.21 *Teoria polityki*. Jest to rozwiązanie analogiczne do tego jakie było stosowane w wydaniu tablic z 1997 r. Wówczas stosowano podział wspólny punktu widzenia .001 punkt widzenia teoretyczny, w przypadkach, gdy nie był dołączony odpowiedni podział analityczny, np. 32.001 *Teoria polityki*. Jeśli jest proponowany do zastosowania symbol główny, symbol wspólny z kreską albo symbol analityczny, to stosuje się symbol analityczny. Tylko w sytuacji braku symbolu głównego lub analitycznego korzysta się z symbolu wspólnego z kreską.

UKD nie jest rewidowana z założenia w całości, tylko we fragmentach, tj. rewizji poddawane są poszczególne działy UKD, bądź fragmenty działów UKD. Stwarza to sytuację niejednorodności w zasobie MRF. Niektóre działy UKD uległy zmianie i przyjęły kierunek nadany przez MRF, z kolei inne działy UKD oczekują w kolejce do rewizji symboli i zachowują kształt niezmienny.

Do tego typu rozwiązań należy odejście od rozbudowy równoległej. Najczęściej korzystano z tego rodzaju rozbudowy w sytuacji tworzenia symboli wyrażających nauczanie przedmiotów, np. 372.851 *Nauczanie matematyki*, itd. Ten sposób został porzucony na rzecz stosowania zapisu w postaci symboli złożonych, a zatem 37.016:51 *Nauczanie matematyki*. Zrezygnowano również z rozbudowy równoległej w tworzeniu symboli dla wyższych szkół fachowych, np. zamiast 378.637 *Wyższe szkoły pedagogiczne* na rzecz 378.6:37 *Wyższe szkoły pedagogiczne*.

Odejście od rozbudowy równoległej pozwoli na odrzucenie karkołomnych decyzji stosowania, np. 372.893.94(438) *Nauczanie historii Polski* (decyzja stosowania do tablic 1997 r.) U 37.016:94(438) *Nauczanie historii Polski* (symbol złożony utworzony z symboli pobranych z nowych tablic skróconych). Wprowadzenie zmian do zasobu tablic skróconych skutkuje niekiedy przyporządkowaniem symboli do innych działów niż to czyniono na mocy stosowanych do tej pory decyzji, np.

73.046.3 *Kapliczki i krzyże przydrożne* (decyzje stan na 1997-2006 rok) U 726.95 *Kalwarie i krzyże wolno stojące. Krzyże przydrożne. Kapliczki* (tablice skrócone stan na 2007 rok).

W nowym wydaniu tablic skróconych zwiększyła się liczba symboli poddziałów analitycznych z kreską -/ -9, np.:

Duszpasterstwo nadzwyczajne - tablice 1997 r.	Duszpasterstwo nadzwyczajne - tablice 2007 r.
24-056.83.25 Duszpasterstwo narkomanów i alkoholików	27-48-056.83 Duszpasterstwo narkomanów i alkoholików
24-057.68 Duszpasterstwo pielgrzymów i turystów	27-48-057.68 Duszpasterstwo pielgrzymów i turystów

oraz symboli poddziałów wspólnych - 02 *Właściwości*; - 04 *Relacje. Metody. Działania*, np.:

Stopnie (poziomy) nauczania - tablice 1997 r.	Stopnie (poziomy) nauczania - tablice 2007 r.
373.5.046.12 Gimnazjum	373.5.046-021.64 Gimnazjum
373.5.046.16 Liceum, poziom ponadgimnazjalny	373.5.046-021.66 Liceum, poziom ponadgimnazjalny
377.3 Zasadnicza szkoła zawodowa	377.3-021.64 Zasadnicza szkoła zawodowa
377.5 Technikum	377.5-021.66 Technikum

Pewne zagadnienia wyrażone niezbyt dokładnie symbolami złożonymi, według decyzji stosowania z okresu 1997-2006 r., w nowych tablicach wyrażone są precyzyjnie, np. *New Age* w okresie 1997-2006 r. wyrażano symbolem złożonym 008"1945/...":159.96:133, gdzie 008 *Kultura: 133 Okultyzm. Magia: 159.96 Szczególne stany świadomości* i ewentualnie symbol z działu 2 *Religia*; w nowym wydaniu tablic umieszczono symbol identyfikujący *New Age*, tj. 299.94 *Współczesne ruchy religijne - New Age*. Porównując symbol złożony z lat 1997-2006 z symbolem z 2007 r., można mieć wątpliwości, czy oby na pewno wszelkie zagadnienia opisywane w tego typu dokumentach zostały wyrażone właściwie z punktu widzenia stanu na 2007 r. Być może będzie trzeba stworzyć, dla tego wydawałoby się jasnego przypadku, notę stosowania.

Niektóre odpowiedniki słowne do symboli UKD są synonimiczne. I nie należy ich eliminować, gdyż synonimiczność pomiędzy odpowiednikami słownymi jest potrzebna ze względu na stworzone dzięki temu punkty dostępu do symboli. W odpowiednikach słownych stosowane są formy synonimiczne, mają one zapewnić dostępność wyszukiwawczą zarówno przez wyrażenia języka naturalnego, jak też JHP BN.

W razie usunięcia z zasobu MRF symboli lub odpowiedników słownych, bardzo potrzebnych z punktu widzenia użytkowników czynnych UKD,

w PB zostanie przeprowadzona reinterpretacja zawartości interesującego nas działu, np. symbol (061) *Sprawozdania z konferencji* został usunięty z zasobu MRF; pozostawiono szerszy wobec niego symbol (06) *Wydawnictwa stowarzyszeń, organizacji i instytucji*; dlatego w PB już teraz podjęto decyzję o stosowaniu symbolu (06) również w znaczeniu stosowanym do tej pory:

- w MRF - (06) *Wydawnictwa stowarzyszeń, organizacji i instytucji*,

- tablice skrócone - (06) *Wydawnictwa stowarzyszeń, organizacji i instytucji*,

- zakres stosowania PB - (06) *Wydawnictwa stowarzyszeń, organizacji i instytucji; sprawozdania z obrad, protokoły; sprawozdania z konferencji, materiały konferencyjne*.

W przypadkach wprowadzenia do zasobu MRF symboli lub odpowiedników słownych, bardzo potrzebnych z punktu widzenia użytkowników czynnych UKD podjęta zostanie decyzja co do ich użycia, np. wprowadzono symbol poddziału wspólnego miejsca (1-751) *Tereny: obszary parków narodowych, rezerwatów*. Stąd pojawia się pytanie jak teraz wyrażone zostaną rezerwaty i parki narodowe. W latach 1997-2006 używano dla wyrażenia tego typu zagadnień symboli 913(438)A/Z:502.6 *Parki narodowe - charakterystyki indywidualne* oraz 502.6 *Organizacja, ochrona środowiska parków narodowych*. Obecnie użyte zostaną następujące symbole:

- 913(438-751)A/Z:502.5 *Parki narodowe - charakterystyki indywidualne*; albo po prostu

- 913(438-751)A/Z *Parki narodowe - charakterystyki indywidualne*; oraz

- 502.5 *Organizacja, ochrona środowiska parków narodowych*.

Niekiedy nie ma w MRF, a zatem i tablicach, skróconych odpowiedniości pomiędzy niektórymi symbolami poddziałów wspólnych formy a symbolami głównymi, np.:

Poddziały wspólne formy	Symboly główne
(083.824) Katalogi wystaw	069.9 Wystawy czasowe
(083.822) Inwentarze	
	069.538 Katalogi zbiorów muzealnych

Wprowadzono brakujące odpowiedniki słowne ze względu na istniejące piśmiennictwo. Do symbolu 316.7 *Socjologia kultury* dopisano odpowiednik słowny *Antropologia społeczna* ze względu na charakter pojawiającego się w PB piśmiennictwa. Rozwój niektórych fragmentów tablic jest spowo-

dowany rozwojem nauki w danej dziedzinie, a więc zapotrzebowaniem na dany symbol.

Przeoglądając zasób MRF, poddano selekcji symbole nie wybrane w toku adaptacji symboli dla potrzeb wydania skróconego z 1997 r. Ze względu na rozwój piśmiennictwa w danej dziedzinie wprowadzono odpowiedniki słowne, które stały się niezbędne do adekwatnego opisu zawartości dokumentów, np. *004.057.3 Formaty* (1997 r.) wobec *004.057.3 Formaty danych* (2007 r.); *004.4'233 Programy analizy i usuwania błędów* (1997 r.) wobec *004.4'233 Programy analizy i usuwania błędów. Debugowanie. Weryfikacja oprogramowania* (2007 r.). W wyniku rozpoznania rynku wydawniczego wprowadzono symbole, które zostały wybrane z pliku wzorcowego ze względu na charakter opisywanego w PB piśmiennictwa, np. *004.738.5.057.4 Protokoły internetowe. TCP/IP*; *017.2 Katalogi prywatne bibliotek*; *511.14 Liczby niewymierne. Liczby zespolone*; *534.83 Drgania i ich zwalczanie. Zwalczanie hałasu*; *543.064 Analiza śladowa*; *82-193 Epigramaty. Fraszki. Epitalamia. Epitafia*; *903.4 Grody*; *903.5 Groby. Kurhan*.

Porządek zapisu symboli złożonych jest w zasadzie pozostawiony przez twórców MRF do każdorazowej decyzji klasyfikatorów. Istnieje przekonanie o nienaruszalności symboli złożonych UKD pobranych z tablic skróconych. W tablicach skróconych umieszczono następujące niejednolite symbole złożone, np.:

316.74:7 Socjologia sztuki ale 338.482:316 Socjologia turystyki. W takich sytuacjach najlepiej wypracować określoną ujednoczoną metodę i postępować zgodnie z nią oraz polityką indeksowania rodzimej biblioteki. W socjologii pojawiły się takie niejednoznaczne wskazania, natomiast np. w psychologii sytuacja jest raczej klarowna, bowiem: *7.01:159.9 Psychologia sztuki*; *338.482:159.9 Psychologia turystyki*. PB stosuje następujące symbole złożone: *7.01:316.74 Socjologia sztuki*; *338.482:316 Socjologia turystyki*; *7.01:159.9 Psychologia sztuki*; *338.482:159.9 Psychologia turystyki*.

W nowej edycji tablic znajdziemy przypadki zastąpienia symbolu innym w obrębie jednego działu, np.:

- *316.356.2 Grupy krewnicze. Rodzina. Socjologia rodziny* zastąpiono *316.811/.815 Malżeństwo i rodzina* bądź przeniesienia do innego działu, np.:
- *681.81/.83 Instrumenty muzyczne* przeniesiono do *780.6 Instrumenty muzyczne i akcesoria*

- *348 Prawo kościelne. Prawo kanoniczne do 27-74 Prawo religijne. Prawo kanoniczne*
- *619 Choroby zwierząt domowych. Medycyna weterynaryjna. Weterynaria do 636.09 Weterynaria*
- *356.363 Kapelani do 27-725 Duchowienstwo. Kler. Kapelani*.

Całkowitej rewizji uległ dział 2 *Religia Teologia*. Tak dobrze znany (z tablic z 1997 r.) nam podział teologii na teologię systematyczną, teologię praktyczną, teologię pastoralną nie został zachowany w najnowszym pliku wzorcowym MRF. Brak takiego sztywnego podziału widać szczególnie w rozbudowie działu *27-54/-55 Sakramenty*, gdzie, oprócz sakramentów, znalazły się także egzorzycyzy (*27-548.5*) oraz beatyfikacja i kanonizacja (*27-558.6/.7*).

W dziale 7 szczególnie dwa symbole mogą budzić nasze zdziwienie, są one zgodne z plikiem wzorcowym MRF, lecz nie konsekwentne wobec rozbudowy innych działów:

i tak *7.01:111.852 to Estetyka sztuki*, analogicznie *75.01:111.852 Estetyka malarstwa*, ale *estetyka filmu to 791.3*. Drugi przypadek to symbol złożony *77:7.071 Fotograficy*, choć *7.071 to artysta*, to zgodnie z plikiem wzorcowym nie możemy użyć podziału *.071* do symbolu *77*.

Oglądając rozbudowę działu *72 Architektura*, zwraca naszą uwagę zastosowanie dwóch metod rozbudowy jednego działu – przez tworzenie symboli rozwiniętych (zgodnych z poprzednią edycją tablic z 1997 r.) oraz symboli złożonych. Metod tych użyto w *725 Budynki użyteczności publicznej, społeczno-usługowe, handlowe i przemysłowe* oraz w *726 Architektura kościelna. Budynki sakralne i cmentarne*, np.:

- *725.1:005.91 Budynki biurowe*
- *725.1:339.3 Budynki przedsiębiorstw handlowych*, ale *725.91 Budynki wystawowe. Pawilony*.
- *726:26 Budynki sakralne judaizmu*
- *726:27 Architektura kościelna*, ale *726.8 Architektura cmentarna*.

Również w *930.2 Metodologia historii* spotykamy się z zastosowaniem obok siebie symboli niezmiennych w stosunku do tablic z 1997 r. i symboli nowych – złożonych, np.:

- *930.2:003.071 Epigrafika*
 - *930.2:003.072 Paleografia*
- ale *930.24 Chronologia historyczna*.

Niewątpliwym plusem aktualnych tablic są dwa nowe działy *005 Zarządzanie. Biurowość* oraz *60 Biotechnologia*.

W dziale 005 znalazły się m.in. takie symbole:

- 005.336.4 *Kapitał intelektualny. Know-how*
 - 005.44 *Globalizacja*
 - 005.6 *Zarządzanie jakością. TQM*
- Natomiast w dziale 60 znajduje się m.in.:
- 602.6 *Inżynieria genetyczna*
 - 604.6 *Organizmy zmodyfikowane genetycznie. Organizmy transgeniczne*
 - 608.1 *Etyczne aspekty biotechnologii. Bioetyka.*

Dużym wkładem w nową edycję tablic są pomysły symboli złożonych opracowywane podczas klasyfikowania dokumentów w „Przewodniku Bibliograficznym”, np.:

- 159.923:316.64 *Asertywność*
- 32.019.5:316.77 *Komunikacja polityczna*
- 658.1:5:005.2 *Zarządzanie strategiczne przedsiębiorstwa.*

Największą grupę symboli złożonych stanowią symbole, w których na kolejnym miejscu występuje symbol z działu 004 *Informatyka*, np.:

- 336.71:004.738.5 *Bankowość internetowa*
- 339.3:004.738.5 *Handel elektroniczny*
- 528.9-5:001.102-048.44:004.42 *GIS. System Informacji Przestrzennej (Geograficznej)*
- 575.112:004 *Bioinformatyka*
- 771.3:004.932:004.42 *Fotografia cyfrowa.*

Konsorcjum UKD rewiduje działy UKD sukcesywnie, proces rewizji toczy się nieustannie. Biblioteka Narodowa zakupiła plik wzorcowy UKD w określonym kształcie. Przetłumaczono plik wzorcowy z okresu od 2005 do 2006 r. Zmiany w Konsorcjum UKD są przeprowadzane stopniowo. Nie można założyć wprowadzenia zmian w zasobie polskiego tłumaczenia wraz z wprowadzeniem zmian w Konsorcjum UKD, ponieważ plik wzorcowy jest kupowany średnio raz na dziesięć lat.

Są dwie drogi postępowania:

- wprowadzenie nowych symboli zgodnie z wartością MRF w momencie tłumaczenia,
- wprowadzenie nowych symboli z pozostawieniem do użycia starych symboli, dbając o jednolitość stosowanej metody.

Uznaliśmy, że przeprowadzając adiustację klasyfikacyjną, mamy obowiązek pobierać zaktualizowane symbole UKD. Nie można ignorować zmian UKD w zrewidowanych przez Konsorcjum UKD działach. Wprowadzane przez Konsorcjum UKD zmiany naruszają spójność rewidowanych działów UKD.

Sukcesywnie w miarę możliwości w uwagach redakcyjnych użytkownicy UKD będą informo-

wani o związanych z aktualizacją słownictwa UKD zmianach metody opracowania rzeczowego. PB musi nauczyć się nowych tablic, przeciwiczyć reprezentatywną liczbę trudnych przypadków i dopiero na tej podstawie można budować metodykę PB dostosowaną do zasobu nowych tablic skróconych.

Apelujemy również do użytkowników UKD o wspólne z nami wypracowywanie metodyki UKD. Mamy nadzieję, że zostaną zorganizowane spotkania robocze, w czasie których wypracowane zostaną zasady postępowania, głównie w zakresie tworzenia symboli złożonych UKD.

Dzięki rewizji niektóre działy zyskały na przejrzystości i sprawiają wrażenie logicznie uporządkowanych. Wprowadzono wiele przydatnych odpowiedników słownych. Wypracowywana jest metodyka tworzenia symboli złożonych.

Zmiany w niektórych działach (np. 0, 51, 53, 54, 8, 9) wynikają z ustosunkowania się do opisanej w PB literatury, a nie zmian w MRF. Dokonano krytycznego przyjrzenia się MRF, również tym jego fragmentom, które w zasadzie się nie zmieniły. Obecny kształt tablic jest więc pochodną nie tylko zmian w MRF, ale również readaptacji niezmiennych działów UKD.

Jolanta Hys i Joanna Kwiatkowska są pracownicami Zakładu Przewodnika Bibliograficznego w Instytucie Bibliograficznym Biblioteki Narodowej.

Elżbieta Jankowska

Od Instytutu Filadelfijskiego do Thomson Scientific

W listopadzie 2006 r. do Szczecina przyjechał przedstawiciel firmy Thomson Scientific, by na spotkaniu z bibliotekarzami szkół wyższych zaprezentować najlepsze produkty swojej firmy: bazy indeksowe Web of Science oraz nową platformę wyszukiwawczą Web of Knowledge. Do tej pory spośród wszystkich bibliotek Szczecina tylko Biblioteka Główna Politechniki Szczecińskiej przez pewien okres miała wykupiony dostęp do bazy Science Citation Index. Bazy Thomsona są bardzo drogie i niewiele uczelni w Polsce może się nimi pochwalić.

Bazy Thomsona od lat cieszą się zasłużonym uznaniem, choć ich renomę wypracował i ugruntował **Instytut Informacji Naukowej z Filadelfii (ISI)**. Instytucja ta (założona w 1960 r. i do 1992 r. prowadzona przez Eugene'a Garfielda) zasłużyła się nauce stworzeniem indeksów cytowań, czyli baz, które z jednej strony były typowym źródłem informacji bibliograficznej, z drugiej zaś – zawierały abstrakty z wykazem cytowanej literatury, co pozwalało sprawdzić ile razy określona publikacja była cytowana, przez kogo i gdzie. Było to nowum na rynku informacji.

Instytut Garfielda stworzył produkty, które stały się podstawą do rozwoju bibliometrii i naukometrii oraz spowodował, że w środowisku naukowców i bibliotekarzy weszły w obieg określenia jednoznacznie kojarzące się z ISI jak np. *impact factor* czy lista filadelfijska. Przez wiele lat był monopolistą³ w dziedzinie indeksów cytowań, które wyznaczały rankingi instytucji naukowych, dziedzin nauki, naukowców. Oferował odpłatnie dostęp do kilkunastu baz danych, z których najbardziej znane to: *Science Citation Index*, *Journal Citation Reports*, *Current Contents*.

Pierwszy *Science Citation Index (SCI)*, przeznaczony dla nauk przyrodniczych, ukazał się drukiem w 1964 r. w postaci pięciotomowej edycji, która notowała artykuły z 613 tytułów czasopism i zawierała 1,4 mln cytowań. Innowacyjność SCI, oprócz idei indeksowania bibliografii załącznikowej i przypisów, polegała także na stworzeniu indeksu multidyscyplinarnego, który pozwalał badaczowi zapoznać się z literaturą z dziedzin pokrewnych przez odpowiedni zestaw słów kluczowych. Sukces SCI zachęcił Garfielda do stworzenia kolejnych indeksów – dla nauk społecznych i humanistycznych. Powstały *Social Sciences Citation Index* oraz *Art & Humanities Citation Index*.

*Journal Citation Reports (JCR)*⁴ to interdyscyplinarna baza, w której na podstawie dynamiki cytowań artykułów danego czasopisma wyznaczany jest m.in. jego *immediacy index*⁵ i *impact factor*⁶, czyli wskaźniki cytawalności. *Impact factor (if)* to miara prestiżu i oddziaływania obliczana dla indeksowanych w bazach ISI czasopism, stanowi narzędzie oceny ich wartości merytorycznej. Lista tych czasopism jest zmienna, podlega stałej selekcji i w około 70% złożona jest z czasopism amerykańskich. Obecnie zawiera 63 tytuły polskie na ogólną liczbę prawie 9 tys. czasopism. Lista czasopism notowanych w bazie JCR (tzn. takich, które mają swój if) nie jest tożsa-

ma z tzw. *listą filadelfijską* – czyli *Master Journal List* – darmowym, udostępnianym w Internecie wykazem czasopism, objętych oceną przez specjalistów instytutu, którzy monitorują przez jakiś czas dany tytuł zanim zakwalifikują do indeksacji w bazach ISI. Wykaz ten liczy obecnie blisko 14 tys. tytułów, wśród których jest 158 polskich.

Innym produktem ISI są rozbudowane bazy **Current Contents** – bazy abstraktowe artykułów czasopism z wybranych dziedzin nauki. Dostępne są np.: *Agriculture, Biology & Environmental Sciences Current Contents*, *Clinical Medicine Current Contents*, *Art & Humanities Current Contents*, a także ich podbazy ze ściśle określonych dyscyplin.

Sukces multidyscyplinarnych indeksów cytowań oraz baz *Current Contents* uczynił z Instytutu Filadelfijskiego firmę wpływową i bardzo liczącą się na rynku informacji naukowej. Idąc z postępem, wykorzystując nowe techniki instytut zapewnił sobie niekwestionowane miejsce w świecie nauki. Na tym etapie rozwoju został przejęty wraz z całym dorobkiem przez korporację Thomsona.

Thomson Corporation założona w USA na początku XX w. przechodziła różne etapy rozwoju, zajmując się dziedzinami tak odległymi od siebie, jak wydobywanie ropy naftowej i gazu, przemysł turystyczny czy rynek wydawców książek, prasy i mediów. Dziś korporacja jest światowym liderem w dziedzinie zintegrowanych rozwiązań ukierunkowanych na informacje dla nauki, biznesu i przemysłu w takich dziedzinach, jak prawo, podatki, rachunkowość, szkolnictwo wyższe, zdalne nauczanie, usługi finansowe, badania naukowe, ochrona zdrowia. Funkcjonuje w pięciu grupach: *Thomson Legal and Regulatory*, *Thomson Learning*, *Thomson Financial*, *Thomson Scientific* oraz *Thomson Healthcare*.

W korporacji Thomson'a strategia stworzenia przedsiębiorstwa, które skupi w sobie najlepsze i uznane firmy w dziedzinie informacji, realizowana była systematycznie od kilkunastu lat. Wykupywani i włączani w strukturę przedsiębiorstwa byli liderzy w swojej branży – firmy, które gromadziły, przetwarzały i udostępniały bazy naukowe, firmy tworzące zintegrowane systemy elektroniczne do ich obsługi, wydawnictwa specjalistyczne. W ten sposób w latach 1992–2004 Thomson przejął ponad 30 liczących się firm m.in.: *Dialog*, *West Publishing*, *Research Institute of America*, *Sweet&Maxwell*, *CheckPoint*. Wśród nich był

także Instytut Filadelfijski, który w strukturach korporacji funkcjonował od 1992 r. jako **Thomson Institut for Scientific Information**, zaś w 2002 r. wszedł w skład nowo powstałej grupy Thomson Scientific.

Połączenie kilku firm z branży informacji w jedną grupę zaowocowało zmodyfikowaniem i rozbudowaniem baz, które są dziś – wśród kilkudziesięciu innych – flagowymi produktami Thomson Scientific. Są to: Derwent World Patent Index (największa baza patentów, znaków towarowych i marek handlowych) oraz Web of Science.

Web of Science – baza baz – zawiera najważniejsze indeksy:

- Science Citation Index Expanded 1900-
- Social Science Citation Index 1956-
- Art & Humanities Citation Index 1975-
- Index Chemicus
- Current Chemical Reactions

Bazy udostępniane są użytkownikom na zasadach subskrypcji. Dają dostęp do artykułów z prawie 9 tys. wyselekcjonowanych tytułów czasopism ze wszystkich (230) akademickich dziedzin wiedzy. W Polsce najszerzej wykorzystywana jest baza Science Citation Index Expanded. Jej użytkownicy (w 2006 r. - 23 uczelnie) utworzyli konsorcjum, zaś baza udostępniana jest z serwera ICM⁶.

Thomson Scientific stworzył platformę wyszukiwawczą o nazwie **Web of Knowledge** – dynamiczne i całkowicie zintegrowane środowisko, które dostarcza użytkownikom źródła informacji naukowej oraz narzędzia do ich przeszukiwania, analizowania i zarządzania nimi. Platforma ta, udostępniana za darmo każdemu subskrybentowi produktów Thomson'a, umożliwia równoczesne przeszukiwanie różnych baz przez jeden interfejs dla wszystkich zasobów, które instytucja subskrybuje, jak również baz typu open access, np. PubMed czy Agricola.

Elżbieta Jankowska jest kierownikiem Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Akademii Rolniczej w Szczecinie.

PRZYPISY:

¹ Na dysku CD w latach 1980-1995, on-line 1996-2002

² Instytut for Scientific Information (ISI).

³ W 2004 r. pojawiły się na rynku konkurencyjne serwisy notujące cytowania: Scopus firmy Elsevier oraz Google Scholar.

⁴ Baza dostępna jest w dwóch wydaniach: JCR Science Edition oraz JCR Social Sciences Edition.

⁵ Immediacy index – (wskaźnik szybkości oddziaływania) średnia liczba cytowań artykułów z czasopisma uzyskana w roku jego opublikowania.

⁶ Impact factor (IF), czyli współczynnik oddziaływania – to wynik uzyskany przez podzielenie liczby cytowań artykułów z danego czasopisma przez liczbę wszystkich artykułów opublikowanych w nim w okresie tych samych dwóch lat.

⁷ Obecnie jest to Thomson Scientific Master Journal Lista dostępna pod adresem: <http://www.thomson-scific.com/cgibin/jmlst/jloptions.cgi?PC=master>.

⁸ ICM – Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego UW – udostępnia na swoim serwerze naukowe bazy danych oraz czasopisma elektroniczne różnych wydawców.

Rafał Golał

Kontekst prawny bibliotek fachowych i zakładowych jako bibliotek tworzonych w zakładach pracy

Jedną z podstawowych zasad prawa pracy jest zaspokajanie przez pracodawcę różnych potrzeb pracowników (por. art. 16 k. p.). Wśród nich wymienione zostały wyraźnie potrzeby kulturalne, które mogą być zaspokajane m.in. poprzez tworzenie w zakładach pracy szczególnego rodzaju bibliotek, jakimi są biblioteki zakładowe.

Zaspokajanie potrzeb kulturalnych pracowników nie ma charakteru bezwzględnie, obligatoryjnie ciążącego na pracodawcach obowiązku. Wynika to już z treści powołanego powyżej art. 16 k.p. Stanowi ono mianowicie, że pracodawca zaspokaja te potrzeby stosownie do możliwości i warunków. Co więcej przed potrzebami kulturalnymi wskazane zostały tutaj potrzeby bytowe i socjalne, co może być odczytane jako swe go rodzaju hierarchia tych wszystkich potrzeb.

Podobnie na elastyczność powyższej „kulturalnej” powinności pracodawców wskazuje art. 94 k. p., wyliczający przykładowo obowiązki pracodawców. W pkt 8 artykuł ten stwierdza, że pracodawca jest obowiązany do zaspokajania socjalnych potrzeb pracowników w miarę posiadanych środków, a zatem w zależności od tego, ile środków na zaspokajanie tych potrzeb może zostać w danym okresie przeznaczonych.

Ponieważ w przepisach prawa pracy mowa jest ogólnie o działalności kulturalnej, bez jej odrębnego definiowania, pojęcie to powinno być postrzegane w świetle przepisów szczególnych

o charakterze uzupełniającym, jakimi w rozpatrywanym przypadku są przepisy podstawowej dla sfery kultury ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123 z późn. zm.). Ponieważ ustawa ta zawiera pewne rozwiązania, istotne dla aktywności pracodawców w obszarze zaspokajania kulturalnych potrzeb pracowników, zostaną one poniżej pokrótce przedstawione.

Prowadzenie działalności kulturalnej przez pracodawców

Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej daje szerokie możliwości angażowania się w tę działalność. Działalność kulturalna, czyli działalność polegająca na tworzeniu, upowszechnianiu lub ochronie kultury może być bowiem prowadzona przez wszystkie zainteresowane podmioty, działające w obrocie prawnym, czyli przez osoby prawne, osoby fizyczne oraz przez jednostki organizacyjne, nie posiadające osobowości prawnej (por. art. 3 ust. 1 powyższej ustawy), a więc także przez wszystkich pracodawców.

Kluczowe znaczenie ma w tym kontekście art. 4 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, zgodnie z którym osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, których podstawowym celem statutowym nie jest prowadzenie działalności kulturalnej, mogą prowadzić taką działalność w szczególności w formie klubów, świetlic, domów kultury i bibliotek (por. ust. 1 tego artykułu).

Chodzi w tym przypadku np. o zakłady przemysłowe, produkujące różnego rodzaju towary, zatrudniające mniejszą lub większą liczbę osób na podstawie umów o pracę. Biblioteki zakładowe, organizowane w zakładach pracy, mają dodatkową, szczególną regulację w ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.), stanowiącej regulację uzupełniającą w stosunku do ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

Utrzymywanie przez pracodawcę biblioteki zakładowej traktować należy zatem jako prowadzenie przez zakład działalności kulturalnej, a tym samym zapewnianie potrzeb kulturalnych pracowników w rozumieniu prawa pracy (kodeksu pracy – por. uwagi wyżej).

Chodzi konkretnie o art. 23 i art. 24 ustawy o bibliotekach. Przepisy te stanowią, że zakłady pracy mogą prowadzić biblioteki fachowe i zakładowe. Podczas gdy biblioteki fachowe wspierają realizację zadań zakładów pracy oraz

służą potrzebom doskonalenia zawodowego pracowników, biblioteki zakładowe służą zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych pracowników zakładów pracy i ich rodzin. Nie sposób nie zauważyć, że właśnie biblioteki zakładowe wpisują się, na co wskazuje zbieżność terminologiczna między przepisami prawa pracy a ustawą o bibliotekach, w problematykę zaspokajania potrzeb kulturalnych pracowników.

W tym miejscu należy dodać, że biblioteki zakładowe to biblioteki niesamodzielne, czyli wchodzące w skład innej jednostki (konkretnego zakładu pracy, w którym biblioteka zakładowa jest tworzona), co wymaga określenia ich zadań, organizacji oraz szczegółowego zakresu działania w regulaminie nadawanym przez kierownika zakładu pracy (por. art. 10 i art. 12 ustawy o bibliotekach).

Kontekst finansowy tworzenia bibliotek zakładowych

Dla pracodawcy, decydującego się na zaspokajanie potrzeb kulturalnych własnych pracowników, bardzo ważne są skutki finansowe podejmowanych w tym celu działań, np. polegających na organizowaniu bibliotek zakładowych (por. uwagi wyżej). Istotne w tym kontekście jest zwłaszcza wskazanie, zawarte w art. 4 ust. 2 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Przepis ten stanowi mianowicie, że koszty prowadzenia działalności kulturalnej, w tym np. koszty prowadzenia bibliotek zakładowych, obejmujące także wynagrodzenia dla pracowników, obsługujących taką działalność, wraz ze składką na ubezpieczenie społeczne oraz inne wydatki z tytułu zatrudniania tych pracowników, obciążają koszty działalności podstawowej pracodawcy.

Na kontekst finansowy zaspokajania potrzeb kulturalnych pracowników składają się także skutki podatkowe działań w tym zakresie. Wyeksponowania w tym kontekście wymaga w pierwszej kolejności problematyka kosztów uzyskania przychodów pracodawców w świetle regulacji podatków dochodowych (od osób fizycznych oraz od osób prawnych). Dla tego podatkowego aspektu tworzenia bibliotek zakładowych istotny jest wyrok NSA z 8 sierpnia 1997 r. (sygn. akt I SA/Po 242/97, niepublikowany), zgodnie z którym obciążenie kosztów działalności podstawowej, o którym mowa w art. 4 ust. 2 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, nie jest równoznaczne z pojęciem kosztu uzyskania przychodu.

Rafał Golat jest pracownikiem Departamentu Prawno-Legislacyjnego Ministerstwa Kultury i Dziedziczenia Narodowego.

Dwa systemy – próba porównania pierwszego i obecnego systemu komputerowego w Bibliotece Politechniki Wrocławskiej

Wprowadzenie

Lata siedemdziesiąte to początek szybkiego rozwoju komputeryzacji w Polsce. W tym okresie biblioteki dużych ośrodków naukowych podejmowały również pierwsze próby wdrożenia systemów informatycznych. Dzisiaj trudno nam sobie wyobrazić dużą bibliotekę naukową, w której nie ma systemu komputerowego, a poszukiwanie literatury polegało by na otwieraniu kolejnych szufladek i przeglądaniu kartek pisanych ręcznie lub na maszynie.

W roku 2006 minęło 35 lat, od kiedy w Bibliotece Politechniki Wrocławskiej (BPWr.) jako pierwszej bibliotece w kraju podjęto prace związane z automatyzacją procesów biblioteczno-informacyjnych. 35 lat to dużo, nawet dla osób, które kończą już swoją karierę zawodową w bibliotece i myślą o emeryturze, a bardzo dużo dla osób młodych, które właśnie zaczynają swoją pierwszą pracę w zawodzie bibliotekarza. W ciągu tych minionych lat zaszły ogromne zmiany w bibliotekach, szczególnie w pracach związanych z informatyzacją. Zmieniły się nie tylko komputery, ale i zadania, które mają do wykonania; uległ zmianie także sposób definiowania pojęć w dziedzinie informatyki. W latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych komputery były to ogromne maszyny cyfrowe, bardzo drogie, energochłonne o niewielkiej mocy obliczeniowej. Początkowo wykorzystywane były do selektywnej dystrybucji informacji, redagowania wydawnictw informacyjnych i obsługi baz danych, by w końcu znaleźć zastosowanie do sterowania systemami zintegrowanymi. Aby uświadomić sobie zmiany, jakie dokonały się w tym zakresie przez ponad trzy dekady, proponujemy porównanie stanu komputeryzacji z końca lat siedemdziesiątych, na przykładzie komputerowego wspomaganie katalogowania SABI/OZ, z systemem ALIPH, który jest aktualnie eksploatowany w BPWr. SABI/OZ był pierwszym elementem rozbudowywanego przez wiele lat w BPWr. systemu APIN. Z uwagi na rozległość tematu¹ skoncentrowano się na ogólnym omówieniu obu systemów i porównaniu w nich tych czynności, które zostały zautomatyzowane. Pokazano także drogę książki oraz dokumentów jej towarzyszących od momentu zakupu do wypożyczenia. Artykuł nie ma na celu oceny obu systemów, ale zwrócenie uwagi na zmiany, które dokonały się w tym okresie. Pierwsze

kroki, mimo nieuniknionych błędów, były bardzo ważne dla rozwoju komputeryzacji i pozwoliły na trafne podejmowanie decyzji programowych i sprzętowych.

Encyklopedia Powszechna PWN z 1974 r. pod hasłem **komputer** [ang.] zastosowała odsyłacz od tego terminu do definicji matematycznej maszyny. Tak więc czytamy: **Matematyczne maszyny**, urządzenia, które mogą przyjmować informacje pierwotne, przekształcać je samoczynnie wg określonego algorytmu i podawać wyniki końcowe tych przekształceń; szybko liczące, elektroniczne matematyczne maszyny stosuje się wszędzie tam, gdzie trzeba przeprowadzić bardzo dużą ilość czasochłonnych obliczeń, kierować skomplikowanym procesem produkcyjnym lub szybko poruszającym się obiektem; [...] z zespołów współpracujących ze sobą samoczynnie matematycznych maszyn oraz urządzeń pomocniczych (np. środków łączności) tworzy się często tzw. kompleksowe systemy przetwarzania informacji, znajdujące zastosowanie w administracji, dokumentalistyce, automatycznej sprawozdawczości i planowaniu; [...] potocznie matematyczne maszyny nazywane są mózganami elektronowymi lub komputerami.

Pojęcie **komputeryzacji** w tejże encyklopedii z 1974 r. nie występuje.

Natomiast współczesne definicje pojęć komputer i komputeryzacja, dostępne w Internecie brzmią następująco:

komputer – urządzenie elektroniczne automatycznie przetwarzające dane zapisane cyfrowo, służące do szybkiego wykonywania obliczeń, przechowywania, porządkowania i wyszukiwania danych oraz sterowania pracą innych urządzeń;

komputeryzacja – wprowadzenie komputerów i komputerowych metod przetwarzania informacji w gospodarce, technice itp.

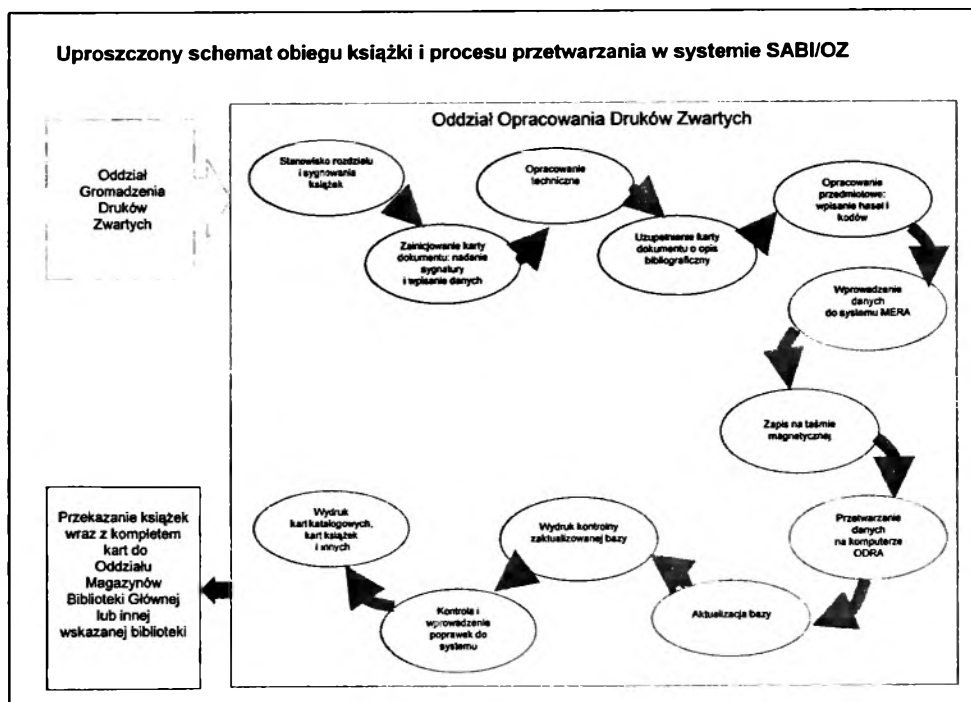
Pierwsze komputerowe systemy biblioteczno-informacyjne powstały w Bibliotece Politechniki Wrocławskiej w latach siedemdziesiątych pod kierunkiem prof. Czesława Danilowicza i były dziełem młodych informatyków pracowników oddziału stworzonego w BPWr. specjalnie do tego celu. Założenia i koncepcje komputeryzacji powstawały na surowym gruncie, przy braku jakiegokolwiek doświadczeń w ośrodkach krajowych. Celem tych pierwszych systemów było wspomaganie dokumentowania dorobku naukowego pracowników Politechniki Wrocławskiej (SINT.D), procesu związanego z selektywną dystrybucją informacji (SDI) oraz automatyzacją katalogowania wydawnictw zwartych (SABI/OZ). Do wersji wdrożeniowej wykorzystano komputery ODR.A, a następnie dokupiono zestaw urządzeń MERA do przygotowywania danych.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że system biblioteczno-informacyjny Politechniki Wrocławskiej posiada bardzo rozbudowaną strukturę. Składa się nań: Biblioteka Główna i Ośrodek Informacji Naukowo-Technicznej oraz biblioteki wydziałowe, instytutowe, studiów i zamiejscowych ośrodków dydaktycznych. Obecnie, poza Biblioteką Główną jest to grupa dwudziestu bibliotek. Trzydzieści lat temu liczba ta była dwukrotnie większa. Tak ogromny system musiał być dobrze zorganizowany. W 1968 r. w ramach reorganizacji podjęto decyzję o centralizacji zarządzania działalnością biblioteczną uczelni, a w związku z tym m.in. centralne gromadzenie i opracowanie całego księgozbioru przypadło odpowiednim oddziałom Biblioteki Głównej. Wielokrotne wykorzystanie raz wprowadzonych danych było ważnym argumentem w trakcie przygotowywania koncepcji automatyzacji katalogowania.

Schemat obiegu książki i przygotowanie wydruków w systemie SABI/OZ

System Katalogowania Wydawnictw Zwartych – SABI/OZ był eksploatowany w BPWr. od stycznia 1978 r. Był to system wsadowy (offline), ponieważ nie było wtedy jeszcze innych możliwości. Komputeryzacja w systemie SABI/OZ dotyczyła w zasadzie jedynie funkcji katalogowania. Proces opracowania książek zaczynał się w Oddziale Gromadzenia od przygotowania i przekazania do Oddziału Opracowania zestawów książek, które po sprawdzeniu na stanowisku rozdziału i sygnowania wydawnictw były

odpowiednio przekazywane dalej. Na podstawie jednego egzemplarza danego tytułu tworzono opis bibliograficzny i przedmiotowy, a pozostałe egzemplarze czekały na opracowanie techniczne. Opracowanie książek polegało na wypełnieniu formularza karty dokumentu, na której zapisywano dane inwentarzowe, bibliograficzne oraz kody klasyfikacji i hasła przedmiotowe. Dopisywano je w trakcie przechodzenia przez poszczególne stanowiska opracowania w oddziale. Opracowywanej książce i karcie dokumentu towarzyszyła dodatkowo tzw. obiegówka, czyli karta obiegu książki, na której rejestrowano daty kolejnych etapów opracowania, liczbę egzemplarzy danego tytułu i ich przeznaczenie dla poszczególnych bibliotek sieci. Wypełniona karta dokumentu stanowiła podstawę wprowadzenia danych poprzez terminal minikomputera „seecheck” do pamięci systemu MERA, w którym następowało zapisanie danych na taśmie. Administrator systemu przekazywał operatorowi komputera ODRA taśmę wraz z instrukcją zlecającą uruchomienie programów aktualizacji zbioru opisów i redagowania kart katalogowych². Instrukcje niezbędne do uruchamiania przebiegu na komputerze ODRA zapisywane były w postaci kart perforowanych. Na podstawie tych danych program redagował karty katalogowe i karty książki, które po wstępnym wydruku na tabulogramie kontrolnym i ewentualnych poprawkach były drukowane na grubym papierze i cięte na pojedyncze karty. Książka wraz z zestawem kart kierowana była do wcześniejszej ustalonej biblioteki systemu biblioteczno-informacyjnego.

Dane wprowadzone do bazy wykorzystywane były do:

- tworzenia kart katalogowych do wszystkich typów katalogów znajdujących się w Bibliotece Głównej oraz bibliotek sieci dla książek nowo zakupionych.
- generowania zestawów kart do tytułów dokupionych, których opisy znajdowały się już w bazie opisów,
- wydruku kart książek, jako efektu rezygnacji wypisywania rewersów przez czytelników,
- tworzenia wydruków inwentarzy dla Biblioteki Głównej i bibliotek sieci,
- redagowania wykazów z wyselekcjonowanych opisów książek zgromadzonych w danym okresie rozliczeniowym dla księgowości materiałowej,
- tworzenia biuletynu nabytków,
- różnego typu zestawień.

W tym okresie za zgodą władz uczelni zaprzestano prowadzenia tradycyjnej księgi inwentarzowej, ponieważ wszystkie potrzebne informacje zawarte były w rekordach wprowadzonych do systemu. W każdej chwili możliwe było wygenerowanie fragmentu czy całości inwentarza w dogodnej formie, skróconych lub pełnych opisów, dostosowanej do określonych potrzeb. Również na podstawie informacji zawartych w rekordach tworzono dla księgowości materiałowej zestawienia wartości nabytków w danym roku kalendarzowym. W efekcie wspomaganie opracowania zbiorów techniką komputerową wyeliminowało w bibliotece wiele pracochłonnych czynności.

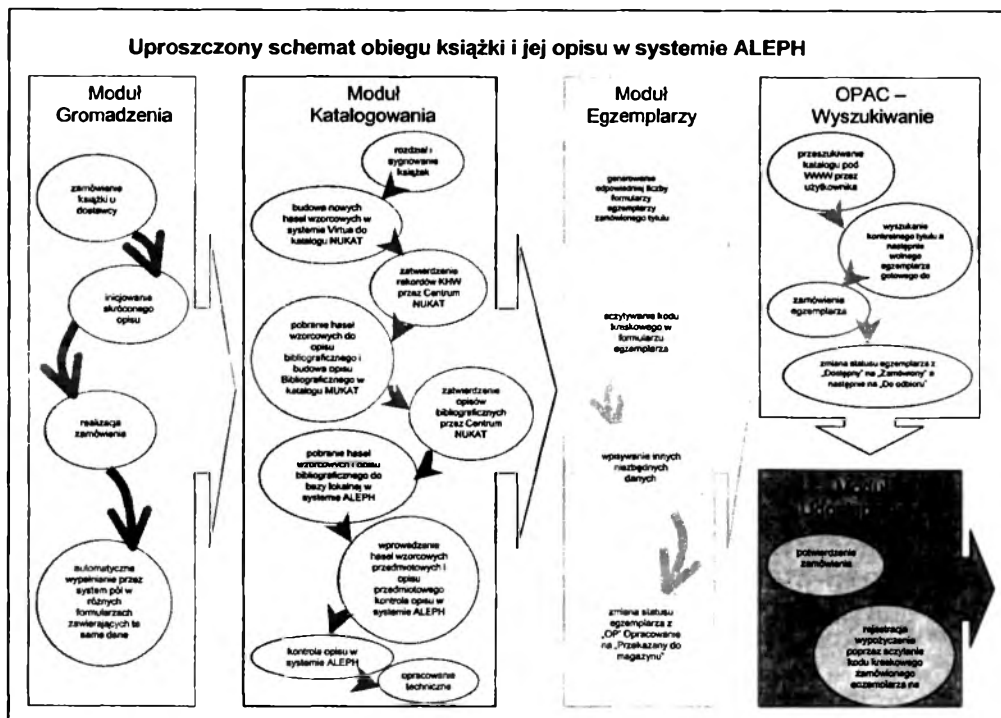
Formułując koncepcję systemu komputerowego, przyjęto, że będzie to system kompleksowy, auto-

matyzujący wszystkie podstawowe procesy informacyjno-biblioteczne. Dlatego też podjęto decyzję dotyczącą metody opisu dokumentów, uwzględniając jednolity format. Była to słuszna strategia, która miała duży wpływ na dalszy rozwój systemów komputerowych. Jako podstawę systemu SABI/OZ przyjęto opis bibliograficzny w formacie APIN-MARC, będący adaptacją formatu MARC II. Zmiany te objęły liczne uzupełnienia wynikające ze specyfiki BPWr¹. Sformalizowanie opisu umożliwiło uporządkowanie danych i w związku z tym łatwiejsze nimi zarządzanie.

Schemat obiegu książki w systemie ALEPH

W 2002 r. BPWr. zakupiła nowy system komputerowy ALEPH. System jest w pełni zintegrowany, co oznacza, że wprowadzone dane mogą być nie tylko wielokrotnie pobierane, ale też wykorzystywane w różnych modułach systemu, takich jak: Gromadzenie. Katalogowanie, Udostępnianie oraz Wyszukiwanie. Jako system zintegrowany może on być zainstalowany w wielu bibliotekach uczelni i korzystać z tych samych danych. System ALEPH zbudowany jest z jednej bazy bibliograficznej pełniącej funkcję katalogu centralnego. Baza bibliograficzna obsługuje wszystkie biblioteki, a katalogowanie odbywa się w bazie centralnej. Aktualnie poza Biblioteką Główną system zainstalowany jest w pięciu bibliotekach wydziałowych, w dwóch kolejnych trwa wdrażanie i przygotowywanie księgozbioru do wypożyczeń.

Uproszczony schemat obiegu książki i jej opisu w systemie ALEPH

Praca z systemem ALEPH zaczyna się w module Gromadzenia na etapie zamówienia nowych pozycji. Głównymi elementami tego modułu są: Kartoteka Dostawców, Budżet, Zamówienia i Faktura. Formularze wypełniane są poprzez wprowadzanie lub uzupełnianie odpowiednich danych. Każdy zamówiony egzemplarz dostarczony do biblioteki musi być zarejestrowany. Dostęp do danych zamówienia odbywa się za pomocą różnego typu indeksów: tytułowego, dostawcy, nr zamówienia, ISBN.

Kolejnym etapem w drodze książki do czytelnika jest katalogowanie. W 2003 r. BPWr. podpisała umowę o współpracy w zakresie katalogowania w Katalogu Centralnym NUKAT. Pracownicy Oddziału Opracowania wprowadzają i pobierają poprzez system VIRTUA nowe rekordy bibliograficzne i KHW. Po uzupełnieniu wszystkich danych rekord jest rejestrowany w bazie. Wszelkie zmiany dotyczące opracowania są widoczne w module Katalogowania oraz pod WWW bezpośrednio po zapisaniu zmian.

W celu wymiany danych między bibliotekami użytkującymi systemy komputerowe, podjęto w 1995 r. prace przygotowujące do konwersji danych bibliograficznych oraz wybranych danych inwentarzowych z poprzedniego formatu APIN-MARC na format USMARC. Format ten wykorzystywany m.in. przez Bibliotekę Kongresu, stosowany był w większości bibliotek naukowych w Polsce. W systemie ALEPH wszystkie opisy katalogowe tworzone są w standardzie USMARC.

Kiedy książka posiada kompletny opis, przekazywana jest wraz z nadaną jej sygnaturą do opracowania technicznego. Dopisywane są też niezbędne informacje w formularzu egzemplarza i czytywany jest kod paskowy. W tym momencie kończy się proces opracowania egzemplarza, a książka trafia do magazynu biblioteki.

Każdy moduł systemu ALEPH posiada własne zbiory danych niezbędne do właściwego funkcjonowania. W module Udostępniania składają się na nie zbiory egzemplarzy, dane czytelników i dane wypożyczeń. System ALEPH umożliwia użytkownikom szukanie literatury poprzez indeksy lub wyszukiwanie przez słowa. W katalogu komputerowym BPWr. zastosowano indeksy: autorski, tytułowy, serii, hasel przedmiotowych i inne. Natomiast wyszukiwanie przez słowa umożliwia czytelnikom prowadzenie szczegółowych zapytań za pomocą konkretnych hasel i terminów. Użytkownik ma do wyboru wyszukiwanie proste, gdzie wypełnia tylko jedno pole i wskazując, na jakim obszarze ma być prowadzone przeglądanie zbiorów biblioteki. Może także skorzysta z wyszukiwania z wielu pól, bądź z wyszukiwania zaawansowanego.

System ALEPH zaopatrzone jest w różnorodne kontrole systemowe w każdym z modułów. Niezależnie od tego każdy oddział biblioteki, który pracuje z systemem ALEPH ma dostęp do raportów, które może wygenerować w dogodnej dla siebie chwili

i w miarę potrzeb, aby dodatkowo kontrolować niezgodności pojawiające się w bazie. Program Raporty wykorzystywany jest głównie przez te oddziały biblioteki, które wprowadzają i zmieniają dane w rekordzie egzemplarza. Przykładowo w Oddziale Opracowania Druków Zwartych dokonuje się za pomocą systemu ALEPH rozliczenia wartości księgozbioru. Sporządza się zestawienia roczne dla wszystkich akcesji tytułów i woluminów zakupionych w danym roku kalendarzowym. Generowane są także inne raporty, np: lista egzemplarzy w akcesji, lista wolnych sygnatur czy lista książek będących w trakcie opracowania. Możliwe jest także tworzenie zestawień porównawczych, np. niezgodności sygnatur w opisie bibliograficznym z sygnaturami w rekordzie egzemplarza lub raport przygotowany specjalnie dla bibliotek, które rozpoczęły wypożyczanie poprzez System ALEPH „Lista egzemplarzy wypożyczonych tradycyjnie i komputerowo”.

Program Raporty umożliwia robienie zestawień statystycznych: liczba czytelników, liczba wypożyczonych i zwróconych książek. Za pośrednictwem tego programu można dowiedzieć się o liczbie książek w danej bibliotece z podziałem na kolekcje lub wygenerować nowości zakupione do biblioteki w danym okresie.

Zakończenie

Czy w najbliższym czasie dokonają się również szybkie i istotne zmiany w komputeryzacji bibliotek? Technika i elektronika ciągle się rozwijają. Systemy, które wydawałyby się, że na dobre już zapomniały w bibliotece, ustępują miejsca nowocześniejszym i bardziej przyjaznym dla użytkownika. Czasami są to tylko nowe wersje tego samego systemu lub dodatkowe aplikacje, ale bywa też tak, że po dłuższym użytkowaniu biblioteki decydują się na zakup zupełnie nowego, najczęściej zagranicznego systemu. Tak stało się w BPWr. Po 24 latach eksploatacji systemu zaprojektowanego, rozwijanego i konserwowanego przez informatyków zakupiono system ALEPH.

Zaczątkiem pierwszego systemu był opisany w artykule SABI/OZ, który stał się częścią rozwijanego przez wiele lat systemu APIN. W tym systemie, już w wersji mikrokomputerowej wdrażano kolejno moduły Opracowania, Udostępniania, Wydruków, Gromadzenia, Kontroli. System był niezawodny, stabilny, ale przestarzały. Działał w środowisku DOS, co wobec dynamicznego rozwoju środowiska Windows, stanowiło jego podstawową wadę. Drugą, być może ważniejszą sprawą był fakt, że brakowało już możliwości na jego rozwój. Wprowadzenie pełnej obsługi wszystkich operacji na katalogu przez interfejs internetowy okazało się zbyt trudne w skali, która była wymagana dla takiej uczelni jak Politechnika. Program wyszukiwawczy wymuszał ograniczenie liczby rekordów w jednej bazie do 160 tysięcy (maksymalna długość wektora). Istniała możliwość utrzymywania

kilku baz, wyszukiwania w nich pojedynczo i następnie łączenia wyszukanych rekordów w jeden spójny zbiór odpowiedzi, ale pomysł ten ostatecznie zarzucono. Projekt przeniesienia systemu APIN do Windowsa nie doszedł więc do skutku.

Decyzja zakupu nowego systemu stała się konieczna. Po konsultacjach w środowisku wrocławskim, zawiązało się konsorcjum i wspólnie z czterema innymi bibliotekami (Biblioteką Główną Akademii Rolniczej, Biblioteką Główną Akademii Wychowania Fizycznego, Dolnośląską Biblioteką Pedagogiczną oraz Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną im. T. Mikulskiego) zdecydowano się na system ALEPH. Po czterech latach pracy w tym systemie okazało się, że wybór był trafny. System ma, co prawda, swoje słabsze strony, ale zdecydowanie przewyższają je zalety. Do nich należą m.in. łatwość w obsłudze, możliwość pracy w niektórych modułach przy wyłączonym serwerze, automatyczne przenoszenie danych w formularzach, a także rozwinięte kontrole systemowe. W kwietniu 2006 r. w BPWr. wdrożono nową 16 wersję systemu. Posiada ona nowe funkcje, które warto wykorzystywać, aby ułatwić i przyspieszyć proces opracowania, czy polepszyć jakość wyszukiwania. Wdrażane są też nowe opcje dla czytelnika

zglaszanie książek do zakupu przez Oddział Gromadzenia i funkcja Prolongata, która będzie dostępna przez czytelnika z poziomu jego konta.

Jadwiga Wojtczak
Oddział Sietci Biblioteczno-Informacyjnej
Biblioteki Politechniki Wrocławskiej

PRZYPISY:

- ¹ O początkach komputeryzacji w Bibliotece Politechniki Wrocławskiej można przeczytać w wielu artykułach i opracowaniach na ten temat, szczególnie polecane są: H. Szanski: *Komputeryzacja w Bibliotece Głównej i OIINT Politechniki Wrocławskiej – stan obecny i kierunki zmian*, „Przegląd Biblioteczny” 1991 nr 3-4; *Program i harmonogram realizacji systemu APIN* oprac. Cz. Damiłowicz i inni, Wrocław 1971, Raport BG i OIINT PWr. Ser. A 1; J. Wojtczak: *Ewolucja komputerowego systemu biblioteczno-wyszukiwawczego w Bibliotece Politechniki Wrocławskiej*, W: *Z problemów bibliotek naukowych Wrocławia*, Wrocław 2007 (w druku).
- ² *Przegląd zautomatyzowanych systemów biblioteczno-informacyjnych Politechniki Wrocławskiej* / praca zbiorowa pod red. S. Bekisza, Warszawa 1984, s. 18.
- ³ B. Szablowski, B. Wiśniewska: *Format APIN-MARC* Wrocław 1976, s. 5.

Sprawozdania i relacje

Czytelnik niepełnosprawny w bibliotece publicznej

W dniach 28-29.09.2006 r. w Zielonej Górze odbyła się konferencja pt. „Czytelnik niepełnosprawny w bibliotece publicznej” zorganizowana przez Zarząd Okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich oraz Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną im. C. Norwida. Celem spotkania było przekazanie wiedzy i doświadczeń w pracy z tą grupą odbiorców. W konferencji uczestniczyli: kadra kierownicza bibliotek terenowych, głównie południowej części województwa lubuskiego, pracownicy Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej oraz słuchacze Pomaturalnego Studium Zawodowego Zaocznego. W gablotach zostały wyeksponowane wybrane wydawnictwa książkowe oraz artykuły z czasopism fachowych autorstwa zaproszonych referentów: prof. dr hab. Bronisławy Woźniczki-Paruzel, dr Małgorzaty Fedorowicz i dra Tomasza Kruszewskiego z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Marii Skarżyńskiej i Arlety Tulejy z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu oraz Darii Heliot z WiMBP w Zielonej Górze.

Konferencję otworzyła dyrektor WiMBP Maria Waśik, przedstawiając gości i referentów. Moderatorem spotkania była Stanisława Bogalska, kierownik Działu Instrukcyjno-Metodycznego. W pierwszym dniu uczestnicy wysłuchali trzech referatów.

Dr Małgorzata Fedorowicz przedstawiła zagadnienie planowania usług bibliotecznych dla użytkowników niepełnosprawnych w bibliotekach publicznych. Wyróżniła i omówiła szczegółowo skład grupy roboczej, wytyczne związane z gromadzeniem informacji, proces analizowania aktualnego planu pracy biblioteki pod kątem włączenia usług dla osób niepełnosprawnych, kwestię formułowania nowych celów i sposobów ich realizacji, wymogi odnośnie planu podejmowanych działań. Dr Fedorowicz zwróciła uwagę, iż najczęstszą barierą w obsłudze użytkowników niepełnosprawnych jest strach przed innością. Pomocne w jej zredukowaniu byłyby szkolenia warsztatowe, podczas których bibliotekarze wcielają się w rolę niepełnosprawnych czytelników. Szkolenie personelu okazuje się niezbędne przy obsłudze użytkowników z dysfunkcjami.

Praca z ludźmi chorymi, starszymi nie może być intuicyjna i przypadkowa. Przelamywanie barier, stosowanie urozmaiconych metod w nawiązywaniu kon-

taktu ułatwia z pewnością poznanie potrzeb i oczekiwań, a w efekcie umożliwia ich zaspokojenie. Dlatego tak istotne są zagadnienia związane z komunikacją interpersonalną. Zasady prawidłowej komunikacji społecznej z klientem niepełnosprawnym zaprezentował dr Tomasz Kruszewski. Teoretyczny przekaz został wzbogacony prezentacją multimedialną. Uczestnicy otrzymali też kwestionariusz stylów słuchania i odpowiadania oraz wykaz proponowanej literatury tematycznej. Prelegent, mówiąc o umiejętności słuchania w komunikacji podkreślił, że *właściwe słuchanie rozwija się tylko poprzez trening, a nie przez osobiste talenty. Jest więc wyuczalne*. Bibliotekarze jako osoby słuchające, rozmawiające z niepełnosprawnym czytelnikiem winni zwrócić szczególną uwagę na rolę parafrazy w komunikacji. Parafrazy, czyli „odpowiedzi rozumiejące” są rzadko stosowane, a to właśnie one są najbardziej właściwe w sytuacjach, w których zadaniem jest pomoc drugiej osobie. Dr Kruszewski podkreślał, iż definicyjne upewnianie się, czy właściwie zrozumiano informacje podane przez klienta, powtarzanie wypowiedzi partnera własnymi słowami, jest wyrazem zaangażowania odbiorcy w rozmowę, doskonali proces rozumienia, zwiększa też samorozumienie nadawcy poprzez zachęcenie do uściślenia i pogłębiania swoich myśli oraz wypowiedzi.

Ostatnim merytorycznym punktem programu był referat z pokazem multimedialnym przygotowany przez Marię Skarżyńską i Arletę Tuleya: *Obsługa osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności w oparciu o 20-letnie doświadczenie Ośrodka Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych WBP-Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu*. Wystąpienie było bardzo ciekawe, autorki zaprezentowały ośrodek, w którym pracują, omówiły praktyczną stronę podejmowanych działań, różnorodne formy oferowane użytkownikom, m.in. zajęcia czytelniczo-terapeutyczne, konkursy, spotkania autorskie, biesiady literackie. Zaprezentowały wiele wykorzystywanych pomocy naukowych i gromadzonych materiałów, również te wykonywane we własnym zakresie (domino dotykowe, króliczki-zabawki). Pani podkreślała, że ze zbiorów korzystają nie tylko dzieci, ale też terapeuci, nauczyciele, rodzice. Niezwykle ciekawa była multimedialna prezentacja wizualno-dźwiękowa, dzięki której mogliśmy nie tylko zobaczyć, co oferuje ośrodek, ale i usłyszeć wypowiedzi jego użytkowników. Prelegentki przekazały też wszystkim przybyłym zestaw publikacji wydanych w ośrodku.

Miłym przerywnikiem w trakcie obrad był występ uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej „Tęcza”. W wykonaniu zespołu obejrzelśmy tańce lubuskie. W godzinach wieczornych referenci, uczestnicy, zaproszeni goście oraz pracownicy WiMBP uczestniczyli w otwarciu roku kulturalno-oświatowego. Zasłużeni bibliotekarze otrzymali medale i dyplomy. Wieczór uatrakcyjnił występ kabaretu „Słuchajcie”. Wspólna kolacja wieńcząca pierwszy dzień

konferencji była doskonałą okazją do kuluarowej wymiany uwag i doświadczeń związanych z działalnością na rzecz osób niepełnosprawnych.

Drugi dzień obrad otworzył referat prof. dr hab. Bronisławy Woźniczki-Paruzel: *Seniorzy w świecie książki i informacji – poszukiwanie modelu działań bibliotek na rzecz aktywizacji ludzi w starszym wieku*. Profesor omówiła między innymi: status współczesnych seniorów na tle refleksji na temat jesieni życia, trudności natury metodologicznej w badaniach nad czytelnictwem seniorów, zadania bibliotek publicznych w kontekście programów i działań na rzecz seniorów, metodykę działań bibliotecznych w tym zakresie, wybrane formy aktywizowania seniorów w warunkach bibliotecznych. Zainteresowani uczestnicy otrzymali wskazówki bibliograficzne oraz adres strony internetowej poświęconej różnorodnym aspektom wieku senioralnego (<http://www.senior.pl>). Prelegentka podkreślała, że nie można izolować ludzi starszych, zaznaczyła, iż łączenie pokoleniowe jest miernikiem, wyznacznikiem naszego człowieczeństwa, jeśli potrafimy się porozumieć z ludźmi w każdym wieku, to znaczy, że jesteśmy ludźmi.

Dr Małgorzata Czerwińska z Uniwersytetu Zielonogórskiego podjęła problematykę twórczości literackiej osób z niepełnosprawnością wzroku. Bazując na zawartości dwóch reprezentatywnych, zdaniem autorki referatu, antologii poezji niewidzących autorów: *Oczyrna wyobraźni. Wiersze niewidomych poetów i wiersze o niewidomych* (książka mówiona) oraz *Przydział na świat. Antologia polskich poetów niewidomych*, dr Czerwińska zaproponowała rozpatrywanie twórczości poetyckiej osób niewidzących nie tylko w wymiarze terapeutycznym (autorwalidacyjnym), ale nade wszystko jako sztukę, powstającą z cierpienia, talentu i trudu, pojmowaną jako sens życia.

Po przerwie uczestnikom zaprezentowano trzy komunikaty. Wojciech Mielczarek z Oddziału Rehabilitacji Zawodowej i Społecznej Osób Niepełnosprawnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego mówił o możliwościach pozyskania środków finansowych na realizację programów ułatwiających korzystanie z zasobów bibliotecznych przez osoby niepełnosprawne. Bibliotekarze, zainteresowani tematem, zadawali pytania, przedstawiali wątpliwości, wymieniali uwagi na temat własnych doświadczeń związanych z uzyskiwaniem wsparcia finansowego na rzecz działalności bibliotecznej. Uczestnicy konferencji otrzymali formularze wniosków i zostali zachęcani do współpracy.

Krystyna Kotlarek, kierownik Filii nr 10 WiMBP, działającej przy Szpitalu Wojewódzkim, podjęła temat trudnej i odpowiedzialnej pracy z czytelnikiem chorym w szpitalu. Odwołując się do konkretnych przypadków, przywołując wypowiedzi czytelników-pacjentów, podkreślała ogromną rolę biblioterapeutyczną książki. Słuchający przekonali się też, jak istotna jest w procesie rekonwalescencji obecność wykształconego, wrażliwego bibliotekarza.

Niezwykle cenne okazały się też doświadczenia z 13 lat funkcjonowania Oddziału Obsługi Niepełnosprawnych WiMBP w Zielonej Górze. Daria Heliot omówiła repertuar usług oferowany czytelnikom niepełnosprawnym, zaprezentowała najciekawsze zbiory. Przedstawienie konkretnych działań i metod pracy było niezwykle cenne, zwłaszcza że większość z nich może stać się inspiracją dla bibliotekarzy, nawet małych placówek bibliotecznych, nie posiadających wyspecjalizowanych oddziałów obsługi niepełnosprawnych.

Ze względu na obszerność wystąpić, wagę przekazywanych treści oraz aktualność tematu referaty wygłoszone w czasie konferencji opublikowane zostaną w wydawnictwie pokonferencyjnym.

Praca z czytelnikiem niepełnosprawnym nie należy do łatwych, wymaga cierpliwości i wrażliwości.

Użytkownikom z dysfunkcjami trzeba poświęcić wiele uwagi. Temat jest niezwykle aktualny, najnowsze badania pokazują bowiem, iż niepełnosprawność dotyka prawie 15% obywateli naszego kraju. W województwie lubuskim niemal co czwarta osoba jest niepełnosprawna. Nic bez znaczenia są więc działania podejmowane na rzecz niepełnosprawnych użytkowników bibliotek. Warto mówić o problemach, dzielić się doświadczeniami i wzajemnie wspierać, aby wszelkie inicjatywy były trafne i owocne, bo czytelnik niepełnosprawny to ważna osoba w naszych księżnicach.

Monika Simonjetz

Pracownik Działu Instrukcyjno-Metodycznego
WiMBP w Zielonej Górze

Przegląd publikacji

Biblioteka: teorijos ir praktikos pradmenys/Lietuvos nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka. Bibliotekininkystės centras: (spec. Redaktorius Vytautas Gudaitis). Sąs. 1-6. Vilnius 2003-2006.

W tym roku mija 180 lat od wydania w Wilnie przez Joachima Lelewela pierwszego polskiego podręcznika bibliotekarskiego pt. *Bibliograficznych ksiąg dwoje*¹. Symbolicznym nawiązaniem do tego monumentalnego, a swego czasu nowatorskiego dzieła, jest podręcznik bibliotekarski, wydany w Wilnie w latach 2003-2006, pod egidą Centrum Bibliotekoznawczego, wchodzącego w skład Litewskiej Biblioteki Narodowej (LBN) im. Martyna Mažvydasa. W wydaniu tym możemy dostrzec nie tylko symbol, ale również rzeczywistą kontynuację bogatych tradycji bibliotekarskich Wilna, sięgających czasów Wielkiego Księstwa Litewskiego², rozwijanych w XIX w. przez Joachima Lelewela, Pawła Jarkowskiego i Aleksandra Wiktora Bohatkiewicza, pionierów kształcenia bibliotekarzy, w okresie międzywojennym między innymi przez Adama Łysakowskiego i Michała Eustachego Brensztejna³, kontynuowanych w zmierzonych warunkach geopolitycznych, najpierw w radzieckiej Litwie, a od 1991 r. już w niepodległym państwie litewskim.

Podjęcie prac nad nowym podręcznikiem bibliotekarskim było potrzebą chwili. Dotychczasowe publikacje tego rodzaju na Litwie były nieliczne, a z biegiem czasu coraz bardziej odbiegające od nowinek oraz wyzwań płynących z kraju i zagranicy. Szczególnie niepokój budził począł pogarszający się poziom wykształcenia pracowników bibliotek litewskich⁴, w tym znaczny ubytek kadry z wyższym wykształ-

ceniem. Niepokój tym bardziej uzasadniony, iż przed litewskimi bibliotekarzami stało zadanie przyspieszonej integracji ze światową rodziną biblioteczną oraz włączenie się w prace IFLA, wcielenie w życie bibliograficznych standardów i normatywów. Do tego doszedł wzgląd praktyczny. Centrum Bibliotekoznawstwa przy LBN, zajmujące się permanentnym doskonaleniem zawodowym bibliotekarzy, zaczęło samo odczuwać brak odpowiednich pomocy dydaktycznych przydatnych w edukacji bibliotekarskiej, w pierwszej kolejności dla pracowników niedużych bibliotek, nieposiadających wykształcenia bibliotekarskiego.

Zamysłem redaktorów i autorów nowego litewskiego podręcznika było, jak to zaznaczają w podtytułach, przedstawienie teoretycznych i praktycznych aspektów działalności bibliotek, bazując na najnowszych rozwiązaniach i doświadczeniach litewskich oraz zagranicznych. Zapewne chęć szybkiego dotarcia do adresata przesądziła o wyborze etapowej edycji, w kolejnych zeszytach, by w przyszłości scalić je w jeden tom. Publikacja tak w obecnym, jak finalnym kształcie ma pełnić rolę przewodnika zawierającego podstawowe informacje niezbędne do organizacji działalności bibliotekarskiej. Ogółem zostało przewidzianych 6 zeszytów, z których dotąd wydanych zostało cztery:

- Z. 1: Zbiory biblioteczne i katalogi⁵,
- Z. 2: Krajoznawstwo i biblioteka⁶,

Z. 3: Podstawy zarządzania. Biurowość. Statystyka i wskaźniki działalności. Badania naukowe i metodyczne.

Z. 4: Działalność informacyjna. Obsługa użytkowników. Rynek⁸.

W niedalekiej przyszłości powinny się ukazać w druku dwa pozostałe zeszyty:

Z. 5: Budynki. Wnętrze. Wyposażenie.

Z. 6: Automatyzacja procesów bibliotecznych.

Pewne wytłumaczenie takiej, a nie innej struktury podręcznika znajdziemy w przedmowie⁹, gdzie odwołując się do pojęcia biblioteki hybrydowej, tłumaczy się kolejność łączenia we współczesnej bibliotece tradycyjnych oraz nowoczesnych technologii i usług bibliotecznych. Znaleźliśmy tam, zagadnienia, które musiały się znaleźć w bibliotekarskim niezbędniku, zwłaszcza te dotyczące organizacji, gromadzenia, opracowania, udostępniania zbiorów, działalności informacyjnej w bibliotece oraz te, które powinny się w nim znaleźć – wiedza z zakresu zarządzania i marketingu bibliotecznego. Litewscy autorzy dodali doń również problematykę krajoznawczą, włączając ją w obszar ważnych zadań bibliotekarza małej biblioteki publicznej.

W zeszycie pierwszym zostały przedstawione ogólne wiadomości o najbardziej rozpowszechnionych typach dokumentów – ich cechach formalnych, metodyce ich gromadzenia oraz porządkowania i zabezpieczania. Stosownie do hybrydowej koncepcji biblioteki zostały w tej części omówione główne katalogi tradycyjne (formalne i rzeczowe) oraz katalog komputerowy. Zeszyt drugi został zaadresowany do tych pracowników bibliotek, którzy są zainteresowani tworzeniem i porządkowaniem zbiorów krajoznawczych oraz ich upowszechnianiem. W dodatku do niego zawarto m.in. porady dla piszących historię i/lub kronikę biblioteki. Zdaniem autorów i redaktorów właśnie dziś w dobie globalizacji procesów społecznych i ekonomicznych zachowanie kulturalnej odmienności historycznej i tożsamości narodowej jest naszym obowiązkiem¹⁰. W zeszycie trzecim zostały wyłożone podstawy zarządzania biblioteką, biurowości, statystyki bibliotecznej oraz badań naukowych i działalności metodycznej. W związku z tym głównym ich adresatem są kierownicy bibliotek oraz ci spośród pracowników, którzy organizują i prowadzą w bibliotece prace naukowe i metodyczne. Wprawdzie objętość tomu (344 strony) czyni go najobszerniejszym z dotychczas wydanych zeszytów, ale jak zastrzegają autorzy jest to zwięzłe opracowanie, swoisty elementarz. Chcąc pogłębić wiadomości z tego zakresu radzą sięgnąć po bardziej fundamentalne opracowania. Mimo tych zastrzeżeń, jak nam się wydaje, bibliotekarze litewscy znajdują oprócz teoretycznych wywodów, szereg praktycznych rad nt. oceny pracowników, wartościowania pracy, normowania pracy i organizacji miejsca pracy. Część druga tego zeszytu, poświęcona biurowości, przyponina bibliotekarzom, jak ważne jest prawidłowe tworzenie i obieg dokumentów organizacyjnych w bibliotece. W części staty-

stycznej skupiono się natomiast na podstawowych wskaźnikach stosowanych w działalności bibliotek. W podrozdziale dotyczącym badań naukowych zostały omówione ważniejsze metody badawcze stosowane w bibliotece, a w części „metodycznej” uwagę naszą zwraca, nie wiadomo czemu tu zamieszczony, krótki historyczny przegląd systemu bibliotecznego Litwy. Ostatni z wydanych dotąd zeszytów, czwarty, swym trójczłonowym tytułem może wprowadzać nieco w błąd czytelnika. Pierwsze dwa człony: działalność informacyjna i obsługa użytkowników nie budzą wątpliwości. Chodzi o ostatni element: Rynek. Naszym zdaniem bardziej właściwie byłoby nadanie mu nazwy: Marketing biblioteczny. Tu właśnie zostały przedstawione główne, choć nie wszystkie z tych najistotniejszych zagadnień składających się na pojęcie marketingu: rynek, segmentacja rynku, reklama itd. W części dotyczącej pracy z użytkownikiem uwypuklone zostały główne zasady z nią związane. W części wstępnej tego zeszytu omówiono wieloaspektowość działalności informacyjnej, w tym tworzenie bibliograficznych spisów oraz innych wydawnictw informacyjnych metodą tradycyjną oraz przy użyciu elektronicznych nośników danych. Szczególnie wiele miejsca udzielono tu roli katalogów komputerowych w procesie zmian zachodzących w bibliotece.

Reasumując, bibliotekarze litewscy otrzymali interesującą publikację, z przemyślaną, spójną konstrukcją zewnętrzną i wewnętrzną, bogato wyposażoną w dokumenty źródłowe i literaturę przedmiotu, dołączoną do każdego z podrozdziałów. Całość omawianych zagadnień została wyraźnie podporządkowana praktycznemu, poradniczemu charakterowi tego wydawnictwa. W jej przygotowaniu, jak już zaznaczono, wziął udział kilkusobowy zespół pracowników LBN pod redakcją Vytautasa Gudaitisa, który korzystał w przygotowaniu z licznych źródeł informacji, w pierwszej kolejności litewskich, a z zagranicznych: rosyjskich, polskich¹¹ i angielskich. Gratulując litewskim bibliotekarzom wydania pierwszego po odzyskaniu niepodległości podręcznika bibliotekarskiego, należałoby im również życzyć, aby w wydaniu pełnym, jednatomowym, zechcieli uwzględnić także problematykę obsługi w litewskich bibliotekach mniejszości narodowych, zwłaszcza dwóch największych: Polaków i Rosjan.

Zdzisław Gębolyś

PRZYPISY:

¹ Dokładnie licząc od daty wydania drugiego tomu – zob. *Joachima Lelewela Bibliograficznych ksiąg dwójce, w których rozebrane i pomnożone zostały dwa dzieła Jerzego Samuela Bandkiewicza: Historia drukarni krakowskich – tudzież Historia biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a przydany Katalog inkunabułów polskich*. T. 1-2. Wilno 1823-1826.

² Maria Barbara Topolska: *Czytelnik i książka w Wielkim Księstwie Litewskim w dobie Renesansu i Baroku*. Wrocław 1984.

⁷ Zob. M. E. Brenszajn: *Biblioteka uniwersytecka w Wilnie do roku 1832-go*. Wilno 1922. Biblioteki wileńskie. Pod red. A. Łysakowskiego. Wilno 1932.

⁸ Według statystyk w litewskich bibliotekach publicznych wykształcenie wyższe posiada 28,4% pracowników, niepełne wyższe 58,6%, inne 12,9%.

⁹ SĄS. 1: *Biblioteku fondai ir katalogai* (parengė Genovaitė Tamošūnaitė). Vilnius 2003. 132 s.

¹⁰ SĄS. 2: *Kraštotyra ir biblioteka* (Asta Valaitytė). Vilnius 2005, 80 s.

SĄS. 3: *Vadybos pradžmėms. Raštvedyba. Statistika ir veiklos rodikliai. Mokslo tiriamoji ir metodinė veikla* (Viliunė Ciecienė, Dalia Jakonienė, Rimalda Kvietkauskienė et alca. Vilnius 2005, 344 s.

SĄS. 4: *Informacinė veikla. Vartotoju aptarnavimas Rinkodarai* (Genovaitė Tamošūnaitė, Rimalda Kvietkauskienė. Vilnius 2006, 176 s.

Zob. SĄS. 1: *Biblioteku fondai* ... s. 5.

Zob. SĄS. 2: *Kraštotyra* ... s. 5-6.

¹¹ Między innymi cytowany jest polski podręcznik bibliotekarski *Bibliotekarstwo* pod red. Z. Zmugrodzkiego.

Biblioterapia w praktyce. Poradnik dla nauczycieli, wychowawców i terapeutów / pod redakcją Eweliny J. Koniecznej. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2006, – 266 s.

Książka przygotowana przez Ewelinę Konieczną to wybór scenariuszy zajęć biblioterapeutycznych, opracowanych przez różnych autorów. Główną częścią każdego scenariusza jest tekst literacki specjalnie napisany lub zaadaptowany na potrzeby biblioterapii.

Ważne uzupełnienie publikacji stanowi wstępny rozdział, przygotowany przez redaktorkę i zatytułowany: *Obszar zastosowania scenariuszy biblioterapeutycznych*. E. Konieczna prezentuje w nim trafną, a zarazem przystępną definicję biblioterapii, pisząc, że jest to „...*zamierzone oddziaływanie na jednostkę lub grupę za pomocą specjalnie dobranej treści (...)*”. Dodaje słusznie, że biblioterapia to nie tylko czytelnictwo, ale również różnorodne formy pracy z czytelnikiem. Interesująco charakteryzuje dwie różne formy działań biblioterapeutycznych w stosunku do uczniów prowadzonych na zajęciach dydaktycznych i zajęciach pozalekcyjnych, a także biblioterapię w pracy z grupą terapeutyczną. Takie grupy terapeutyczne organizuje się np. w domach dziecka, pogotowiach opiekuńczych, domach poprawczych i ośrodkach odwykowych. Cenne praktyczne uwagi Konieczna zamieściła w drugim wstępnym rozdziale, który dotyczy *Metodyki pracy z tekstem biblioterapeutycznym*. Zachęca w nim pedagogów do samodzielnej pracy nad scenariuszami zajęć, instruując ich, jak opracować scenariusz na podstawie już istniejącego tekstu. Dużą wartość metodyczną mają tablice, stanowiące większą część tego rozdziału. Autorka wylicza w nich wszystkie teksty zamieszczone w wyborze i sugeruje m. in. miejsce, w jakim może być zrealizowany konkretny scenariusz, np. zajęcia dydaktyczne w szkole (lekcja biologii, chemii, historii, polskiego czy religii albo godzina wychowawcza), zajęcia w świetlicy szkolnej lub socjoterapeutycznej, tzw. „zielonej szkole”, szpitalu, sanatorium, hospicjum albo grupie wsparcia dla osób współzależnych. Jak widać, zajęcia biblioterapeutyczne mogą być prowadzone zarówno z dziećmi i młodzieżą, jak i z dorosłymi.

Najważniejszą i zarazem najobszerniejszą część książki stanowią scenariusze biblioterapeutyczne. Wszystkie zostały oparte na tekstach literackich.

Dobrze się stało, że niektóre z nich to utwory epickie tak wybitnych i lubianych przez młodych czytelników autorów, jak Małgorzata Musicrowicz i Jan Brzechwa. Redaktorka słusznie dobrała teksty w ten sposób, by odnosiły się do różnych problemów społecznych i zarazem wychowawczych, np. tolerancji (scenariusz Kamili Woźnicy pt. *Mucha na ławie oskarżonych*), zjawiska fali w szkole (scenariusz Aleksandry Żelazowskiej *Najlepsza rzecz, jaką możesz zrobić, to zawsze być sobą!*), inicjacji seksualnej (np. *Czy to już odpowiednia pora...* Sylwii Himanek i Eweliny J. Koniecznej), działalności sekt (*Niebezpieczna znajomość* autorstwa Koniecznej), zagrożeń związanych z korzystaniem z Internetu przez dzieci i młodzież (scenariusz *Wirtualna znajomość*, opracowany przez Konieczną), bulimii (*Ja tylko lubię dobrze zjeść!* Izabeli Pach), stosunków między małżonkami (scenariusz Elżbiety Włodarczyk, zatytułowany *Toksyczna miłość*, oparty na opowiadaniu Jana Brzechwy pt. *Zazdrość*), uzależnienia od narkotyków (*Narkotyki – pomyśl dwa razy, nim wezmiesz choć raz!* Moniki Czyżewskiej), chorób nowotworowych (scenariusz Katarzyny Foit i Eweliny J. Koniecznej *Oskar i pani Róża*, oparty na fragmentach książki Erica Emmanuela Schmitta pod tym samym tytułem), a także walki z własnym lękiem (scenariusz Eweliny Bartosik *Pokonać lęk*, przeznaczony do pracy z grupami wsparcia dla kobiet – ofiar przemocy). Redaktorka nie pominęła też m. in. takich zagadnień, jak aborcja, alkoholizm i homoseksualizm. Szkoda, że nie pamiętała natomiast o anoreksji i stosunku do chorych na cukrzycę.

Za wielką zaletę scenariuszy należy uznać to, że autorzy nie rozbudowali nadmiernie ich części metodycznej. Na początku każdego z nich omówili krótko przebieg zajęć, a pod koniec kolejnych fragmentów tekstu dodali stosunkowo nieliczne pytania prowadzącego. W ten sposób pozostawili nauczycielom i terapeutom miejsce na samodzielną inicjatywę. Było to niezbędne, gdyż prowadzący musi dostosowywać scenariusz do pracy z konkretną grupą i nie może nigdy zakładać, że będzie się go sztywno trzymać w każdej sytuacji. Cenne uzupełnienie niektórych scenariuszy to praktyczne informacje dla wychowawców i opie-

kunów, zatytułowane np.: *Jakie są sygnały myśli samobójczych?* lub *Podstawowe informacje na temat funkcjonowania sekt.* Autorzy w każdym przypadku podają adres strony internetowej lub opis bibliograficzny książki, z której zaczerpnęli wiadomości.

Wielką zaletą wyboru jest to, że wszystkie teksty literackie zostały napisane przystępnym, potocznym językiem zrozumiałym dla większości młodych odbiorców. Jednocześnie dokonano trudnej sztuki, jaką było połączenie potoczności języka, zwłaszcza młodzieżowego, z poprawnością językową.

Biblioterapię w praktyce można polecać jako pomoc do pracy nauczycielom, w tym katechetom różnych wyznań, wychowawcom zatrudnionym w placówkach opiekuńczych i innym pracownikom socjalnym, fachowym terapeutom, a także bibliotekarzom, prowadzącym biblioteki w takich miejscach, jak np. szpitale, sanatoria i placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Dr Adrian Ułjasz
Wojewódzka Biblioteka Publiczna
im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie

SYGNAŁY O NOWYCH PUBLIKACJACH

Biblioteki miejskie jako nowoczesne instytucje publiczne: materiały z konferencji w Muzeum Historycznym m. st. Warszawy w dniach 14-15 czerwca 2005 r. / pod red. Henryka Hollendra. – Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2006. – 152 s.

Książka relacjonuje dwudniowe spotkanie poświęcone sytuacji wielkomiejskich bibliotek w kraju i za granicą, a także problemom czytelnictwa w Polsce. W konferencji udział wzięli obok władz Warszawy, przedstawiciele Ministerstwa Kultury, środowiska bibliotekarzy polskich, zaproszeni goście z Austrii, Niemiec i Szwecji. Odbyły się trzy sesje. W sesji pierwszej przedstawiono doświadczenia bibliotek publicznych Szwecji i Austrii oraz wzorcowych, nowoczesnych bibliotek polskich. W sesji tej wystąpili: Gunilla Konradsson-Martin z Biblioteki Miejskiej w Malmö, Ilona Sławinski z Österreiches Ost- und Südosteuropa-Institut, Andrzej Ociepa z Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu, Danuta Polczajkowska z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie. Sesja druga poświęcona była sprawom czytelnictwa w Polsce oraz nowym wyzwaniom jakie stoją przed bibliotekami publicznymi. Zostały zaprezentowane trzy referaty: Stanisława Kondka „Analiza rynku czytelniczego. Próba zdefiniowania grup użyt-

kowników bibliotek warszawskich”. Jadwigi Koldziejkiej „Społeczne funkcje bibliotek publicznych”, Dariusza Grygrowskiego „Biblioteki publiczne wobec nowych mediów”. W sesji kończącej całość obrad kontynuowano temat organizacji dużych bibliotek miejskich wprowadzając także nowe zagadnienia, jak katalogowanie czy bazy danych. W sesji tej wystąpili: Stefan Lohrum, informatyk z Berlina, specjalista w zakresie baz danych, katalogów i rozproszonych systemów informacyjnych, Andrzej Tyws, wieloletni dyrektor bibliotek publicznych, obecnie dyrektor Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu, Grzegorz Płoszajski zastępca dyrektora Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej, Jacek Niemir zastępca dyrektora Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego, Anna Stępień dyrektor Biblioteki Publicznej Dzielnicy Śródmieście m. st. Warszawy, Piotr Jankowski dyrektor Biblioteki Publicznej w Dzielnicy Ursus.

Nowicki Ryszard. Działalność Aleksandra Birkenmajera na rzecz ochrony zbiorów bibliotecznych: ziemie zachodniej i północnej Polski w latach 1945-1947 / Ryszard Nowicki. – Poznań: Biblioteka Uniwersytecka, 2006. – 305 s. – (Prace Biblioteki Uniwersyteckiej; nr 27 / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Praca omawia działalność profesora Aleksandra Birkenmajera i jego współpracowników w ratowaniu dóbr kultury w pierwszych powojennych latach, na terenach zachodniej i północnej Polski. Polska poniosła w czasie II wojny światowej ogromne straty. Zniszczeniu bądź rozproszeniu uległy liczne księgozbiory naukowe, publiczne i prywatne. Szacuje się, że w granicach Polski w 1945 r. pozostało około 6 000 000 tomów z 21 000 000 tomów przedwojennego zasobu. Aleksander Birkenmajer został mianowany, na podstawie zarządzenia z 15 lutego 1945 r. ministra oświaty, kierownikiem zabezpieczenia bibliotek i zbiorów

bibliotecznych w okręgu województw poznańskiego i pomorskiego. Do jego zadań należało: zbieranie wiadomości o wszelkich istniejących bibliotekach oraz o wojennych stratach bibliotecznych, zabezpieczenie ocalałych zbiorów bibliotecznych, zbieranie książek rozproszonych oraz innych dokumentów wojennych z wyjątkiem archiwaliów, segregacja według przydatności i inwentaryzacja książek, a także porozumiewanie się w sprawie zabezpieczenia bibliotek z władzami państwowymi. Książka składa się z sześciu rozdziałów. Rozdział pierwszy przedstawia działalność Delegatury Ministerstwa Oświaty, drugi uka-

zując działania na rzecz ochrony zbiorów w Bydgoszczy, Gdańsku, Toruniu i Wrocławiu. Kolejne cztery rozdziały, są ściśle związane z pracą Aleksandra Birkenmajera, który odegrał wybitną i znaczącą rolę

w skali kraju, ratując zagrożone zbiory biblioteczne. Praca zaopatrzona jest w wykaz skrótów, bibliografię, aneksy źródłowe, spisy aneksów, tabel, wykresów, fotografii, ilustracji i indeks nazwisk.

Krzak-Weiss, Katarzyna. Polskie sygnety drukarskie od XV do połowy XVII wieku / Katarzyna Krzak-Weiss. – Poznań: Wydawnictwo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, 2006. – 215 s. – (Prace Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza)

Przedstawiona książka jest pierwszym tak obszernym opracowaniem naukowym poświęconym godłom firmowym stosowanym przez polskich typografów od momentu rozpoczęcia pracy przez oficyny wydawnicze na terenach Rzeczypospolitej do połowy XVII w. (na połowę XVII stulecia przypada wyraźny zanik sygnetów drukarskich, związany z regresem polskiej typografii). Narodziny sygnetu drukarskiego były wynikiem działań czysto praktycznych. Zaczęto go bowiem stosować w celu identyfikacji druków poszczególnych oficyn wydawniczych w obawie przed przywłaszczeniem zysków płynących z ich sprzedaży. Sygnet drukarski był znakiem rozpoznawczym tłoczni, informującym potencjalnych nabywców o wytwórcy druku.

Książka składa się z dwóch części. Część pierwsza zawiera trzy rozdziały. Początkowo omawia ge-

nezę i funkcje sygnetu drukarskiego, kolejny przedstawia jego dzieje w ujęciu typograficznym i chronologicznym, a kończący ukazuje sygnet drukarski w świetle sztuki graficznej.

Na część drugą składają się 44 tablice polskich sygnetów drukarskich od XV do połowy XVII w. Każda z tablic zawiera reprodukcje sygnetów używanych w danej tłoczni wraz z opisem wyglądu. Charakterystyka każdego sygnetu obejmuje autora drzeworytu (ryciny), wymiary oraz ramy czasowe, w których był stosowany. Książkę zamyka „Wykaz przykładowych dzieł, w których umieszczone zostały sygnety stosowane przez polskich typografów do połowy XVII wieku”.

Ewa Mahrburg

Publikacje otrzymane

Przełom XIX i XX w. to okres ożywienia intelektualnego licznych kręgów w społeczeństwie polskim pod zaborami i pojawienia się wielu pozytywnych zjawisk w sferze społecznej, oświatowej, kulturalnej i politycznej. Przypominają nam o tym publikacje wydawane przez biblioteki, których utworzenie nastąpiło w tym okresie i na 2007 r. przypadają ich jubileusze. Obchodzenie setnej rocznicy śmierci Hieronima Łopacińskiego, patrona WBP w Lublinie, utworzonej w 1907 r., stanowiło dobrą okazję do zorganizowania konferencji naukowej poświęconej patronowi i jego epoce. Jej pokłosiem jest publikacja *Hieronim Łopaciński, epoka, ludzie, region*, wydana przez WBP w Lublinie pod redakcją Zdzisława Bielenia. Jest to dzieło nadzwyczaj udane, o bogatej treści, wieloaspektowo naświetlającej sylwetkę wybitnego uczonego na tle epoki. Gratulacje za starannie i pięknie wydaną publikację, która będzie stanowić ważną pozycję w dorobku naukowej działalności WBP w Lublinie.

W maju br. obchodzić będzie stulecie swej działalności Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego. Na ten jubileusz przygotowano sporą porcję publikacji, z których część także nawiązuje do przełomu XIX

i XX stulecia – do początków biblioteki. Otrzymaliśmy więc wydane w 2006 r.: Ewy Poplaskiej-Bukalo *Siedzibę Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy. Dzieje i architektura*, Joanny Popłońskiej *Moje magiczne miejsce. Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy* – „nietypową” monografię jubilatki, opasły tom biogramów *Żyją w naszej pamięci. Wspomnienia o pracownikach Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy*, a ponadto warszawiana: *Most Kierbedzia. Foto-reportaż z budowy pierwszego stałego mostu w Warszawie* oraz dwa zbiory pocztówek *Widoki Warszawy i Warszawa zimą*. Zapowiedziano wydanie dalszych publikacji.

Odnotowujemy także wydane przez Wydawnictwo SBP bardzo wartościowe *Dziedzictwo kulturowe. Zbiory biblioteczne i nowe technologie ich ochrony* – materiały z ubiegłorocznej konferencji ogólnopolskiej SBP w BN na ten sam temat.

Z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu otrzymaliśmy z kolei nr 10 „Biblioteki”, recenzowany imponujący tom rozpraw, materiałów, recenzji i sprawozdań autorstwa pracowników biblioteki oraz autorów z innych instytucji krajowych. Pomieszczono w nim wiele wartościowych tekstów odnoszących się do zasobów i działalności Biblioteki Uniwersy-

teckiej, jak również innych dotyczących historycznych i współczesnych zagadnień bibliotekarstwa polskiego. „Biblioteka” jest niewątpliwie periodykiem naukowym o znaczeniu ponadregionalnym i skutecznym narzędziem inspiracji intelektualnej pracowników, przejawem działania i efektem oddziaływania poznańskiego ośrodka naukowego w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.

Odnotowujemy także regularnie wydawane i przysyłane nam przez MBP w Radomiu periodyki „Bibliotekarz Radomski” nr 3-4/2006 i „Miesięcznik Prowincjonalny” nr 11-12.2006.

Na końcu chcielibyśmy odnotować publikację rzadczą, tj. piękny, w wielu partiach poetycki

film – jakby tu powiedzieć, bo poza nazwą „Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie” na otrzymanej płycie DVD nie ma tytułu – o bibliotecznej metamorfozie warmińsko-mazurskiej. Z przyjemnością go obejrzałem. Podziwiałem nie tylko piękne słowo i scenariusz, wspaniałe krajobrazy i bogate w treści sekwencje poświęcone różnym formom działalności WMBP i bibliotek warmińsko-mazurskich, ale byłem także skłonny uwierzyć lektorowi mówiącemu o bibliotekach jako o nowoczesnych świątyniach wiedzy i bibliotekarzach jako kapłanach w wydaniu misjonarskim. Marzy mi się, by podobne filmy pokazywano wszędzie i często w mediach, zwłaszcza w Tygodniu Bibliotek.

(W)

Pyłki

Tajemnice pewnej książki

Jeden z najciekawszych i najlepszych przewodników po okolicach Wilna ukazał się w Wilnie nakładem Związku Propagandy Turystycznej Ziemi Wileńskiej. Jego autorem był Marian Morelowski (1884-1963), historyk sztuki, od 1930 r. zastępca profesora, w 1934 r. profesor Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W latach 1921-1926 był ekspertem muzealnym polskiej delegacji w Moskwie przejmującej zabytki kultury polskiej od władz radzieckich. Po zakończeniu prac został kustoszem Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu. Opublikował znakomite prace *Arrasy jagiellońskie odzyskane z Rosji* (1923), *Arrasy wawelskie Zygmunta Augusta* (1929) oraz szereg cenionych do dziś artykułów naukowych i przyczynków z zakresu historii sztuki. Od 1945 r. był profesorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, w 1953 r. przeniósł się do Wrocławia na tamtejszy uniwersytet.

Praca nad wspomnianym przewodnikiem trwała kilka lat, zaś formę edytorską nadała księżce wileńska oficyna drukarska „Grafika”, która podjęła druk w 1938 r. Część pierwsza (do s. 162) znalazła się wcześniej w handlu księgarskim, zaś część druga pt. *Cicerone Sztuki Wileńskiej (część szczegółowa)* miała ukazać się we wrześniu 1939 r. (informowała o tym szczególnie zachowana liternicza wkładka, zdając się, projektu Jerzego Hoppena). Druga część oczekiwała na dokończenie druku ostatniego arkusza, kilka fotografii, kartę tytułową, okładkę oraz spis treści. Tymczasem nadszedł tragiczny wrzesień i chociaż traktat Ribbentrop-Mołotow nie pozwolił Niemcom na zajęcie Wilna, miasto przeszło pod okupację sowiecką, a następnie zostało przejęte przez Litwinów. Nowe

władze natychmiast nakazały wycofanie z księgarń przewodników polskich i zastąpienie ich litewskimi. Na dodatek ostatni 23 arkusz (od s. 353 do s. 368) był drukowany jednostronnie przy akompaniamencie bomb zrzuconych na miasto przez lotnictwo niemieckie. W październiku 1939 r. sowieccy okupanci wywieźli urządzenia drukarskie „Grafiki”, ocalała jedynie część nakładu.

Kolejni, tym razem hitlerowscy okupanci, byli bardziej łaskawi dla książki, była rozpowszechniana bez zezwolenia. Ponieważ brakowało karty tytułowej, a po drukarni pozostały tylko puste mury, Morelowski wykonywał do każdego ocalałego egzemplarza własnoręcznie pisaną kartę tytułową z napisem *Przewodnik po okolicach Wilna w promieniach c. 150 km. Wilno, wrzesień 1939 „Grafika”*, zaś Jerzy Hoppen sporządził okładkę z napisem *Prof. Marian Morelowski Zarysy syntetyczne sztuki wileńskiej od gotyku do neoklasycyzmu. Wilno 1938 „Grafika” 1939*, co miało, być może, zmylić niemieckich cenzorów.

Taka wersja książki pojawia się czasem na aukcjach antykwarycznych warszawskiego „Lamusa” (2000, 2004, 2006) czy krakowskiego antykwariatu „Rara Avis” (2004), osiągając zasłużenie wysokie ceny sprzedaży. Opisom towarzyszy zwykle krótka informacja o okupacyjnych losach książki i wytłuszczona notka: **Bardzo rzadkie**. W moich zbiorach znajduje się unikatowy egzemplarz przewodnika z obszerną rękopiśmienną notą pióra M. Morelowskiego, którą warto podać w całości:

„Tytuł „Zarysy” itd. był jedynie chwilowo użytym, bo w 1939/40 władze smetonowskie (Antanas Smetona, 1874-1944, prezydent Litwy, po ustanowieniu okupacji sowieckiej na Litwie, zbiegł za granicę – przyp. AK) zakazały księgarzniom mieć „Prze-

wodniki" polskie po Wilnie i okolicy, a pierwsza część tej pracy (do str. 162) była w handlu księgarskim i tytuł „Zarysy” na takiej jak tu okładce otrzymała. Reszta nie była dotąd (do 7 XI 1942) nigdy w handlu. Okładka z tytułem „Przewodnik” i 3/4 nakładu ostatniego arkusza, odbitego pośpiesznie byle jak wśród bombardowania Wilna, przepadła wskutek obsadzenia drukarni „Grafika” gdzie się ta rzecz drukowała przez żołdaków bolszewickich, którzy cenną tę drukarnię w październiku 1939 wywieźli, przed ustąpieniem Wilna smoleńcom. Przewodnik ten jest drukowany nakładem Polskiego Związku Propagandy Turystycznej Ziemi Wileńskiej 1938/9 M. Morcl”.

Książka jest tym cenniejsza, że zawiera dodatkowo ciekawą odrębną dedykację autora: „Wielce Szanownemu Panu Mecenasowi Englowi z wyrazami szczerzej wdzięczności za skuteczne a bezinteresowne obronienie przed sądem litewskim 1942 wernego wóznego Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stef. Batorego Feliksa Dobrowolskiego – niecnie

oskarżonego przez dyrektora „Akademii” Szuik Pięknych, litewskiej. Wizgirdasa – śle z prośbą o przyjęcie autor M. Morelowski. Wilno 7 XI 1942”.

Adwokat wileński Mieczysław Engiel, urodzony 5 czerwca 1890 r. w Libawie na Łotwie, był niezwykle ceniony przez współczesnych, którzy podziwiali jego grzeczność, uczynność i prostotę w obęjęciu. W latach 1920-1922 był dyrektorem departamentu pracy i opieki społecznej w rządzie Litwy Środkowej. Współpracował z lokalną prasą: „Prądem”, „Dziennikiem Wileńskim” i „Wileńskim Przeglądem Prawniczym”, podpisując się pseudonimami: Emen i (M-ski). Po zajęciu Wilna w 1939 r. przez Niemców pracował jako obrońca sądowy przy sądach litewskich w Wilnie. Po zabójstwie litewskiego renegata, gestapowca K. Padoby, został przez Niemców aresztowany jako zakładnik, a następnie rozstrzelany wraz z dziewięcioma innymi zakładnikami w Ponarach 17 września 1943 r.

Andrzej Kempa

Wyjaśnienia prawne

Odmowa rejestracji połączonych instytucji kultury

Z biblioteki połączonej z ośrodkiem kultury otrzymałem następujące pytanie z prośbą o wyjaśnienie zaistniałej sytuacji:

W roku 1998 utworzono Gminny Ośrodek Kultury i włączono w jego skład Gminną Bibliotekę Publiczną. Od tej chwili niektóre pomieszczenia Biblioteki służą również działalności Ośrodka (np. próby zespołów tanecznych, śpiewu, orkiestry, kapeli, itp.) W 2006 r. postanowiono Gminny Ośrodek Kultury, w którego strukturach jest Gminna Biblioteka Publiczna w ... zarejestrować w Centralnym Rejestrze Instytucji Kultury. Uchwała rejestracji GOK nie przeszła przez RIO (Regionalną Izbę Obrachunkową).

Czy jest prawna możliwość zachowania istniejącej sytuacji bez rozdzielania tych dwóch połączonych ze sobą instytucji?

Odpowiedź:

Rejestracja instytucji kultury następuje na podstawie art. 14. ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej¹ ... Instytucja kultury z urzędu podlega wpisowi do rejestru. Tylko po spełnieniu tego obowiązku instytucja kultury otrzymuje osobowość prawną. Posiada swój statut, w którym wprowadza się zapis o dacie dokonania rejestru jako instytucji kultury. Dopiero wówczas instytucja ta uzyskuje samodzielność, swój budżet i prowadzi m.in. działal-

ność finansową, która podlega kontroli, takiej jak cała gmina, ze strony Regionalnej Izby Obrachunkowej, na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 października 1992 r. o regionalnych izbach obrachunkowych.

Z uwagi na to, że Gminny Ośrodek Kultury prowadzi swoją działalność od szeregu lat, nie jest możliwe, aby nie znalazł się w rejestrze instytucji kultury. W tym miejscu należy wyjaśnić, że nie ma centralnego rejestru instytucji kultury, natomiast prowadzi go każdy organizator, któremu podlegają instytucje kultury. Sposób prowadzenia rejestru instytucji kultury określa rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 17 lutego 1992 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru instytucji kultury².

Jest to ważny akt prawny, ale jak się przekonalem, jego treść jest mało znana nawet wśród dyrektorów bibliotek publicznych. Wynika to z faktu, że dostępny w Internecie Polski Serwer Prawa udostępnia przepisy prawne dopiero od 1995 r. Ponieważ interpretacją wydanego w 1992 r. rozporządzenia ściśle się wiąże z odpowiedzią na otrzymaną przeze mnie korespondencję, przedstawiam szerzej jego zapisy.

Zgodnie z wymienionym rozporządzeniem, dla każdej instytucji kultury prowadzi się oddzielną księgę rejestrową. Księga ta składa się z czterech części.

W dziale pierwszym, zawierającym oznaczenie instytucji kultury, wpisuje się: numer koleiny wpisu; pełną i skróconą nazwę instytucji kultury oraz oznaczenie jej siedziby; przedmiot działalności instytucji kultury; oznaczenie organizatora i aktu o utworzeniu

instytucji kultury; cyfrowy identyfikator instytucji kultury nadany w systemie informacji statystycznej oraz uwagi.

Do działu drugiego, dotyczącego organizacji instytucji kultury, wpisuje się: numer kolejny wpisu; wzmiankę o złożeniu do rejestru statutu instytucji kultury; imię i nazwisko dyrektora instytucji i jego zastępców; imiona i nazwiska pełnomocników instytucji kultury uprawnionych do dokonywania czynności prawnych w imieniu instytucji oraz zakres ich upoważnień; nazwy i siedziby zakładów oraz innych wyodrębnionych jednostek organizacyjnych instytucji kultury, które sporządzają bilans, i ich cyfrowe identyfikatory nadane w systemie informacji statystycznej; uwagi.

W dziale trzecim dotyczącym mienia instytucji kultury, wpisuje się: numer kolejny wpisu; wyposażenie materiałowo-techniczne i środki finansowe instytucji kultury; wzmiankę o złożeniu do rejestru bilansu instytucji kultury za ostatni rok; wzmiankę o obciążeniu środków trwałych instytucji kultury ograniczonymi prawami rzeczowymi; uwagi.

Dział czwarty informujący o połączeniu, podziale i likwidacji instytucji kultury, zawiera następujące wpisy: numer kolejny wpisu; wzmianki dotyczące połączenia, podziału lub likwidacji instytucji kultury; imię i nazwisko likwidatora; uwagi.

Dla wyjaśnienia poruszonej w korespondencji kwestii odmowy rejestracji instytucji kultury zatrzymajmy się na treści wspomnianego wyżej działu trzeciego. Zachodzi tu bowiem przypadek połączenia dwu instytucji kultury. Zgodnie z art. 19 ustawy o *organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* połączenie instytucji kultury polega na utworzeniu jednej instytucji, w której skład wchodzi załogi i mienie należące do instytucji podlegających połączeniu. W wyniku nowelizacji tej ustawy do art. 19 dopisano ustęp 1a w brzmieniu:

„1a. Nie podlegają połączeniu instytucje kultury prowadzące gospodarkę finansową w oparciu o odmiennie zasady finansowania”.

Do tego przypadku dodajmy następną, wynikającą z nowelizacji ustawy o bibliotekach. Na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o *zmianie ustawy o bibliotekach*¹ do art. 13 wprowadzono ustęp 7 w brzmieniu:

„7. Biblioteki publiczne nie mogą być łączone z innymi instytucjami oraz z bibliotekami szkolnymi i pedagogicznymi”.

Jeżeli w rejestrze Gminnego Ośrodka Kultury nie wpisano w części czwartej rejestru instytucji kultury zmiany mówiącej o połączeniu tegoż ośrodka z gminną biblioteką publiczną, to po wejściu w życie ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o *zmianie ustawy o bibliotekach*, takiej zmiany nie można dokonać.

Można przypuszczać, że w opisanym w cytowanej korespondencji przypadku powstała sytuacja patowa, ponieważ w 2006 r. nie można dokonać rejestracji instytucji kultury, których łączenie nie można. Pozostaje tylko jedno rozwiązanie: Gminny Ośrodek Kultury i Gminna Biblioteka Publiczna są odrębnymi jednostkami organizacyjnymi, którym trzeba nadać statuty i wpisać każdą oddzielnie do rejestru instytucji kultury.

Być może w historii działalności omawianych instytucji kultury zachodziły inne okoliczności, które pozwalają na inne rozwiązanie tego problemu. Dla dokładnego rozstrzygnięcia tych kwestii konieczny jest wgląd do statutu Gminnego Ośrodka Kultury i księgi rejestrowej instytucji kultury. Bez tej czynności nawet najbardziej przekonująca opinia będzie tylko hipotezą.

Lucjan Biliński

PRZYPISY

¹ Tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123.

² Tekst jednolity z 2001 r. Dz. U. Nr 55, poz. 577 z późn. zm.

³ Dz. U. Nr 20, poz. 80.

⁴ Dz. U. Nr 129, poz. 1440.

Donos obywatelski

Felieton o niewolnictwie najemnym

Mając w swojej zawodowej karierze rozumnych przełożonych, cieszyłem się zawsze swobodą wypowiedzi, której zakres ustalałem sobie sam, według własnego poczucia przyzwoitości. Ta sytuacja wydawała mi się zawsze tak powszechna i naturalna, że z trudem przyszło mi przyjąć, że jest to raczej ewenement. Wiele bowiem wskazując na to, że w polskich

bibliotekach panuje realne niewolnictwo, które jest jedną z istotnych przyczyn patologicznej bierności i bezwładności cechujących nasze środowisko zawodowe.

Pod pretekstem kupowania pracy najemnej, dyrektorzy starają się kupić umysły i emocje swoich pracowników, tym bardziej im mniej mają tych dóbr w osobistej dyspozycji. Mechanizm zniewalania jest prosty – nikt nie chce wyładować na bruku, szczególnie w miejscowościach, gdzie jedyną alternatywą jest np. fabryka rękawic roboczych. Ograniczona mobilność, gdy ma się rodzinę i minęło już magiczne 35 lat

zycia, tworzy z miejsca pracy pułapkę. Przełożeni, świadomi potencjału strachu, stosują kilka ogranych chwytów, by zniewolić swoich pracowników.

Większość z nich bazuje na rozciąganiu do nieskończoności takich pojęć jak: tajemnica służbowa, reprezentowanie biblioteki oraz dbałość o wizerunek. W bibliotekach tajemnicą służbową bywa wszystko, zaś niektórzy dyrektorzy w poczuciu swojej wszechwładzy posuwają się nawet do jak najbardziej werbalnego zakazywania swoim pracownikom wszelkich kontaktów z mediami (co bywa również rozciągane na internetowe fora). Takie nakazy nie mają żadnych podstaw, bowiem tajemnica służbowa to nie jest guma od starych majtek i dotyczy ona określonych sytuacji i instytucji – np. wojska, służby cywilnej czy agencji ochrony. Natomiast powiedzenie, że mamy mało czytelników, nie kupujemy nowości czy nasza praca jest źle zorganizowana, to nie jest zdrada tajemnicy, tylko wyrażanie opinii, do której każdy obywatel ma konstytucyjne prawo. Inną sprawą jest poniesienie „towarzyskich” konsekwencji takich wypowiedzi, które przełożeni przekładają w sposób nieuprawniony na konsekwencje służbowe.

Publiczne wypowiadanie opinii próbuje się stopować sloganem o nieuprawnionym reprezentowaniu biblioteki, bowiem do wyrażania opinii o placówce (lub do opowiadania co się w niej dzieje) są upoważnione odpowiednie organy (czytaj: dyrektor). Otóż z faktu zatrudnienia w jakiejś instytucji nie wynika, że pracownik ma stracić mowę i własny osąd. Nie każda opinia pracownika ma automatycznie formalny charakter. Wymaganie, by prywatne sądy wygłaszać po godzinach, jako anonimowy obywatel, jest równie głupie, jak żądanie, bym w domu zostawiał przyszłe, bo w pracy mam być gładki. Fechtuje się przy tym „wizerunkiem instytucji” co, w dobie gdy PR zastąpił realne dokonania, jest uważane za szczególnie wrażliwy obszar. Przekonanie dyrektorów, że wizerunek biblioteki kształtuje ich urzędowy optymizm wskazuje jedynie, że nie tylko mają swoich pracowników za nic, ale czytelników za idiotów.

Wizerunek biblioteki najlepiej kształtują dobre zbiory oraz sprawna i przyjazna obsługa czytelników, którzy dostają to, czego im trzeba. Na ogół pracownicy mają o swoich placówkach zdanie dużo bardziej pochlebne niż ich klienci. Nawet bardzo krytyczne głosy pracowników mają w rzeczywistości znikomą wagę dla wizerunku biblioteki.

Można przy tym wszystkim odnieść wrażenie, że dyrektorom trochę zaszkodził nadmiar wiedzy menadżerskiej, której ich umysły nie zdołały przełożyć na realia biblioteki. Bo tajemnica służbowa i wizerunek to pojęcia kluczowe dla przedsiębiorstw na bardzo konkurencyjnym rynku. Tam rzeczywiście drobna niedyskrecja lub zbyt pochopny osąd przekładają się automatycznie na pozycję rynkową i wielkość sprzedaży. Ktoś powie, że usługi biblioteczne to też rodzaj towaru, a skuteczne zarządzanie wszędzie polega na tym samym. Odpowiedzieć można tylko, że jeśli ktoś nie widzi różnicy pomiędzy bibliotekarzem a dealerem samochodów, to ma wzrok mocno upośledzony.

Autokratyzm, prócz wielkich dyktatorów, rodzi też małych tyranów, którzy od perswazji i dyskusji wolą rozkazy i zastraszanie, eufemistycznie nazywane poleceniami i zarządzaniem. Prośba o wydanie stosownego polecenia na piśmie (procedura przewidziana w Kodeksie Pracy) jest z miejsca traktowana jak wypowiedzenie wojny, po którym może nastąpić już tylko zmiążdżenie przeciwnika. Maniera manifestowania przewagi i zasada, że tłumaczy się tylko słaby, przemieniła ludzi niejednokrotnie sympatycznych i wykształconych w toksyczne osobniki, zatruwające życie swoim podwładnym. Drodzy Dyrektorzy, rozmawiajcie ze swoimi pracownikami i nie bójcie się pozwolić im, by głosili swoje poglądy, kiedy im na to przyjdzie ochota. Zaufajcie ich poczuciu przyzwoitości. Inaczej doczekacie się tylko ruchu oporu.

Aleksander Radwański
donos_obywatelski@oss.wroc.pl

AKTUALIA

Oprócz czasopism zawodowych („Bibliotekarz”, „Poradnik Bibliotekarza”, „Biblioteka w Szkole”), funkcjonują u nas jak wszędzie – także recenzowane czasopisma naukowe z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. To kwartalnik „Przegląd Biblioteczny”, półrocznik „Zagadnienia Informacji Naukowej”, oraz roczniki „Biblioteka” i „Roczniki Biblioteczne”. Dwa pierwsze finansuje SBP, bowiem wspieranie obu nauk należy do statutowych powinności Stowarzyszenia.

Nowe rozporządzenie obliguje kandydatów na stanowiska bibliotekarzy dyplomowanych do publikowania właśnie w takich czasopismach (a także w recenzowanych tomach zbiorowych). Pojawiła się więc nadzieja na wzmoczoną ofertę zróżnicowanych tekstów do publikacji, ale... szybko zgąsła. Niestety bowiem spora część (na szczęście nie wszystkie) nadsyłanych tekstów to belkot bez żadnej treści i sensu, sygnalizujący poza tym kompletne nieoczytanie autorów. Nikt tego i nigdzie nie byłby w stanie opublikować.

Zawiedzeni autorzy odrzuconych „tekstów” zaczynają jednak pleść o rzekomych „redakcyjnych spiskach”, co jest kosmicznym idiotyzmem. Niech nikt w to nie wierzy! Każda redakcja z radością przyjmie do druku elaborat ciekawy i rozumny, bo takich nie ma w nadmiarze. Ale nie da się publikować czegoś, co wygląda jak stylistyczny, merytoryczny i treściwy kał.

Jacek Wojciechowski

W kilku słowach

■ Posiedzenie Zarządu Głównego

14 grudnia 2006 r. odbyło się posiedzenie Zarządu Głównego. Omówiono działalność ZG SBP w II półroczu 2006 r., sytuację finansową, działalność wydawniczą wraz z planem wydawniczym na 2007 r. Rozpatrzono efekty reorganizacji składu personalnego Biura, działalność komisji, sekcji, zespołów i okręgów oraz stan przygotowań do obchodów Jubileuszu SBP i „Przeglądu Bibliotecznego”. Zaprezentowano też wstępny projekt planu pracy ZG SBP na 2007 r., w tym planowane konferencje i inne przedsięwzięcia.

■ Planowane konferencje i inne przedsięwzięcia SBP w 2007 roku

1. Seminarium międzynarodowe *Zachowajmy przeszłość dla przyszłości*, 29-30.03.2007, Warszawa, organizatorzy: BN, SBP.
2. Ogólnopolska konferencja naukowa *Model biblioteki powiatowej, jaki?* 19-20.04.2007, Piła, organizatorzy: SBP, PiMBP w Pile.
3. *TYDZIEŃ BIBLIOTEK 2007* pod hasłem *Biblioteka mojego wieku*, promocja bibliotek w społeczeństwie, 7-14.05.2007, organizatorzy: ZG SBP, ZO SBP oraz oddziały i kółka.
4. *Język hasel przedmiotowych Biblioteki Narodowej. Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta* – nowe tablice, 29-31.05.2007, organizatorzy: BN, ZG SBP.
5. Międzynarodowa Konferencja *Biblioteki Publiczne – współpraca w Euroregionach*, 14-15.06.2007, Rzeszów, organizatorzy: SBP, WiMBP w Rzeszowie, Krosieńska Biblioteka Publiczna.
6. VI Forum SBP i Konferencja Jubileuszowa *Przyszłość bibliotek w Polsce*, 11-13.10.2007, Warszawa, Biblioteka Narodowa, organizatorzy: ZG SBP.
7. Konferencja *Czytelnictwo chorych i niepełnosprawnych*, październik 2007, organizatorzy: Sekcja Czytelnictwa Chorych i Niepełnosprawnych ZG SBP.
8. Konferencja z okazji 5-lecia działania katalogu centralnego NUKAT, grudzień 2007, Warszawa, organizatorzy: Centrum NUKAT BUW, Sekcja Bibliotek Naukowych ZG SBP.
9. Ogólnopolska Konferencja *Muzycznych Bibliotek Naukowych Zbiory Europejskiej kultury muzycznej w bibliotekach i archiwach w Polsce*, wrzesień 2007, Muzeum Zamek w Łańcucie, organizatorzy: Sekcja Bibliotek Muzycznych SBP, Polska Grupa Narodowa IAML.

■ Biblioteka Narodowa w Bibliotece Europejskiej

Od 1 stycznia 2007 r. Biblioteka Narodowa została partnerem Biblioteki Europejskiej (The European Library – TEL), która poprzez portal (<http://www.the-europeanlibrary.org/portal/index.html>) oferuje dostęp do zbiorów 45 bibliotek narodowych Europy. Daje możliwość zintegrowanego przeszukiwania katalogów bibliotecznych, obecnie również katalogu BN i umożliwia dostęp do cyfrowej postaci książek, czasopism, zbiorów graficznych i audiowizualnych. Dnia 26 stycznia 2007 r.

z okazji przystąpienia Biblioteki Narodowej do Biblioteki Europejskiej, odbyła się konferencja prasowa z udziałem dr Jill Cousins, dyrektora Biblioteki Europejskiej i Tomasza Merty, wiceministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, poświęcona budowaniu Europejskiej Biblioteki Cyfrowej. Dr Jill Cousins po konferencji wygłosiła wykład „Biblioteka Europejska dziś i jutro”, w którym zaprezentowała strukturę TEL, jej główne zadania i możliwości oraz zasoby; udostępniła obecnie dwa miliony obiektów cyfrowych z 23 bibliotek. Miesięcznie odwiedza ją sto tysięcy użytkowników. TEL ma stać się podstawą Europejskiej Biblioteki Cyfrowej (European Digital Library – EDL), w której dostępne będą także, obok kolekcji bibliotecznych, zbiory europejskich muzeów i archiwów. W 2010 r. przez portal EDL będzie dostępnych co najmniej sześć milionów dokumentów cyfrowych. J. Cousins przedstawiła też uruchomiane w 2007 r. dwa programy: TELPlus oraz EDLnet, finansowane w ramach 7 Programu Ramowego Unii Europejskiej, których celem jest rozwój bibliotek cyfrowych w Europie. W obu tych projektach będzie uczestniczyć Biblioteka Narodowa.

■ Odnowiony gmach Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy – Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego

W dniu 18 stycznia br. odbyła się uroczystość przekazania do użytku odnowionego gmachu głównego biblioteki połączona z prezentacją publikacji książkowych, przygotowanych na stulecie tej instytucji. Odnowienie gmachu głównego to pierwszy etap rozbudowy i przebudowy całej siedziby, wedle już opracowanych projektów architektonicznych z zapewnionych przez samorząd województwa środków na ten cel. Przebudowa ma rozpocząć się w tym roku.

■ W dobudowanym gmachu WBP w Lublinie

W końcu ubiegłego roku oddano do użytku pierwszą część dobudowanego gmachu WBP w Lublinie. W ramach zagospodarowania gmachu przenoszone są książki do części magazynowej, uruchomiona została wypożyczalnia, na styczeń zaplanowano także otwarcie czytelnicy internetowej oraz czytelnicy czasopism.

Nowa wypożyczalnia ma 150 m kw i jest trzy razy większa od starej. Czytelnicy mogą przeglądać katalog na 12 stanowiskach komputerowych. Za pół roku zostanie wprowadzony system zamawiania książek przez Internet.

■ Zmiany w Biurze ZG SBP

W związku z restrukturyzacją Biura ZG SBP i poszerzeniem zakresu jego działalności, wynikających z zadań programowych oraz statutowych Stowarzyszenia, postanowiono z dniem 1 stycznia 2007 r. powołać dyrektora Biura na pełny etat. 31 grudnia 2006 r. zakończył pracę dyrektor Biura ZG SBP dr Mieczysław Szyszko. W imieniu SBP podziękowanie za wieloletnią pracę przekazała Panu M. Szyszko przewodnicząca SBP Elżbieta Stefańczyk, na posiedzeniu ZG w dn. 14 grudnia 2006 r. Od 1 stycznia 2007 r. dyrektorem Biura została dr Anna

Grzeźnowska, długoletni pracownik b Instytutu In-
formacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej w War-
szawie, specjalista w zakresie informacji biznesowej

■ Zaprosili nas

BN na uroczyste wręczenie nagród za książki miesią-
ca i książki roku 2006 Magazynu Literackiego KSIĄŻKI
(25.01.07) ● B-ka Publ. m. st. W-wy na otwarcie odno-
wionego gmachu oraz prezentację publikacji jubi-
leuszowych (18.01.07) ● B-ka Publ. w Dzielnicy Śród-
mieście m. st. Warszawy w Centrum Informacji im. Jana No-
waka-Jeziorańskiego na panel „Jak Pan/Pani chcą być
zlistowani” (25.01.07), na Festiwal Kultury Meksy-
kańskiej (26.01.07), na spotkanie pt. „Deportacje na
wschodzie. Antoni Tomczyk – relacje świadka” (1.02.07)
● Fundacja Bertelsmanna, władze miasta i MBP
w Olsztynie na konferencję „Biblioteka marzeń i oczę-
kiwań” (15-16.02.07) ● Fundacja Bertelsmanna, wła-
dze miasta i MBP we Wrocławiu na konferencję „Kon-
cepcje przyszłości i analiza wprowadzanych zmian w bi-
bliotekach w Polsce i na świecie” (6-7.02.07) ● MBP
w Gliwicach na okolicznościowe spotkanie z okazji 60-
lecia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gliwicach (25.01.07)
● WBP w Lublinie na spotkanie autorskie z Natalią
Worożyłką (25.02.07).

■ Zapraszamy do lektury

Poradnik Bibliotekarza nr 1 2007. Najważniejsza
jest chyba wkładka: *Usługi w bibliotekach dla dzieci. Wy-
tyczne IFLA* – tłumaczenie nowego ważnego dokumentu
opracowanego w Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży
IFLA. Każdy bibliotekarz powinien zapoznać się z tym
dokumentem, a pracujący z dziećmi i młodzieżą – szcze-
gólnie gruntownie. Numer otwiera artykuł I. Boreckiej
Uczestnictwo seniorów w kulturze, któremu towarzyszy
swoista przeciwwaga – druga część artykułu G. Leszczyń-
skiego *Książka dla dzieci i młodzieży w XXI wieku*. Artykuł
Rola SBP w kształtowaniu koncepcji awansu zawodowego
bibliotekarza piera przewodniczącej SBP E. Stefanczyk
przedstawia problemy i działania organizacji zmierzające
do poprawy pozycji zawodowej i społecznej zawodu biblio-
tekarza. Bardzo interesujący jest także wywiad z Piotrem
Jankowskim, dyrektorem Biblioteki Publicznej w Dzielni-
cy Ursus m. st. Warszawy. Tytuł wywiadu: *Bibliotekarz z pa-
są* najlepiej charakteryzuje rozmowę przeprowadzającej
wywiad J. Chruścińskiej. Ponadto liczne sprawozdania, do-
niesienia, wyjaśnienia, zwłaszcza prawne, i H. Hollendra:
Nowe, genialne pomysły na organizm

DO AUTORÓW

Redakcja uprzejmie prosi Autorów nadsyłających teksty do druku o podawanie następujących danych:

1. imię i nazwisko	6. Nr PESEL
2. Data i miejsce urodzenia	7. Nr NIP
3. Imiona rodziców	8. Miejsce pracy i funkcja
4. Adres zamieszkania	9. Numer konta bankowego
5. Adres urzędu skarbowego	

Prosimy o podpisywanie tekstów, dołączonych zdjęć i dyskietek.

Wydawnictwo SBP zwraca się z uprzejmą prośbą do Autorów krótkich tekstów o rezy-
gnację z honorariów. W takim przypadku przy przesyłaniu tekstu prosimy zaznaczyć:
„rezygnuję z honorarium”. W dalszym ciągu będą Autorzy otrzymywać egzemplarze
gratisowe.

WYDAWNICTWO

WKRÓTCE W WYDAWNICTWIE SBP UKAŻE SIĘ

„Statystyka w bibliotece i jej otoczeniu” Jerzego Maja

WYDAWNICTWO

Statystyki boi się większość bibliotekarzy, bo ma z tym kłopot i nie zawsze radzi sobie z tego
rodzaju obowiązkami. Problemami tymi zajmuje się zawodowo dr Jerzy Maj, który przez
wiele lat był autorem dorocznego raportu „Biblioteki w liczbach” wydawanego przez Biblio-
tekę Narodową. Swoją wiedzą i doświadczeniem Jerzy Maj dzieli się z całym środowiskiem
bibliotekarskim.

W książce odpowiada na pytania po co bibliotekarzowi statystyka, jakie są podstawowe
pojęcia, jak się prowadzi badania i jak wyglądają typowe schematy badań statystycznych
w bibliotece. Jesteśmy pewni, że ten poradnik przyda się w każdej bibliotece.

Obserwując realia (Jan WOŁOSZ)	1
Artykuły	2
Bolesław HOWORKA: Ustawa: „Prawo o szkolnictwie wyższym” o bibliotekach i bibliotekarza. . .	2
Katarzyna WINOGRODZKA: Raport o stanie automatyzacji bibliotek publicznych 2006. Cz. II. Biblioteki powiatowe	6
Jolanta HYS, Joanna KWIATKOWSKA: Zmiany w nowej edycji tablic UKD	10
Elżbieta JANKOWSKA: Od Instytutu Filadelfijskiego do Thomson Scientific	15
Rafał GOLAT: Kontekst prawny bibliotek fachowych i zakładowych jako bibliotek tworzonych w zakładach pracy	17
Z bibliotek	19
Dwa systemy – próba porównania pierwszego i obecnego systemu komputerowego w Bibliotekach Politechniki Wrocławskiej (Jadwiga WOJTCZAK)	19
Sprawozdania i relacje	23
Czytelnik niepełnosprawny w bibliotece publicznej (Monika SIMONJETZ)	23
Przegląd publikacji	25
Biblioteka: teorijos ir praktikos pradžmenys (Zdzisław GĘBOŁYŚ)	25
Biblioterapia w praktyce. Poradnik dla nauczycieli, wychowawców i terapeutów (Adrian ULJASZ)	27
Sygnały o nowych publikacjach (Ewa MAHRBURG)	28
Publikacje otrzymane (<i>ju</i>)	29
Pyłki (Andrzej KEMPA)	30
Wyjaśnienia prawne	31
Odmowa rejestracji połączonych instytucji kultury (Lucjan BILIŃSKI)	31
Donos obywatelski	32
Felieton o niewolnictwie najemnym (Aleksander RADWAŃSKI)	32
Aktualia (Jacek WOJCIECHOWSKI)	33
W kilku słowach	34
Watching Realities (Jan WOŁOSZ)	1
Articles	2
Bolesław HOWORKA: „Act on Institutions of Higher Education” on Libraries and Librarians . . .	2
Katarzyna WINOGRODZKA: State of Art. Report on Automation of Public Libraries. Part II. District, City and Rural Libraries	6
Jolanta HYS, Joanna KWIATKOWSKA: Changes In New Edition of UDC Scheme	10
Elżbieta JANKOWSKA: From Philadelphia Institut to Thomson Scientific	15
Rafał GOLAT: Legal Context of Specialist and Company Libraries as for the Libraries that are Established In Institutions	17
From Libraries	19
Two Systems – Attempt to Compare the First and the Existing Computerised System in the Wrocław University of Technology Library (Jadwiga WOJTCZAK)	19

Events and Reports	23
A Handicapped User In the Public University (Monika SIMONJETZ)	23
Review of Publications	25
Biblioteka: teorijos ir praktikos pradžmenys (Zdzisław GĘBOLYŚ)	25
Biblioterapia w praktyce. Poradnik dla nauczycieli, wychowawców i terapeutów (Bibliotherapy in Practice: Handbook for Teachers, Tutors and Therapists) (Adrian ULJASZ)	27
New Books Flash (Ewa MAHRBURG)	28
Publications just Received (jw)	29
Stardust (Andrzej KEMPA)	30
Legal Explanations	31
Registration Refusal for Consolidated Institutions of Culture (Lucjan BILIŃSKI)	31
Civic Denunciation	32
Commentary on Hired Slavery (Aleksander RADWAŃSKI)	32
Current Events (Jacek WOJCIECHOWSKI)	33
In a Nutshell	34

BIBLIOTEKARZ

Czasopismo wydawane przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy

Komitet Redakcyjny: Lucjan BILIŃSKI, Sylwia BLASZCZYK, Zofia CIURUŚ, Stanisław CZAJKA, Marcin DRZEWIECKI (przewodniczący), Bolesław HOWORKA, Małgorzata JEZIEŃSKA, Irena SUSZKO-SOBINA, Ryszard TURKIEWICZ

Redaktor naczelny: Jan WOŁOSZ (tel. 022 649 62 47, 694 463 656; e-mail: jan.wolosz@op.pl). **Sekretarz redakcji:** Andrzej JOPKIEWICZ.

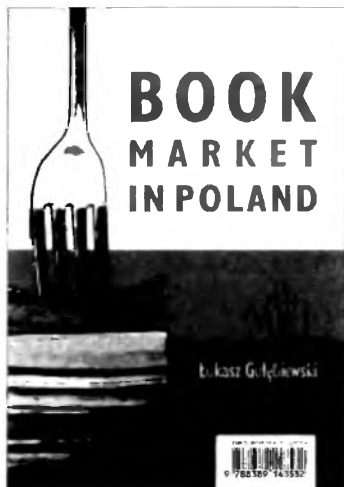
Tłum. na jęz. angielski: Maria JANKOWSKA. **Redaktor techniczny:** Elżbieta MATUSIAK

Skład i łamanie: Ewa KOSSOWSKA-SALAŃSKA. **Projekt graficzny okładki:** Katarzyna STANNY

Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
00-335 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7, tel. 827-52-96
Dyrektor Wydawnictwa – Janusz NOWICKI
e-mail: wyd.sbp-portal@wp.pl
Dział Sprzedaży – e-mail: sprzedaz_sbp@wp.pl
Konto SBP: Millennium 70 1160 2202 0000 0000 2814 5355

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny PRIMUM s.c., Kozerki, ul. Marsa 20, 05-825 Grodzisk Mazowiecki
Nakład: 2150 egz. ISSN 0208-4333. Indeks 352624

Łukasz Gołębiowski
Book Market in Poland

s. 236, 60 zł, ISBN 83-89143-53-4

Angielski przekład najbardziej znanej publikacji poświęconej polskiemu rynkowi książki, która ukazuje się od 1998 roku w formie aktualizowanego rocznika. Dane o wydawnictwach, hurtowniach, księgarniach detalicznych, sprzedaży wysyłkowej, eksporcie i imporcie, liczne tabele prezentujące dane statystyczne, adresy najważniejszych polskich firm i instytucji zajmujących się książką.

Kuba Frolow
Jak wypromowano bestseller

s. 98, 17 zł, ISBN 83-89143-56-9

Książka zawiera teksty publikowane na łamach dwutygodnika „Biblioteka Analiz” w 2005 i 2006 roku. Wszystkie ukazały się w dziale „Jak wypromowano bestseller”. W miarę regularnie staraliśmy się przedstawiać Czytelnikom rozmaite sposoby promowania książek. Dziś można powiedzieć, że ilu wydawców – tyle sposobów. Choć istnieją niezmiennie od lat zasady marketingu, opisane przykłady pokazują, że wydawnicze hity powstają częstokroć z pominięciem tych reguł.

Biblioteka Analiz Sp. z o.o.

ul. Mazowiecka 2/4 pok. 116, 00-048 Warszawa,

tel. 0 22 827 93 50, fax 0 22 828 36 31, www.rynek-ksiazki.pl, marketing@rynek-ksiazki.pl

Naszą najważniejszą serią wydawniczą jest
„NAUKA-DYDAKTYKA-PRAKTYKA”

Jest to najdłuższa seria bibliologiczna, jaka kiedykolwiek ukazywała się w Polsce (85 tomów). W ostatnich latach wydaliśmy w jej ramach książki cieszące się dużą popularnością nie tylko w środowisku bibliotekarskim.

Polecamy m.in.:

- **Informacja w sieci. Problemy, metody, technologie**, t. 85 (pr. zbior. pod red. B. Sosińskiej-Kalaty, E. Chuchro i W. Daszewskiego; 2006). Cena 44 zł.
- **Książka dziecięca 1990-2005. Kontekst kultury popularnej i literatury wysokiej**, t. 84 (pr. zbior. pod red. G. Leszczyńskiego, D. Świerczyńskiej-Jelonek i M. Zająca; 2006). Cena 32 zł.
- **Zarządzanie zmianami w bibliotece**, t. 83 (Maja Wojciechowska; 2006). Cena 42 zł.
- **Bariery informacyjne. Podstawy teoretyczne i próba badań w środowisku naukowym**, t. 82 (Marzena Świigoń; 2006). Cena 30 zł.
- **Nauka o książce. Antologia tekstów**, t. 81 (pr. zbior. pod red. D. Kuźminy i M. Tobery; 2006). Cena 28 zł.
- **Szerokie okno biblioteki**, t. 80 (J. Kołodziejaska; 2006). Cena 28 zł.
- **Od informacji naukowej do technologii społeczeństwa informacyjnego**, t. 78 (pr. zbior. pod red. B. Sosińskiej-Kalaty i M. Przasnek-Samokowej; przy współpracy A. Skrzypczaka; 2005). Cena 46 zł.
- **Edukacja biblioteczna i informacyjna w polskich szkołach**, t. 75 (M. Drzewiecki; 2005). Cena 20 zł.
- **Językoznawstwo dla studentów informacji naukowej**, t. 74 (B. Bojar; 2005). Cena 40 zł.
- **Jakość usług bibliotecznych**, t. 73 (M. Sidor; 2005). Cena 34 zł.
- **Jakub Wujek – pisarz, tłumacz, misjonarz**, t. 71 (D. Kuźmina; 2004). Cena 10 zł.
- **Współczesna prasa kobieca a sprawy książki**, t. 66 (K. Wodniak; 2004). Cena 10 zł.
- **Człowiek i książka**, t. 65 (J. S. Bystron; 2003). Cena 5 zł.
- **Zawód bibliotekarza dziś i jutro. FORUM**, t. 64 (red. Janusz Nowicki; 2003). Cena 24 zł.
- **Katechizmy w Rzeczypospolitej XVI i początku XVII w.**, t. 61 (D. Kuźmina; 2002). Cena 10 zł.
- **Biblioteki szkolne. Wytyczne IFLA-UNESCO**, t. 60 (red. E. B. Zybent; 2003). Cena 10 zł.
- **Katalog przedmiotowy**, t. 58 (red. M. Banacka; 2002). Cena 5 zł.
- **Poeci na tulaczce**, t. 57 (W. J. Podgórski; 2002). Cena 9 zł.
- **Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych**, t. 56 (B. Bojar; 2002). Cena 45 zł.

**KAŻDĄ KSIĄŻKĘ NASZEGO WYDAWNICTWA
możesz zamówić:**

Pisemnie – Dział Promocji i Kolportażu
 Al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa
 Telefonicznie – (022) 825-50-24, 608-28-26
 Faks – (022) 825-53-49
 E-mail: sprzedaz_sbp@wp.pl

„Dygitalizacja zasobów bibliotek polskich”

Małgorzata Kowalska

Seria «Nauka –Dydaktyka– Praktyka»

Nowa, bardzo ciekawa książka, którą przeczytać powinni wszyscy bibliotekarze, którzy otwarci są na zmiany w działalności bibliotek wynikające z rozwoju technologii informacyjnych.

O zawartości książki informują tytuły rozdziałów:

1. Istota procesu dygitalizacji.
2. Organizacja etnologiczna i prawne uwarunkowania dygitalizacji zbiorów bibliotecznych.
3. Działalność wybranych instytucji i organizacji międzynarodowych na rzecz cyfrowej ochrony światowego dziedzictwa kulturowego.

4. „Rozwój polskich treści cyfrowych” w narodowych planach i strategiach rozwoju.

5. Dygitalizacja zbiorów w bibliotekach polskich.

Jest to pierwsze tak obszerne opracowanie tego zagadnienia w naszym piśmiennictwie.

Str. 296, cena 40 zł

„Dziedzictwo kulturowe.

Zbiory biblioteczne i nowe technologie ich ochrony”

Pod red. Ewy Stachowskiej-Musiał

Seria «Propozycje i Materiały»

Książka jest pokłosiem konferencji naukowej pod tym samym tytułem zorganizowanej przez SBP, BN i BUW w Warszawie w dniach 16-17.10.2006 r.

SBP od 10 lat współpracując z BN i środowiskiem bibliotekarskim podejmowało działania na rzecz ochrony narodowego dziedzictwa piśmienniczego. Potrzeby w tym względzie są ogromne; 90% zbiorów wymaga odkwaszenia, 30% interwencji konserwatorskiej, a 20% nie nadaje się do udostępniania.

Ich ratowaniu poświęcona była ww. konferencja, której materiały oferujemy Państwu. Publikacja zawiera 15 referatów, sprawozdanie z dyskusji i „Apel o kompleksowym programie ochrony narodowego zasobu bibliotecznego”.

Str. 207, cena 25 zł

Czekamy na zamówienia:

Dział Promocji i Kolportażu, Al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa

tel: (0-22) 825-50-24

fax: (00-22) 825-53-49

e-mail: sprzedaż_sbp@wp.pl

WARUNKI PRENUMERATY „PORADNIKA BIBLIOTEKARZA” I „BIBLIOTEKARZA”

„RUCH” S.A

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są tylko na okresy kwartalne. Cena prenumeraty krajowej na I kwartał 2007 r. wynosi 30,00 zł, a cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest o 100% wyższa od krajowej.

1. Prenumerata krajowa:

- Przedpłaty na prenumeratę przyjmują jednostki kolportażowe „RUCH” S.A właściwe dla miejsca zamieszkania. Termin przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną do 5 każdego miesiąca poprzedzającego okres rozpoczęcia prenumeraty.

2. Prenumerata zagraniczna:

- Wpłaty przyjmuje jednostka „RUCH” S.A Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy na konto: PEKAO S.A IV O/ Warszawa 68124010531111000004430494 lub kasa Oddziału.
- Informacji o warunkach prenumeraty udziela ww. Oddział – 01-248 Warszawa, ul. Jana Kazimierza 31/33. Tel: (prefiks) (0-22) 53-28-731, 53-28-816, 53-28-819, 53-28-820,
- infolinia 0-800-1200-29, w internecie <http://www.ruch.pol.pl>
- **Adres do korespondencji:** „RUCH” S.A O.K.D.P., ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa

POCZTA POLSKA

1. Przyjmowanie przedpłat od prenumeratorów, we wszystkich urzędach pocztowych w całym kraju w terminach:

- a. do 25 listopada – na prenumeratę realizowaną od 1 stycznia następnego roku,
- b. do 25 lutego – na prenumeratę realizowaną od 1 kwietnia bieżącego roku,
- c. do 25 maja – na prenumeratę realizowaną od 1 lipca bieżącego roku,
- d. do 25 sierpnia – na prenumeratę realizowaną od 1 października bieżącego roku.

2. Urzędy pocztowe właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora przyjmują przedpłaty odpowiednio:

- a. do 30 listopada – na prenumeratę realizowaną do stycznia następnego roku,
 - b. do końca lutego – na prenumeratę realizowaną od 1 kwietnia bieżącego roku,
 - c. do 31 maja – na prenumeratę realizowaną od 1 lipca bieżącego roku,
 - d. do 31 sierpnia – na prenumeratę realizowaną od 1 października bieżącego roku.
- Przedpłaty na prenumeratę są przyjmowane przez listonoszy i doręczycieli (od osób niepełnosprawnych w miastach) od wszystkich mieszkańców wsi i małych miasteczek gdzie dostęp do urzędu pocztowego jest utrudniony.
 - Prenumerata prasy obejmuje pełne okresy kwartalne.
 - Wpłaty na prenumeratę są przyjmowane bez pobierania dodatkowych opłat, bez obowiązku wypełniania blankietów wpłat.
 - Zaprenumerowane egzemplarze są doręczane do miejsca zamieszkania prenumeratora lub jego siedziby bez pobrania dodatkowych opłat.

STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH

Prenumeratę można również zrealizować w **Dziale Promocji i Sprzedaży Biura ZG SBP**, Al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa, tel. (0-22) 825-50-24, fax: (022) 825-53-49, e-mail: sprzedaz_sbp@wp.pl

DO WSZYSTKICH TYCH, KTÓRZY SIĘ KSZTAŁCĄ LUB DOSKONAŁĄ

Życzymy Wam sukcesów w nauce

Pamiętajcie o tym, że **WYDAWNICTWO SBP** jest dla Was. Publikujemy większość literatury Wam potrzebnej. Autorami tych książek są sprawdzeni praktycy, dydaktycy i naukowcy. Co roku wydajemy kilkanaście pozycji książkowych. Z każdym rokiem nasza oferta jest bogatsza.

Polecamy nasze czasopisma

Znajdziecie w nich wszystko co aktualne i najważniejsze w bibliotekarstwie i informacji naukowej.

BIBLIOTEKARZ Indeks 352624. Miesięcznik o charakterze fachowym i naukowym. Ukazuje się od 1929 r. Czasopismo wydawane przez SBP oraz Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy.

PORADNIK BIBLIOTEKARZA Indeks 369594. Miesięcznik instrukcyjno-metodyczny. Ukazuje się od 1949 r. Czasopismo wydawane przez SBP.

ZAGADNIENIA INFORMACJI NAUKOWEJ Od 1993 r. czasopismo wydawane przez Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz SBP, jako półrocznik.

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY Czasopismo naukowe ukazujące się od 1927 r. niezbędne dla całego środowiska bibliotekarskiego. Od 2004 r. wydawane wyłącznie przez SBP. Kwartalnik.

EBIB. Elektroniczna BIBlioteka i Biuletyn EBIB Wychodzi w formie elektronicznej od 1999 r. Działa w strukturze SBP od 2001 r.
Adresy: <http://ebib.oss.wroc.pl>; ebib.redakcja@oss.wroc.pl

**KAŻDĄ KSIĄŻKĘ I CZASOPISMO NASZEGO WYDAWNICTWA
możesz zamówić:**

Pisemnie: Dział Promocji i Kolportażu
02-086 Warszawa, Al. Niepodległości 213
Telefonicznie: (022) 825 50 24, 608 28 26; Faks: (022) 825 53 49
e-mail: sprzedaz_sbp@wp.pl

Oferujemy Państwu także sprzedaż odręczną w dwóch punktach: w Wydawnictwie SBP Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7 oraz w Dziale Promocji i Kolportażu Al. Niepodległości 213. Staramy się zważywszy na status materialny środowiska bibliotekarskiego utrzymywać ceny na poziomie niskim i średnim, a część pozycji wydajemy na zasadzie *non profit*.

KUPUJCIE U NAS!
BEZ NASZYCH KSIĄŻEK ŚWIAT BIBLIOTEKARSKI BYŁBY UBOŻSZY